

ΝΟΥΜΑΞ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Δ. | ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 8 του Γενάρου 1906 | ΓΡΑΦΕΙΑ: Δρόμος Οικονόμου αριθ. 4 | ΑΡΙΘ. 180

ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΝΟ ΦΥΛΛΟ:

ΨΥΧΑΡΗΣ. 'Απολογία (συνέχεια).
ΕΡΜΟΝΑΣ. Κριτικές αναποδιές (Τὰ «Μπουμπούκια» του Γιάννη Στεφανή—Physiologie morale du poète).
Ι. Σ. Νοσοκομεία και Χριστιανισμός.
ΘΕΑΤΗΣ. Θεατρικά — 'Η Βουλαγμένη Καμπάνα.
ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΤΕΦΑΝΗΣ. 'Από τὰ «Μπουμπούκια».
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ. 'Ο 'Ασωτος (συνέχεια)
ΠΟΙΗΜΑΤΑ. J. E.—Δ. Κάστας Γαζίας.
Δ. Π. Τ. Φαινόμενα και Πράγματα (Σκωτωμοί—'Η Κυβέρνηση δουλεύει...—'Ο τραλλός δασοφύλακας—'Αρώματα Σουριανά—'Ιά προσόντα του Παρέδρου).
Ο ΞΕΝΟΣ ΤΥΠΟΣ — Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ — Η ΚΟΝΗ ΓΝΩΜΗ— ΦΟΝΟΠΑΖΑΡΟ ΒΑΘΜΑΔΙΑΤΙΚΟ—ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΑ ΚΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ

Όσα λέει ο παλληκαράς μας 'Ερμονας στο άρθρο του «Οικονομία του Γενάρου» χαρακτηριστικά των δασκάλων μας κι όσα για την άρρώστια των νοσοκομείων που μας κατέχει, πολύ σωστά και έξικα. Τό μεταχειρίσμαι πάλι που κάνει της γλώσσας μας, όπως και στά βιβλία του, κατά την παρατήρηση του Παλαμά, έτσι και σ' αυτό του τό άρθρο, είν' αξιοζήλευτο. Σκόνταφα όμως σε μερικά μέρη κατά τό τέλος και να μου επιτρέψη ελεύτερα να του πω— σύμφωνα με τό στίχο του Παλαμά. Ξέσκεποι στον κατατρογυμό κι δλοίσσι στη βουήθεια—ότι, δε ζυγώνει στην αλήθεια θέλοντας να ξηγήση τή μαγία μας για νοσοκομεία κι ότι δέν είν' ο Χριστιανισμός καθόλου σαν που τον καταλαβαίνει.

Τού φαίνεται πως είναι θρησκεία δουλικά. Ο όπα δοί του όμως τονέ νοιώθουν για θρησκεία λεφτεριάς, όπως και είναι. Κι αν αυτοί δέν είναι σε θέση να νοιώσουν αλήθινά, υπάρχουν οί μαρτυρίες των αδιάφορων ένας libre penseur έξαφνα, όπως ο G. Séailles, που κι ο φιλοτεχνίτης Oscar Wilde δέν μπορεί να πη πως του είταν θολωμένη ατής ανώτερης Κριτικής ή κυβέρνιας, είτε πριν δυό χρόνια ανάμεσα σ' άλλα χαρακτηριστικά του άρχηγού της θρησκείας αυτής και τάκλουθα: «'Ο 'Ιησούς όπως ή νεώτερη σκέψη τότε νοιώθει είναι . . . ο νόχτρος γενικά των τύπων, ο άνθρωπος της ελεύτερης συνείδησης, ένας που ενάντια στις εξουσίες νύψωνει από φως αυτό που είναι μέσα στον καθένα και που δέν πρέπει να τάφινει να εβύνη εκείνος που «τόχει» είν' εκείνος, που στις προσταγές του νόμου

»αντιθέτει τό εσωτερικό αίστημα που ξεπερνώνοντας τελετές και δόγμα μας δείχνει ζωή τή θρησκεία κι όχι μηχανισμό από κατώματα ιερά και μαγικά.

«'Ο 'Ιησούς . . . είναι ο αντίπαλος των Φαρισαίων, ένας που για σκνταλισμό των Φαρισαίων κάθε καιρού προκηρύχγει πως «τό Σάββατο νέγινε για τον άνθρωπο κι όχι ο άνθρωπος για τό «Σάββατο»· εκείνος που πολεμάει τους παπάδες, που με τήν πράραση προσευχών καταπίνουε σπίτια χηρών, και διώχνει τους εμπόρους από τό Ναό, ο άνθρωπος ή άπλος και γενναίος, που δίχως κόπο ύψώνεται «άπ' τις πρόληψες και τις συνθήκες του κοινωνικού ηφρισαϊσμού, τρώει μαζί με ξεπεσμένα υποκειμένα, με τελώνες και πόρνες που δε θέλει να πελπίζεται κανείς για όποιάδήποτε ψυχή κι ούτε να τήν άπελπίζη» . . . ο αίρετικός πάγαπάει τους αίρετικούς τους πεσμένους από τήν υπερήρανη ορθοδοξία (κτλ. κτλ.) Πώς ένας τέτιος άρχηγός μπορούσε να σκρόση θρησκεία δουλικά, αφού είν' ο ίδιος ή ζωντανή Λεφτεριά: «'Αν οί παραχαρχτες της θρησκείας του τήν έντυσαν με ρούχα δουλосίνης, αυτό είν' άλλο ζήτημα. Κόπιασε του λόγου σου να τή λευτερώσης.

Τονέ λέει ακόμη τό Χριστιανισμό θρησκεία συμπονιαρική. Δέν ξέρω πως μπορεί και τά συνταιριάζει τό δουλικά και τό συμπονιαρική. Ψυχοπόνια μου φαίνεται πως αίστάνεται όχι ο δούλος για τον άφέντη του, παρά ο άρέντης, ο λεύτερος, ο καλύτερος, για έναν κατώτερό του και λοιπόν έρχονται ανάποδα οί δυό έννοιες. «'Αν πκλι θέλει να πη πως όλοι οί Χριστιανοί είναι σά σύνδουλοι και συμπαθεί ο ένας τον άλλον, τότες, αφού όντας σε ίση μοίρα συμπονούνε κ' οί λεύτεροι θα 'πη πως αήχτικιάρια ψυχοπόνια» ανήκει στην ανθρωπότη κι όχι στο Χριστιανισμό μοναχά, ακόμη κι αν τό πιστέψουμε πως είναι δουλικά θρησκεία. Μά όχι μόνο οί άνθρωποι, παρά και τά ζώα, θαρρώ, συμπαθιοούντα ανάμεταξύ τους. Λοιπόν στον 'Ερμονα, αν θέλη να μας γλυτώση από τις ατέτιες άνίδες και μολεμένες άρχές», δε μένει παρά νάντιστρέψη τους όρους της δημιουργίας του Δευκαλιωνα. 'Εκείνος, λένε, ρίχοντας πέτρες πίσω του τις έκανε ανθρώπους· ο 'Ερμονας άς μας παίρνη έναν έναν κι άς μας ρίχνη πίσω του για να γίνουμε πέτρες και να θεραπευτούμε. Όμως κι αυτό ακόμη, γιατί να θέλη να μας θεραπεύη, δέν τό καταλαβαίνω. Μας συμπονάει τάχα, ενώ πρέπει να μας μισή σύμφωνα με τις άρχές του Νίτσε, που βέβαια δε θα τις έχη για μολεμένες; Τότες οί τί δάσκαλος είναι και τί διδάσκει; Δέ μας μουντζώνει και να μας άφιση στα χάλια μας;

Τά νοσοκομεία λοιπόν, αν είναι σωστά όσα λέω,

δέν είναι του Χριστιανισμού, μόν' είναι του πολιτισμού δημιουργήματα. Χριστιανός είμαι κενώ, μά επειδής είμαι και Ρωμιός, σιχαίνουμαι, πειότερο ίσως άπ' τους αντιχριστιανούς, τά νοσοκομεία κι άγαναχτώ με τή στραβωάρια των πλουσιών μας, που όλο σ' αυτά κατασταλάζει ή φιλοπατρία τους. Γιατί τό Χριστιανισμό είναι βεβαιότατο πως για τά παθιασμένα κορμιά των νοσοκομείων δέν τονέ μέλει καθόλου. Χαραχτήρες άκέραιους θέλει αυτός να πλάση, ψυχές ζητη να θεραπέψη, ανθρώπους να μορφώση και τους ανθρώπους θεούς να τους κάνει. Μήπως τους γιατρούς τους βούζει ο Χριστιανισμός; Αυτός έπλκσε θεό τον 'Ασκληπιό; Τά πρώτα quasi-νοσοκομεία, που λέγονταν 'Ασκληπιεία, ο Χριστιανισμός τά δημιούργησε; Και τά οδονήρατα φάρμακα αυτός τάνκαλύψε; Τά ρωτήματα τούτα έρχονται φυσικά ύστερ' από μια τέτια κατηγορία, υπερπονητική να τήν πούμε, του Χριστιανισμού.

Τόν είπα παλληκαρά τον 'Ερμονα. Θέλει ακόμη πιο παλληκαράς, αν δουλοπάση πως πήρε πολλή φρόα και βιαστικά μας μίλησε. 'Ας άφιση κατά μέρος τό Νίτσε να βροντοφωνάζη. Τό βροντοφώνημα του μοιάζει με τή φωνή χαλασμένου και σκουριασμένου φωνόγραφου. Ξανακάσσης λόγια κ' ιδέες ευαγγελικές, κλεμμένες πκει να πη, αφού τις άνακάτωσε σε μια βρώμικη τάλαιτα από δικές του λότητες κι αναποδιές. Προστρατική καρδιά είχε κι αυτός. Που καταντάει κοινωνία με Νιτσειάδες ιδέες, με ψευτοδολταριστές και με ψευτοχριστιανούς, άς τό καμκρόση, όπως θέλει στη δίκη του Κωσταγερκαάση.

I. Σ.

ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΟΔΙΕΣ

Α'. Μπουμπούκια. Γ. Κ. Στεφανή. 'Αθήνα. Τυπ. Α. Δελιγιάννη.

Εί-ανε φαίνεται γραμένο κι αυτό να ξεφουτρώση σύνορα ή δημοτική στα πιο μακρινά, τά πιο άπόξενά μέρη του κόσμου. Και δέν είναι παράξενο τό φαινόμενο αυτό. Στην ξενιτιά λευτερώνεται ο Ρωμιός—ο πολυτεχνίτης και ταξιδευτής—άπό τή ζούλα της δασκαλοσύνης κι από της κοινωνίας του τήν άνειλικρίνεια και τον κακομοιρισμό. Ξανοίγεται, κ' έτσι μπορεί να μελετήση πιο στοχαστικά και πιο άφοβα τον έαυτό του—δηλαδή τήν πατρίδα του, τή γλώσσα του, τήν ανθρωπότη του. Και τότε βλέπει— βλέπει και καταλαβαίνει και τότε συνεπαίρνει της αλήθειας ο θυμός. Τό νοιώθει τότε πως ο άγώνας της δημοτικής συμαζεύει μέσα του—μισοκρυμένες ακόμα—όλες τις προσπάθειες τις ξεχωριστές που πολεμούν

να νικήσουν τὴν πολὺμορφον ψευτιά και νὰ λευτερώσουν τὸ νόμιμον φῶς.

Τέτοιους μοῦ γέννησε στοχασμούς ἕνα καινούριον βιβλίον—γραμμένον σὲ καθάρια δημοτικὴ—ποῦ τώρα μᾶς ἔρθε ἀπὸ τῆ Μαδαγασκάρη. Δὲν ξέρω ἂν ὁ ποιητὴς ποῦ μᾶς ἔστειλε τὰ «Μπουμπούκια» του ἀπὸ τὸ νησί τῶ Malgachis θὰ στερεωθῆ ἀργότερα σὲ τρόπο ποῦ νὰ γίνῃ κι αὐτὸς ἀπὸ τοὺς ἐξωτικούς στύλους τῆς δημοτικῆς, μὰ κρίνοντας ἀπὸ τούτη τὴν πρώτη του δοκιμὴ ἀναγκάζεται κανεὶς νὰ στέκῃ κάπως δισταχτικός. Ὁ κ. Στεφανῆς εἶναι βέβαια γεμάτος καλὴ θέληση κι ἀναστερουγίζεται σὲ ἰδανικά μὰ στὴ μορφή ποῦ διάλεξε γιὰ νὰ εἰκονίσῃ τίς λαχτάρες του και νὰ πῆ τίς φωνῆς τῆς καρδιᾶς του δὲν μπόρεσε νὰ βγῆ ἀπὸ τὴ συνηθισμένη ποιητικὴ φρασεολογία και νὰ δείξῃ πρωτοτυπία, νὰ φανερώσῃ τὴν ἀμεση συγγένεια τοῦ τραγουδιστῆ μὲ τὴ γύρω ζωὴ. Κάποια καταχνιά ρητορικὴ, κάποια μονότονον ἀτολμία σταματᾷ τὸ ξεπέταγμα τοῦ στίχου του και νερούλιαζει τίς ἰδέες του. Ποῦ και ποῦ ξαστραφτεὶ σὰν ἀναλαμπὴ καμιά στροφὴ πρὸς λεύτερη και λυγρὴ, ξεσηκώνεται κανένας στίχος χτυπητός, καμιά φωνὴ ἀληθεύεται και τρανολαλεῖ. Μὰ πρὸς συχνὰ οἱ στίχοι ἀραδιάζονται λαπαδιασμένοι και κουτουλάνε σκοτεινοὶ κι ἀμορφα συζύζονται. Λογισμοὶ λειψανάθρατοι μὲ κολοβὲς εἰκόνες. Ἡ ρίμα μοιάζει πρὸς τὸν τύραννον παρά μούσα ἠδηγέτρα και μερικὲς ἐπαναλήψεις καταντῶνε κουραστικὲς.

Και γενικὰ ἡ ποίηση τοῦ κ. Στεφανῆ δὲν εἶναι ἀρκετὰ γραμμωτὴ, σφιχτόδετη, ἀτομικὴ. Μένει ἀόριστη κι ἀσώματη. Μᾶς μιλᾷ κάπου γιὰ τὰ χάδια τῆς ξενιτιᾶς κι ὁμως οὔτε μιὰ εἰκόνα δὲν κατορθώνει νὰ ζουγραφίσῃ ζωντανὴ και ζέσκεπη τῆς φύσης ποῦ τότε περιζῶνει.

Ἡ γλωσσικὴ ὡς τόσο ἐπιμέλεια τοῦ κ. Στεφανῆ δίχως ἄλλο εἶναι και μὲ τὸ παραπάνω ἐπαινετὴ. Ἀκολουθεῖ μ' ἀλάθευτη ὀρθοδοξία τὸ σύστημα τοῦ κ. Ψυχᾶρη. Αὐτὸ εἶναι κάτι, σημαντικὸ μάλιστα. Ἰσως, ἴσως ὁμως νὰ ἔξασε πῶς μερικὰ τελικὰ νὰ στὰ ρήματα εἶναι ἀπαραίτητα γιὰ τὴν ἔννοια καθὼς

«στὰ κρουσταλλένια πόδια σου ἀπλώθηκα
[στρωσίδια]»

ὅπου κιντυνεύει ὁ ποιητὴς νὰ γίνῃ στρωσίδι γιὰ νὰ μὴν ἀφίσῃ τὸ ν τοῦ «ἀπλώθηκα» νὰ σιζῆ παρατίμα μὲ τὸ ἀρχικὸ σ τοῦ «στρωσίδια». Ὁ κανόνας εἶναι βέβαια σωστός μὰ πρέπει κι ὁ ποιητὴς νὰ

ἔχῃ ἀρκετὴ τέχνη γιὰ ν' ἀποφεύγῃ τέτοιες δρακόντιες ἀπονείες. Τὰ δημοτικὰ τραγούδια παραθλέπουν ποῦ και ποῦ στὸ τέλος τῶ ρημάτων τὸ συναπάντημα τοῦ κατακαυμένου ν μὲ κατοπινὰ παράταιρα σύφωνα, κ' ἐπιτέλους ἔ γίνεται αὐτὸ σὲ τομὴ ἀπάνω ἢ ἀπὸ τὸ τέλος στίχου στὴν ἀρχὴ τοῦ ἐρχομένου, τὸ ἀμάρτημα δὲν εἶναι ἀσυχώρητο. Δὲ συχωροῦνται ὁμως κάτι χασμωδιῆς σὲ μερικὰ μισόστιχα σὰν τούτα :

«νερὰ ἀφροκυλοῦνε».
ἢ «σὰ μιὰ ἀχτίδα ἄστρου».

ποῦ δὲ φαίνονται νὰ πειράζουν καθόλου τὸ αὐτὸ και τὸ γούστο τοῦ κ. Στεφανῆ.

Ἡ γλωσσολογία καλὴ μ' ἀκόμα καλλίτερη ἡ τέχνη. Κανονικὴ και μεσωμένη γλώσσα εἶναι βέβαια συστατικὸ ἀπαραίτητο τοῦ τεχνίτη. Μὰ θὰ εἴταν ἴσως σοφώτερο ἂν ὁ κ. Στεφανῆς εἶχε φυλάξῃ λίγη παραπάνω προσοχὴ κι ἀξιοσύνη γιὰ τὴν ποιητικὴ του τέχνη ἀντὶ νὰ σκληρωθῆ σύψυχα στὰ πόδια τῆς γλωσσικῆς Γοργόνας.

II. La Physiologie Morale du Poète.
Fl. Parmentier—Valenciennes.

Κατάβαθη κριτικὴ πάνω σὲ τέτοιες λογῆς μελέτη θὰ χρειάζονταν ἴσως ἀντίστοιχη μονογραφία. Δὲν εἶναι ὁμως ἐδῶ τόπος γιὰ πολὺμακρα ἐπιχειρήματα και σαλέματα θεωριῶν και γι' αὐτὸ θὰ προσπαθῶ μόνον νὰ ξεσῶ μὲ λίγες συγκεραττητὲς κουτυλιῆς τίς οὐσιαστικὲς γραμμῆς τῆς ψυχολογικῆς ἐξέτασης τοῦ κ. Parmentier.

Ἡ ποιητικὴ ἀρετὴ στηρίζεται—κατὰ τὸ συγγραφεὶα—πάνω στὸ κοινὸ ψυχόρμητο τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸ Ἰδανικόν, δηλαδὴ πρὸς τὴν Καλοσύνη, τὴ Δικαιοσύνη και τὴν Ὁμορφίαν. Τ' ὀνοματίζει «ψυχολογικὸ ψυχόρμητο» γιὰ νὰ τὸ ξεχωρίσῃ ἀπὸ τὰ φυσιολογικὰ ψυχόρμητα ποῦ κυβερνοῦν τίς σωματικὲς ἐνεργεῖες κι ἀντενέργεῖες. Και καθὼς τὸ ζωικὸ ψυχόρμητο μαντεύει τίς φυσικὲς ἀνάγκες και προσπαθεῖ ἀσυνείδητα νὰ πιτύχῃ τοὺς ὀργανικοὺς σκοποὺς των, ἔτσι και τὸ ψυχολογικὸ πασχίζει νὰ φτάσῃ στὸ μεγαλεῖο και τὴν ὁμορφίαν τοῦ ἰδεατοῦ κόσμου.

Ἡ ἐπιστήμη ἔχει ξηγήσει τὴ μόρφωση τοῦ φυσιολογικοῦ ψυχόρμητου, ἔχει δείξει πῶς εἶναι ἀποτέλεσμα κληρονομικοῦ θησαυρισμοῦ κάθε πράξης ὁμοίμορφα ὠφέλιμης ποῦ ἐντυπώνεται στὸ μνημονικὸ τοῦ ζώου και ποῦ σιγὰ σιγὰ κατασταλάζει

στὴν αὐτόματη συνείδηση τῆς φυλῆς. Ἰδία καταγωγὴ δὲ στοχάστηκε ὁ κ. Parmentier νὰ δώσῃ στὸ ψυχολογικὸ ψυχόρμητο τοῦ ἰδανικοῦ και γι' αὐτὸ ἀναγκάστηκε νὰ παραδεχτῆ θεωρία ξαφνιστικὴ—πῶς ἡ ἀποκάλυψη δηλαδὴ τοῦ Ἰδανικοῦ γίνηκε γιὰ πρώτη φορὰ στὸς σοφοὺς τῆς ἀρχαιότητος (ποιοὺς δὲν ὀρίζει), πῶς στάθηκε τότε «νὰ συγκοινωνήσουν» ἀσυνείδητα, μυστικὰ και προνομιακὰ μὲ «τὴ ζωντανὴ τὴν Ἰδέαν, τὴ δύναμη τὴν ὑπέροστη» ποῦ κυβερνᾷ τίς Μοῖρες. Ὁ κατηγορηματικὸς λόγος «τῶν εὐγενικῶν ὁρμῶν τοῦ ἀνθρώπου βγαίνει λοιπὸν ἀπὸ μυστηριώδη ὄντοτητα συνταιριαζόμενη ἀπὸ τὴν τέλεια τὴν Ὁμορφίαν, τὴν ἀπόλυτη Τελειότητα» και τὴν αἰώνια Σκέψη».

Τέτοια βάση ἔχει τὸ βιβλίον κι ἀπ' αὐτὴν τὴν ἀρχὴ ξετυλίγονται τὰ θεωρητικὰ συμπεράσματα και τὰ ψυχολογικὰ τῆς κοινωνικῆς ζωῆς τοῦ ποιητῆ. Ὡς τόσο κάποιας ἀντιλογίης σηκώνονται ἀμέσως μπροστὰ στῆς κριτικῆς τῆς δισταχτικῆς περιέργειας. Ὁ κ. Parmentier χωρίζει τὸ ἰδανικὸ ἀπὸ τὴν ὄλη. Ξεγνέται ὁμως και συνήριζει τὸ ἰδανικὸ μὲ τίς ἰδέες τοῦ καλοῦ και τοῦ δικιοῦ—καθάρων κοινωνικῶν, ἠθικῶν και φυσικῶν ὀλικῶν λειτουργιῶν—και τοῦ ὀραίου, τὸ αἴστημα δηλαδὴ ποῦ κατὰ τοὺς ἄρθροιστάδες βγαίνει ἀπὸ τὴν ὀλικώτατη ἀνάγκη τῆς παιδαγωγίας. Εἶναι ἀρκετὰ ρομαντικὴ, σκεδὸν ἴσως μεσαιωνικὴ, ἀντίληψη τὸ χωρίσμα τῆς ζωῆς σὲ ὄλη και πνεῦμα κι ὁ κάπως ἄτονος τρόπος ποῦ ξεσκλίζεται τὸ ζήτημα στὴ μελέτη αὐτὴ ἀφίνει δύσχεροστο συναισθημα ἀθαρρεῖας και ρηχῆς λογικῆς.

Φαντάζομαι πῶς θὰ εἴτανε πρὸς τομῆς και πρὸς ἀληθινὰ φιλοσοφικὸ νὰ προσπαθῆ κανεὶς νὰ φανερώσῃ τὸν τρόπο ποῦ γεννιέται μέσα στὴ φυλετικὴ θύμηση τοῦ ποιητῆ τῆς τέχνης ἢ συνείδηση δίχως ὁμως νὰ κερμίζεται ἀπὸ δόγματα και νὰ σιζῆ τὴ ζωὴ σὲ χωρίσματα ποῦ δὲν ὑπάρχουν. Στὰ συναισθήματα και στὰ ἔργα καὶ τὰ πρὸς ζωντανὰ τὰ πρὸς ἄβυσσα, βρίσκεται τὸ κεφάλαιον τῆς ποίησης κ' εἶναι τὸ μυστήριον τῆς βαθιῆς κ' εἶναι τὸ ξεπέταγμα τῆς τέχνης μεγάλο γιατί ἀπὸ τὴ ζῆση τὴν ταπεινὴ μὲ τὰ δίκια τῆς φρενῆς σηκώνεται και φτάνει στὰ ὀρανοκόρυφα τῆς πλαστικῆς ἰδέας. Μέσα μᾶς εἶναι ἡ ἀλήθεια και μόνον μᾶς μεγαλώνουμε. Ποτὲ δὲ χωριστικαίμε ἀπὸ τὸ ρυθμὸ κ' εἶναι μάταιον νὰ προσκυνῶμε ἀθώρητα εἰδῶλα ὄντας ζῆ μέσα στὸ αἶμα μᾶς πικρὰ ὁ μέγας ὁ Πάνκας. Μὰ ξέρουκα. Καιρὸς νὰ ξηνοιάσουμε ἀπὸ φιλοσο-

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ

Ο ΑΣΩΤΟΣ*

Ο ΓΙΑΝΝΗΣ. Δὲν ξέρεις τίποτα. Ἡ προστυχιὰ τοῦ Φωστήρα εἶναι χοντροπροστυχιὰ ἀπὸ κείνες... Ὅπου σταθεῖ κι ὅπου βρεθεῖ μιλάει πάντα γιὰ τίς γυναῖκες ποῦ τὸν ἀγαποῦνε, και βρίσκονται πολλοὶ ποῦ τὸν πιστεύουνε. Θαρρῶ μάλιστα πῶς σὲ μερικὸς ἢ Ἐλπίδα θὰ περνᾷ γιὰ ἐρωμένη του, μόνον και μόνον γιατί ὁ Ἀποστόλης τὸν παίρνει πάντα μαζί του, θὲς ἀπὸ συμπάθεια, θὲς γιὰ νὰ γελᾷ... Δὲν ξέρω.

Η ΡΗΝΑ. Ὅχι δὲ, καημένε, και τόσο!

Ο ΓΙΑΝΝΗΣ. Ξέρω τί λέω. Μιὰ φορὰ, ἐδῶ και κάμποσα χρόνια, τοῦ εἶπα τοῦ Ἀποστόλη νὰν τοῦ κάνει μούτρα, γιατί ἡ τόση φιλία θὰ παραξηγηθεῖ ἀπὸ τὸν κόσμο, κι ὁ Ἀποστόλης μοῦ ἀποκρίθηκε πῶς παραλυμένοι ἀθρώποι σὰν κ' ἐμένα δὲ θὰ

κυβερνήσουν τὸ σπῆτι του. Κ' εἶχε δίκιο ὁ Ἀποστόλης. Τί καλὸ νὰ περιμένεις ἀπὸ μένα;

Η ΡΗΝΑ. Δὲν εἶν' αὐτό. Θὰν τοῦ φάνηκαν ὑπερβολικὲς οἱ ὑποψίες σου.

Ο ΓΙΑΝΝΗΣ. Ὑπερβολικὲς; Ἀκουσε λοιπὸν! Ἐνα βράδι καλοκαιριάτικο βγήκαν περίπατο και τὸν πήρανε μαζί τους. Ὁ πατέρας μὲ τὸν Ἀποστόλη εἶχανε μείνει πίσω και κουβεντιάζανε. Ὁ Φωστήρας μὲ τὴν Ἐλπίδα εἶχαν προχωρήσει πολὺ, παραπολὺ μπροστὰ, ἔτσι ποῦ ὅποιος τοὺς ἐβλεπε θὰ νόμιζε πῶς εἶχανε βγῆ οἱ δυὸ μοναχοὶ τους περίπατο. Πέρασαν και μπροστὰ ἀπὸ τὴν μπίρα τοῦ Ζαχαράτου και τοὺς εἶδαν κάποιο φίλον του. Ὅταν ἔλλο βράδι οἱ φίλοι του τονὲ σταυρώνανε γιὰ τὴν καινούρια του κατάχτηση, ὁ ἀλιτῆριος χαμογελώντας τοὺς ἔφινε νὰν τὸ πιστεύουνε.

Η ΡΗΝΑ. Μὰ τότε εἶναι παλιάθραπος.

Ο ΓΙΑΝΝΗΣ. Αὐτὸ τὸ λέω κ' ἐγώ. Μοναχὸς ὁ Ἀποστόλης δὲ θέλησε ποτὲ νὰν τὸ παραδεχτεῖ. Τοῦ τὸ δηγήθηκα, ὅπως τᾶκουσα ἀπὸ τοὺς φίλους μου, και μούπε πῶς τᾶβγαλα ἀπὸ τὴν κοιλιὰ μου.

Η ΡΗΝΑ (ἀπορώντας). Μπᾶ! Σὲ καλὸ του!

(Χτυποῦν τὴ τζαμόπορτα)

Η ΕΛΠΙΔΑ (ἀπ' ὄξω). Μᾶς δέχεστε;

Η ΡΗΝΑ. Ποιὸς νᾶναι;

Ο ΓΙΑΝΝΗΣ. Δὲν κατάλαβες τὴ φωνὴ τῆς Ἐλπίδας; Χωρὰτὴ μᾶς κάνει.

Ο ΦΩΣΤΗΡΑΣ (ἀπ' ὄξω κι αὐτός). Ὡστε νὰ φύγομε;

Η ΡΗΝΑ. Μπᾶ! Κι ὁ Φωστήρας! (Δυνατὰ Ὁρίστε! Ὁρίστε!

Η ΕΛΠΙΔΑ (μπαίνει μὲ τὸ Φωστήρα, φορτωμένονε λουλούδι). Ὁ κ. Φωστήρας, Γιάννη, ὁ Γκαμαστής σου!

Ο ΓΙΑΝΝΗΣ (χαμογελώντας). Μπρᾶ!.. Χωρὰ σὲ μένανε!

Ο ΦΩΣΤΗΡΑΣ (τρέχοντας καταπάνου του). Νὰ σ' ἀγκαλιάσω, νὰ σὲ πνίξω στὰ φίλια... Μὰ αὐτὰ τὰναθεματισμένα, τὰ βλογημένα ἔθελα νὰ πῶ. Λουλούδια!.. Βρᾶ θεοσκοτωμένοι, δώδεκα μέρες ἐδῶ και νὰ μὴ φανῆς πούθεν!.. Τάρνηθηκες τὰ παλια, τὰ γαπημένα σου τὰ κατατόπια; Σὲ καλὸ σου!

Ο ΓΙΑΝΝΗΣ. Δουλιές! Δουλιές!

Ο ΦΩΣΤΗΡΑΣ. Δουλιές!.. Δὲ βαριέσαι!.. Σὲ μᾶς!.. (Γλυκοκοιτάζοντας τὴ Ρῆνα) Μὲ τέτση συντροφιὰ τὸ ξέρω κ' ἐγώ. Τὸ σπῆτι μεταμορφώνεται σὲ κῆπο Χαρίτων!..

Η ΡΗΝΑ. Ἡ καλοσύνη σας! Μὰ ὄχι δὲ και τόσο χοντρά!

Η ΕΛΠΙΔΑ (γελαστά). Ὁ κ. Φωστήρας εἶναι,

* Κοίταξε φύλλα 176, 177, 178 και 179.

Ψία τόσο περήφανη καὶ θὰ τελειώσω λέγοντας πὺς ὁ τόνος τοῦ βιβλίου μ' ἔφερε κάποτε νὰ νομίζω πὺς διαβάζω κανένα ξεχασμένο ἔργο μεσοχρονιάτικου σχολαστικισμοῦ ὅπου παραστράτησαν ἀναχρονιάζοντας ἀρκετὲς τεχνοπτικές κ' ἐπιστημονικοὶ ἀφορισμοὶ καὶ ρητορικὲς φουσκοθαλασσὲς τῆς φιλολογίας τοῦ καιροῦ μας.

ΕΡΜΟΝΑΣ

ΑΠΟ ΤΑ ΜΠΟΥΜΠΟΥΚΙΑ

Παρακάλιο.

Μὴν πὰς στὰ ξένα τᾶχα, μὴν πὰς !
ὦ ἄμορφοιά μου ἐοῦ ἀγνή θλιμμένη,
γῦρε τὰ μῦτια τὰ γλαρὰ ἃ μ' ἀγαπῆς
κι ἀνίστησε μιὰ νιότη ποῦ πεθαίνει.

Θέλω ἢ καρδιά ἢ ποδοπλάνταξη βυθιά,
λουλούδι σιῆς ἀγάπης τὴν πλημμύρα,
νὰ νοιώσῃ θείας ζωῆς λιγοψυχιά
γεομένη μέσ' στοῦ κόρφου σου τὰ μῦρα.

Κι ἀπλώνοντας ἀργὰ οἱ λογιμοί.
στὰ πέλαγα τοῦ νοῦ σου καὶ τὰ δόση,
νὰ τραγουδήσουν τῆς λαχτάρας τὴν ὄρη.

Κι ὅταν τὴν ὥρα τὴ στεγνὴ μου σπλαχνικά
τὸ χέρι μου σφιχτὰ θὰ σ' ἀγκαλιάσῃ,
νὰ κλείσω δυὸ φιλιὰ σου—μιστικὰ!...

Ὁ Ποιητής.

Ἄπ' ὅτι ἀγάπησα πιστὰ ἴσκιος δὲν ἔχει μείνει
τὰ κήδεσιν τῆς ξεχαστῆς ἀνέμου νεκροφόροι
στὴ μαραζιάρα μου καρδιά, βογγᾶ τὰ γιοβοῦροι,
καὶ σὰν ἀθῶν ξεψύχημα ὁ πόθος τρεμοσβήνει.

Ὅλη τοῦ κόσμου ἡ ἄμορφοιά, εἶναι γιὰ μένα ξένη
καὶ μόνο ἡ τρεμόλαλη τοῦ δειλοῦ καμπάνα
ποῦ μυρολόγι τῆς ζωῆς σὰν τὴ θλιμμένη μάννα
μ' ἔταν καμὸ ἀπέραντο πονολαλεὶ κλαμένη.

Καὶ μόνο τὸ πεντάχλωμο ἄλλο τῆς δύσης χροῦδι,
τὰ μαλακὰ τὰ σύννεφα ποῦ βιαστικὰ διαβαίνουν,
μοῦ φαλλοῦν παναυμόνιο παρηγορίας τραγούδι.

Κι ἀπλώνοντας οἱ στοχασμοὶ μ' ἀκράτητη γοργάδα

εἰλικρινέστατος. Τὴν καρδιά του τὴν ἔχει κρεμασμένη στὰ χεῖλια του.

Ο ΓΙΑΝΝΗΣ. Ὅπως κρατᾷ ὁ σκύλος τὸ ψόνιο...

Ο ΦΩΣΤΗΡΑΣ. Παρκαλῶ, παρκαλῶ ! Οἱ τόσο κολακευτικὲς παρομοιώσεις νὰ λείψουνε. (Στὴ Ρήνα) Δέχεστε τὰ λουλούδια μου ;

Η ΡΗΝΑ (ἀδιάφορα). Ἀφίστε τα στὸ τραπέζι.

Ο ΦΩΣΤΗΡΑΣ (σαχλά). Στὸ τραπέζι ;

Ο ΓΙΑΝΝΗΣ (γελαστά). Ἀμὲ ποῦ ; Στὴν καρδιά της ;

Η ΕΛΠΙΔΑ. Ἄ, θὰ θυμώσω, κ. Φωστήρα... Χαρίζετε ὅ,τι σᾶς χάρισα.

Ο ΦΩΣΤΗΡΑΣ. Νὰ μὲ συμπαθᾶτε. Ὅσα δῶρο ἄμορφης τὸ χαρίζεις σ' ἄμορφη, τὸ δῶρο πάντα δικό σου μένει· δὲ ζημιώνεται καθόλου. Τὸ δῶρο χάνεται ἄμα χαριστῆι σὲ ἄσκημη.

Η ΕΛΠΙΔΑ. Δὲν πιάνεται ὁ κ. Φωστήρας. Σὰ χέλι ξεγλυστράει.

Ο ΓΙΑΝΝΗΣ. Ξεχνῶς πὺς ἔχεις νὰ κάνεις μὲ δικηγόρο...

Η ΡΗΝΑ. Καὶ μὲ τέτιο δικηγόρο μάλιστα...

Ο ΦΩΣΤΗΡΑΣ. Μὲ κολακεύετε ! (Πάει νὰ καθῆσει στὸ ντιβάνι καὶ βλέπει τὸ βιβλίον ποῦ διάβαζε ὁ Γιάννης. Τὸ παίρνει καὶ τὸ κοιτάζει). Μπᾶ ! (Δια-

μιὰ πλάση ἀγκαλιάζουνε μὲ κύματ' ἁρμονίας,
καὶ στὴν πλημμύρα τῆς ζωῆς, σκορποῦν ἀγνή γλυ-
[κάδα.

Ξαθούλας γλυκόγελο.

Γλυκόγελο τὰ στόλισε τὰ χεῖλια σου καὶ πάλι
τὰ ζουμπουλένια μάτια σου μὲ τὰ οὐράνια χάρδια
πλημμύρισαν ἀπὸ ἔρωτα, καὶ στὸ ξαθὸ κεφάλι
ἔπλωσαν πονπουλόχρονδα σὰ λουλουδιῶ μαγνάδια.

Πῆραν τὰ πέθη τὰ μικρὰ τάλαρανὰ τὰ νέφη,
καὶ στὴ μορφή σου τὴ γλυκειὰ μιὰ πορφύρα ἀχνάδα
ὡσὰν τὸ φῶς ποῦ τὴν ἀβγὴ βαθιά τὴ αἰθέρια στέφει,
ἔβαψε χρυσοροδίνη τοῦ πόνου τὴ χλωμάδα.

Κι ὅπως ἡ φύση στὰπριλιοῦ τὸ πλάνο πανηγύρι
νύφη ξυπνᾷ πεντάμορφη θρεμμένη ἀπ' τὰ χιόνια
νὰ μᾶς κερᾶσῃ τῆς ζωῆς τὸ μαγικὸ ποτήρι.

Ἔτσι καὶ σὺ ξανάλαψες στὴν ἄμορφοιά, στὴ νιότη,
σὰν τὴν ἀθάνατη θεὰ ποῦ στὰ πανόραμα χρόνια
μάγεψε κόσμους κ' ἔχυνε ζωὴ στὴν ἀθροπότη.

Κουμμένη φλόγα.

Χλωμὸ μιὰ μέρα ἔγερνες τὸλόξαθο κεφάλι,
καὶ κοίταξα πονετικά τὰ μάτια σου τὰ μάβρα,
πῶδῶχναν κάτι βλέμματα σὲ κόσμον ἄλλου ἀγκάλη,
καὶ μάβρη σκέψη ξέπλησε τοῦ πονου μου τὴ λάβρα.

Στῆς ὑποψίας τὴ φωτιά, χίλια ὁ νοῦς μου φέρνει
»ποιὸς ξέρει ἀγάπες μακριὰ πόσες ὁ νοῦς της ὀχνει
»σὲ πόσα ὄνειρα γλυκὰ ὁ στοχασμός της γέρνει !...
καὶ σ' ἕνα δάκρυ διάφανο τὴν τρικυμία δείχνει.

«Δὲ μ' ἀγαπᾷ» καὶ κοίταξα τὴ νεκρικὴ θωριά σου,
κ' εἶδα νὰ λάψῃ ἀτίμητο ἀθῶο ἕνα δάκρυ
ποῦ τῶ ματιῶ σου ἀβλάκωσε, βαθιά, βαθιά τὴν ἄκρη.

Καὶ μιὰ φωνὴ ἀγγελικὴ πῶστευε ἡ καρδιά σου,
ἀπάντησε στὴ σκέψη μου : πὺς δὲ σοῦ φτάνει τάχα,
ποῦ σὲ θωροῦ μὲ δάκρυα τὰ μάτια μου μονάχα ;..

Ἐλα.

Δὲ δύναμαι νὰ ζήσω ἐδῶ στὴν πλάνη
ἄχ ! μούδιος ἡ καρδιά μου στὴν ἀπάτη,
μιὰ μοναξιά ἀπέραντη ζητᾷ τὸ μάτι,
ποθῶ ἀγέρι τοῦ βουνοῦ νὰ μὲ γλυκάνῃ.

βάζοντας τὸ ξόφυλλο) «Ἡ Νέα Διαθήκη κατὰ τὸ Βατικανὸ χερσόγραφο μεταφρασμένη ἀπὸ τὸν Ἀλέξαντρο Πάλλη». Δίχως ἄλλο ὁ γέρο-Σεβαστὸς εἶτανε δῶ... Νὰ καὶ ἡ κάρτα του ! (Δείχνει τὸ Βαγγέλιο).

Ο ΓΙΑΝΝΗΣ (σοβαρά). Τὸ Βαγγέλιο εἶναι δικό μου.

Ο ΦΩΣΤΗΡΑΣ (ἀπορώνας). Δικό σου ; Τὸ βέβηλο ; Τὸ προδοτικὸ ; Στὰ χέρια ἐνὸς προμαχοῦ τῆς γλώσσας καὶ τῆς θρησκείας ;

Ο ΓΙΑΝΝΗΣ. Πρ ! Προμαχος!.. Τὰ πρόκοψα!.. Ἀποστρατεύτηκα πᾶ ἀπ' αὐτὸ τὸ προμαχιλίκι... Τοῦ λόγου σου μένεις ἀκόμα, θαρρῶ...

(Ἡ Ἐλπίδα καὶ ἡ Ρήνα τραβηγμένες σὲ μιὰν ἄκρη κρυφοκουβεντιάζουσι καὶ χαμογελοῦσι).

Ο ΦΩΣΤΗΡΑΣ (σοβαρά). Μένω βέβαια καὶ θὰ μένω. Ἡ πατρίδα ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ στρατιώτες πιστοῦς. Οἱ λιποτάχτες ντυφεκίζονται.

Ο ΓΙΑΝΝΗΣ. Πρῶτα πρῶτα ὅμως ἡ πατρίδα ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ ἀθρώπους ποῦ νάγαποῦν τὴν Ἀλήθεια. Στρατιώτες τῆς Ἀλήθειας χρειάζομαστε, κι αὐτοὶ θὰ μᾶς φτειάσουνε στρατιώτες καὶ γιὰ πόλεμο!..

Η ΕΛΠΙΔΑ (δυνατά). Νὰν τὸν ρωτήσουμε τὸν ἴδιο. Δὲ μοῦ λέτε, κ. Φωστήρα ! Ὁ μακαρίτης ὁ

Ἐλα μαζί στὰ ἔρμα ἐκεῖνα μέρη,
νὰ μὲ χαδέβουν τὰ δλόμακρα μαλλιά σου,
τὴ σφοδρά μου νὰ ξεχνῶ στὰ φιλιὰ σου
καὶ νὰ χυθῶ σ' ἄμορφο κόσμο, πλάνο ἀστέρι.

Ἐλα ἐκεῖ μιὰ χρυσοκέντητη νεφέλη
ἀτίμητο στεφάνι θὰ σοῦ πλέξω,
καὶ θὰ νὰ ψάλλουν τὴν ἀγάπη μας ἀγγέλοι.

Κι ἀπ' τῆς ἀβγῆς τὰ φωτιστάλαχτα διαμάντια
στολιδία τῶ ματιῶ σου νὰ διαλέξω
σὰν τρεμολάμπου χρυσοπράσινα ἀγνάτια.

Ἡ ἄπονη.

Κρατῶ τὸ δίκικο μαχαίρι,
τῆς λέγω : ἄχ ! θὰ σκοποθῶ !
ἡ ἄπονη χαμογελάει
ὄυτε μοῦ λέγει νὰ σταθῶ.

Σκύβω στὰ πόδια της μὲ κλάμα
σκλάβος ἀράτης ταπεινός,
ὄυτ' ἕνα δάκρυ της μὲ βρέχει,
καὶ μὲ πλακῶν' ὁ οὐρανός.

Σκίζω τὰ στήθια μου τῆς βγάξω
ματοβαμμένη τὴν καρδιά μου·
κ' ἐνῶ στὰ χέρια σπαρταράει,
στὴ γῆς καὶ κείνη τὴν πετάει.
καὶ κράζει τᾶπονὸ της στόμα:
—μὴ μοῦ λερῶσῃς τὴν ποδιά μου !

Ἄκου.

Ἄκου ! ψηλά στὶς λαγκαδιές. στὰ βυνοπλάγια πέρα,
πὺς τοῦ βοσκοῦ, κλαψάρινη, ἀντικλαεὶ ἡ φλογέρα·
ἄκου τὰ ἠδόνια πὺς λαλοῦν, παραπονιόρικα τραγούδια
κοίτα πὺς γέρουνε χλωμὰ καὶ μαραμένα τὰ λου-
[λούδια.

Ἄκου ! πὺς γέβγουν οἱ μυρωδιὲς τρεμουλιαστὰ
[στᾶγέρι,

ἰδές, σὰ διωγμένα τὰ ποιλιὰ μισέβουν ταῖρι, ταῖρι,
ἄκου βαθιὰ τὶς ἄματιές, ποῦ βιαστικὰ ἀφροκυλοῦνε,
ἄκου, τὰ κύματα βαριά, στὰ περιγύλια πὺς βογγοῦνε.

Κοίτα, τὰ σύννεφα ψηλά, μακροταξί,δεφτα διαβαίνουν,
κοίτα, τὰ δάκρυα πὺς κυλοῦ στὰ ξεψυχήματα καὶ δαί-
[νον.

κοίτα, καὶ κλείσε ὀκ' ἀφτὰ σὲ μιὰ θλιμμένη ἁρμονία,

πατέρας σας δὲ λεγότανε Φωτῆς :

Ο ΦΩΣΤΗΡΑΣ. Ἔτσι φαίνεται...

Η ΕΛΠΙΔΑ. Καὶ τᾶλλὰξάτε λόγου σας τόνωμα καὶ γινήκατε Φωστήρας ;

Ο ΦΩΣΤΗΡΑΣ. Δὲν μποροῦσα νὰ περάσω ὅλη τὴ ζωὴ μου φορτωμένος τέτιο χυδαῖο ὄνομα.

Ο ΓΙΑΝΝΗΣ. Ἀρνῆθήκατε τὸν πατέρα σου γιὰ νὰ ξευγενίσεις τάχα τόνωμά σου ;

Η ΡΗΝΑ. Τότε καλύτερα νὰ βραχιζόσκατε Πῦρ... ὁ κ. Πῦρ!..

Η ΕΛΠΙΔΑ. Ὁ κ. Πῦρ!.. Τί ὄραϊο, τί εὐγενικό ὄνομα!.. (Ξαναρχίζει τὴν κουβέντα μὲ τὴ Ρήνα).

Ο ΦΩΣΤΗΡΑΣ (εἶσι ἀδιάφορα). Χμ ! Γυναῖκες!.. Γυναῖκες!.. (Στὸ Γιάννη, μπιστευτικά). Νὰ τοῦ πῶ, Γιάννη...

Ο ΓΙΑΝΝΗΣ. Λέγε.

Ο ΦΩΣΤΗΡΑΣ (δείχνοντάς του τὸ Βαγγέλιο). Ἐλα, ἄσ' τὰ χωρατὰ... Δικό σου δὲν εἶναι αὐτὸ τὸ βέβηλο βιβλίον...

Ο ΓΙΑΝΝΗΣ. Ἄσε το κάτου, γιατί φοβᾶμαι πὺς στὰ χέρια σου ἀρχίζει νὰ γίνεταί στ' ἀλήθεια βέβηλο...

Ο ΦΩΣΤΗΡΑΣ (πεινώντας τὸ Βαγγέλιο στὸ ντιβάνι). Αὐτὸ τὸ πεσκέσι μᾶς ἔφερε ἀπὸ τὸ στερνὸ σου τὸ ταξίδι ; Ἡ μήπως ὁ πατέρα σου πρὶ σὲ

Κι άκου! τὸ αἰώνιο μυστικὸν σὰ μὰ παρῶξεν αἰτία·
κ' ἔλα, νάκουσῃς τὴν καρδιά, σὴν ἀνοιὰ σου ὅταν
[κλαίει,
νὰ ἴδῃς τὸν κάθε τους σκοπὸν, βαρεῖόμοιρον πῶς ἔα-
[γαλλεῖ.

Μαρομαντιὰ τῆς Μανταγκασκάρης

ΓΙΑΝΝΗΣ Κ. ΣΤΕΦΑΝΗΣ

ΘΕΑΤΡΙΚΑ

Η ΒΟΥΛΙΑΓΜΕΝΗ ΚΑΜΠΑΝΑ

Ένας ιδεολόγος ἔχει μιὰ γυναίκα πού τὸν κοιτά-
ζει μὲς τὰ μάτια, πού λατρεύει τὰ δύο της τὰ
παιδιά, πού θαυμάζει κάθε του λέξη χωρὶς νὰ
καταλαβαίνει, πού ἐνθουσιάζεται στὸ ἔργο του χωρὶς
νὰ τὸ νοιώθῃ, φτάνει ὅτι εἶναι ἔργο τοῦ Ἑρρίκου της.

Κάθε κούραση γεννάει κι ἀρρώστεια. Στὴν κου-
ρασμένη ἀπὸ τὴ σκέψη ἀνθρωπότητα γεννήθηκε ἡ
ιδεολογία. Ὁ Ibse μᾶς παρουσιάζει δλόκληρη σει-
ρὰ ιδεολόγων πού δημιούργησαν τὴ δυστυχία τους
καὶ τὴ δυστυχία ἐκείνων πού τοὺς τριγύριζαν.

Ὅλο ὄνειρα καὶ λέξεις περιτριγυρισμένα ἀπὸ κά-
ποιο δίχτυ διαβολικὰ πλεγμένο πού μέσα πιάνονται
ὅλοι οἱ ἀρρωστοὶ τῆς φαντασίας, ἴσα μὲ τὴν ἡμέρα
πού στῶν ὀνείρων τὸ θάνατο θὰ ριζοβολήσῃ ἡ ζωὴ
ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ δυνατοῦ ἐκείνου πού συντρίβοντας
τὸ δίχτυ θὰ πιάσῃ τὴν πραγματικότητα.

Ὁ Ἑρρίκος στὴ «Βουλιὰγμένη καμπάνα» τοῦ
Χάουπμαν εἶταν τεχνίτης ἀσύγκριτος στὴν τέχνη
του· ὅλο τὸ χωριὸ τ' ἠμολογοῦσε. Μιὰ μέρα πού θελε νὰ
στήσῃ τὴν καλλίτερη ἀπ' ὅλες του καμπάνα στὸ ψηλὸ
καμπαναριὸ τῆς καινούργιας ἐκκλησίας, εἶχε ξεκι-
νήσει ἀπὸ βραδύς μὲ τὸν παπᾶ, τὸ δάσκαλο καὶ τὸν
κυυρέα τοῦ χωριοῦ, γιατί ἡ καινούργια ἐκκλησιὰ ἐπε-
φτε μακρυνὰ κ' εἶχαν βουρὰ νὰ περάσουν τὴν καμ-
πάνα εἶχε φορτώσει σ' ἓνα κάρου, ἀλλὰ καθὼς προ-
χωροῦσαν, τὸ πνεῦμα τῶν δασῶν, ἡ Φάβνος, δὲν εἶδε
μὲ καλὸ μάτι αὐτὸ τὸ μαραφίτι πού θὰ τὸν ξεκού-

φαινε δλομερίς, τρέχει χωρὶς νὰ τὸν δοῦν, σπάει τὴ
ρόδα τοῦ κάρου καὶ ἡ καμπάνα ἀπὸ γκρεμνὸ σὲ
γκρεμνὸ κατακυλιζοντας ἔπεσε στὴ θάλασσα, γρε-
μοτσακίστηκε μᾶζι κι ὁ τεχνίτης της θέλοντας φαί-
νεται νὰ τὴν κρατήσῃ καὶ βρέθηκε μισοπεθαμένος
ἐκεῖ στὰ βουνὰ ἀπέξω ἀπὸ τὴν καλύβα μιᾶς μά-
γισσας πούχε τώρα τὴ Νεραΐδα Rautendelein.

Ἰσαμε τώρα γνωρίζουμε τὸν Ἑρρίκο ἕναν καλὸ
τεχνίτη, ἕναν καλὸ οἰκογενειάρχῃ, ἕναν χριστιανικὸ
πολίτη καὶ τίποτε παραπάνω ἢ παρακάτω· τώρα
θὰ δοῦμε τὸν Ἑρρίκο μπλεγμένο μὲ μάγισσες, μὲ
Νεραΐδες καὶ μὲ πνεύματα. Μπορεῖ νὰ πῇ κανεὶς ὅτι
μέσα στὸ δράμα τοῦτο εἶναι δύο δράματα, τὸ ἓνα πού
γίνεται μέσα στὸ χωριὸ καὶ στὸ σπίτι τοῦ Ἑρρίκου
μὲ πρόσωπα τὸν Ἑρρίκο, τὴ γυναίκα του, τὰ παι-
διά του καὶ τοὺς ἄλλους χωριανούς· καὶ τὸ ἄλλο πού
γίνεται ψηλὰ στὰ βουνὰ μὲ πρόσωπα τὸν Ἑρρίκο
πάλι ἀλλὰ καὶ Νεραΐδες καὶ μάγισσες καὶ πνεύματα,
δηλαδή ὅλον τὸν κόσμον τῆς φαντασίας τοῦ Ἑρρίκου.
Τὸ πρῶτο δράμα εἶναι τὸ δράμα τὸ ζωντανό, τὸ
δεύτερο εἶναι τὸ δράμα πού παίζεται μὲς τὴν ψυχὴ
τοῦ Ἑρρίκου.

Ἄς ἐρθομε τώρα νὰ θροῦμε τὸν τεχνίτη ἐκεῖ
πού τὸν ἀφίσαμε, ἀπέξω ἀπὸ τὴν καλύβα τῆς μά-
γισσας. Δὲν ξέρε πού βρίσκεται ὅταν νὰ σου ἐρχεται ἡ
Rautendelein καὶ τοῦ λέει ὅτι βρίσκεται ψηλὰ στὰ
βουνὰ, τοῦ λέει ὅτι τῆς φαίνεται πῶς δὲν εἶναι συνη-
θεισμένος γιὰ τὰ ὕψη ἐπειδὴ εἶναι ἀπὸ τοὺς μικροὺς
ἐκείνους ἀνθρώπους πού κατοικοῦνε στὸν κάμπο· κά-
ποιος ἄλλος ἀνθρώπος κάποτε, ἕνας κυνηγός, εἶχε
κάνει ἄσκηση πέσιμο σ' αὐτὰ τὰ μέρη καὶ ἡ Rau-
tendelein πιστεύει ὅτι ὁ ἀνθρώπος ἐκεῖνος εἶταν
ἀπ' ἄλλο εἶδος.

— Ένας ἀνθρώπος ἀπ' ἄλλο εἶδος; ἀπὸ εἶδος
καλύτερο, τέτοιοι ἀνθρώποι πέφτουν ἐδῶ ἐπίσης.
Μίλα μου ἀκόμα, μίλα μου, κόρη, ρωνάει ὁ Ἑρ-
ρίκος.

Βρίσκεται πιά στὸν κόσμον τῆς φαντασίας του.
Ἡ Rautendelein ἡ Νεραΐδα δὲν εἶναι τίποτα ἄλ-
λο παρὰ «παιδί τῆς ἴδιας του ψυχῆς», καθὼς λέει
καὶ μόνος του, τὸ αἰσθάνεται, τὸ βλέπει ὅτι ζῆ μέσα
του, τῆς λέει νὰ μείνῃ κοντὰ του καὶ κείνη τοῦ
ἀπαντᾷ: «Θὰ μείνω ὅσο καιρὸ θέλεις».

Καὶ βέβαια, γιατί αὐτὴ θέλησε καὶ ἡ καμπάνα

νὰ βουλιάζῃ καὶ πίσω της νὰ πῆσῃ κοντὰ στὴ Νεραΐ-
δα του, ἡ καμπάνα πού εἶταν φτιαγμένη γιὰ νὰ τὴ
θαυμάζῃ ὁ πρόστυχος ἄγλος τοῦ χωριοῦ του, ἐνῶ ἐκεῖνος
δὲν εἶναι ἀπ' αὐτὰ εὐχαριστημένους, καὶ ἡ φαντασία
του τρέχει γοργὰ σὲ πῶς μεγάλα. Τὸ χέρι τοῦ πνεύματος
τῶν δασῶν κάνει ὅλη αὐτὴ τὴν ἱστορία, ἀλλὰ μέσα
στὰ δάση, στὰ νερά, στὰ στοιχεῖα, στὶς μάγισσες
ζεῖ ἡ Νεραΐδα του, μέσα κεῖ εἶναι ὁ κόσμος τοῦ
παιδιοῦ τῆς ψυχῆς του. Ἐκεῖ ζωντανεῖ ὅλη ἡ
ἀρχαία τῶν ἐθνικῶν θρησκεία, ἐκεῖ στὴν παλιὰ πα-
ράδοση ἐτρεξε ἡ φαντασία ἐκείνη πού θελε τὰ ὕψη νὰ
φτάσῃ παραιτῶντας κάθε πρόληψη χριστιανική. Ἡ
παράδοση περνάει ἀπὸ τὸ δάσος μέσῃ στὰ μυστικὰ
ψιθυρίσματα· λέει τῆς Rautendelein ὁ Ἑρρίκος,
«ἐσὺ εἶσαι ἡ παράδοση, ἀγκάλιασέ με».

Ἐνῶ βρίσκεται σ' αὐτὴ τὴ θέση ἐρχεται ὁ πα-
πᾶς, ὁ δάσκαλος καὶ ὁ κυυρέας τοῦ χωριοῦ νὰ τὸν
πάρουν καὶ νὰ τὸν πᾶνε σπίτι του. Τὸν παίρνουν, τὸν
πᾶνε στὴ γυναίκα του, τὸν βάζουν στὸ κρεβάτι του
καὶ ἐνῶ ἐκείνη ἡ κακομοῖρα κλαίει τὴ συροῦρα της,
αὐτὸς τῆς λέει ὅτι «ἡ καμπάνα πού ἔπεσε δὲν εἶταν
φτιαγμένη γιὰ τὰ ὕψη, δὲν εἶταν καμωμένη γιὰ νὰ
ζυγνᾷ τὸν ἀντίλαλο τῶν κορφῶν· ἐγὼ δὲ θάζῃσω πιά,
τί νὰ τὴν κάνω τὴ ζωὴ... ἂν μπορούσα νὰ γίνω ἄλλη
μιὰ φορὰ νέος καὶ νὰ ἀρχίσω τὸ ἔργο ἀπὸρχῆς, μᾶ-
λιστα».

Ἐκείνη τὴν ὥρα μπαίνει ἡ Rautendelein μετα-
μορφωμένη σὲ ὑπερέτρια· ἡ γυναίκα του τὴν ἀρνεῖ
νὰν τὸν περιποιεῖται γιὰ νὰ παῇ σὲ κάποιο κοντινὸ
χωριὸ ὅπου μένει κάποια βοσκὸν γυναίκα πούχε ἕνα
γιατρικὸ θαματοῦργό. Ἐτσι ὁ Ἑρρίκος μένει μόνος
μὲ τὴ Νεραΐδα του. Αὐτὸς τῆς λέει ὅτι εἶναι τυ-
φλὸς καὶ τίποτε δὲ βλέπει γιατί εἶναι ἀνθρώπος, κι
αὐτὴ τοῦ ἀποκρίνεται ὅτι «ἔχω τὸ χάρισμα ὁποῖου
φιλάω τὰ μάτια νὰ τοῦ τὰ ἀνοίγω σ' ἀπεραντες θω-
ριές. Κοιμήσου, τοῦ λέει, κι ἄμα ζυγνᾷς, ἡ δύνα-
μη πούχουν οἱ σκέψεις κ' οἱ γητεῖες θὰ ἐνεργήσῃ νὰ
γιατρευτῆς!»

Ζυγνᾷ καὶ τώρα εἶναι ἄλλος ἀνθρώπος, κίστά-
νεται τὴ δύναμη νὰ ζῆσῃ καὶ νὰ ἐνεργήσῃ. Ἐρχεται
ἡ γυναίκα του καὶ χροῦμενος τῆς ρωνάει «θὰ ζῆσω,
τὸ αἰσθάνουμαι».

Τώρα ὅμως φεύγει ἀπὸ κοντὰ της καὶ πηγαίνει

συχωρεῖσαι, σὲ ἀνάγκασε πρῶτα νὰ παραδεχτεῖς τίς
στραβοειδέες του!.. Τίς πρόστυχες!.. Τίς κουτές!..

Ο ΓΙΑΝΝΗΣ. Μὴ θυμώνεις!.. Κάθισε νὰ κου-
βεντιάσουμε...

Ο ΦΩΣΤΗΡΑΣ (πίνακα σὰ θυμωμένος). Νὰ
κουβεντιάσουμε!.. Καὶ γιὰ τί πράγμα νὰ κουβεντιά-
σουμε!.. Γιὰ τίς ιδέες τοῦ πατέρα σου;

Ο ΓΙΑΝΝΗΣ (ἴσχυα). Ἡ γιὰ τίς ιδέες τοῦ
μπάρμπα σου τοῦ δασκάλου... Ὅπως ἀγαπᾷς!..

Ο ΦΩΣΤΗΡΑΣ. Νὰ σοῦ πῶ, ὁ δάσκαλος...

Ο ΓΙΑΝΝΗΣ (δικιάγοιότητάς του). Νὰ σοῦ πῶ
κ' ἐγὼ, ὁ δάσκαλος μοῦ φαίνεται λιγώτερο δάσκα-
λος ἀπὸ σένα. Ἀλήθεια εἰπωμένη κι αὐτὴ, ὁ δα-
σκαλισμὸς δὲν κουρνιάζει στὴ γλώσσα, οὔτε στὸ
ἐπάγγελμα, κουρνιάζει στὴν ὕψῃ. Γεννιέται κανεὶς
δάσκαλος, ὅπως γεννιέται καὶ ποιητής.

Ο ΦΩΣΤΗΡΑΣ (κοροδερφικῶς). Μωρέ, τί μοῦ
λέεις!.. Σοφές κουβέντες!

Ο ΓΙΑΝΝΗΣ. Σοφές βέβαια, ἔν ἡ Ἀλήθεια
εἶναι καὶ σοφία. Πού λές λοιπὸν, φίλε μου, ξέρω
δασκάλους, πολλοὺς δασκάλους, παραπολλοὺς, πού
βλέπουν ἐλοκάθαρα τὴ ζωὴ, καὶ γνώρισα μπακάλη-
δες πού δὲν ξέρουν καλὰ καλὰ νὰ γράψουν τὸνομά-
τους κι ὅμως σὲ βρίζουνε χυδαῖο ἄμα τοὺς πεις πῶς
τὴν ἴδια γλώσσα πού μιλοῦνε πρέπει καὶ νὰ γρά-

φουνε... Ὁ δασκαλισμὸς, εἶπαμε, κουρνιάζει στὴν
ψυχὴ!..

Ο ΦΩΣΤΗΡΑΣ (δυνατὰ καὶ θυμωμένος). Ἄλ-
λες ιδέες εἶχες ἄμα ξεκοκάλιζες μὲ τίς πόρνες τὴν
περιουσία τοῦ πατέρα σου!..

Ο ΓΙΑΝΝΗΣ (δυνατὰ κι αὐτός). Κακὸ ἐλάτ-
τωμα, κύριε Φωστήρα, νὰ γίνεις τὴ μούρη σου στὰ
οἰκογενειακά.

Ο ΦΩΣΤΗΡΑΣ (ἀργὰ καὶ πεισματικῶς). Θαρῶ
καὶ τὰ οἰκογενειακά σου δὲν ἔχουν καὶ τόσο σπου-
δαίους λόγους νάνα· ἐνθουσιασμένα μᾶζι σου... Ὅσα
σῆκωσες τὸ χέρι νὰ γυποήσεις τὸν πατέρα σου!..

Ο ΓΙΑΝΝΗΣ (ἀνέβοντας τὸ κεφάλι). Δίκιο
ἔχεις!

Η ΕΛΠΙΔΑ (πὸν πρόσθεξε στὰ τελευταῖα λόγια).
Τί; Θὰ μαλώσετε τώρα;

Ο ΦΩΣΤΗΡΑΣ (γλυκά). Ἄ, κυρία Ἐλπίδα,
μὴ μὲ μαλώνετε. Δὲ ρτᾷω ἐγώ... Σὲ τίποτα δὲν
ἐφταιξα... Ὁ Γιάννης θυμωσε πρῶτος, ὁ ἀγαπημέ-
νος μου ὁ Γιάννης...

Ο ΓΙΑΝΝΗΣ. Ναι, δικό μου τὸ φταιξιμο. Ὁ
κ. Φωστήρας μούδωσε ἕνα μάθημα λίγῃ σκληρὸ, μὰ
μοῦ ἔξιζε!..

Η ΡΗΝΑ (πηγαίνοντας κοντὰ του). Καὶ δὲν
εἶξες νὰν τοῦ ἀπαντήσεις;

Ο ΓΙΑΝΝΗΣ. Εἶπε ἀλήθεια καὶ στὴν ἀλήθεια
δὲ χωρεῖ ἀπάντησι.

Η ΡΗΝΑ. Τότε νὰν τοῦ ἀπαντήσω ἐγώ... (Γυ-
ρίζοντας σὲ Φωστήρα). Δὲ μοῦ λές ἡ ἀφεντικὴ σου!..

Ο ΑΝΤΩΝΗΣ (μπαίνει τρέχοντας). Ὁ παπούς
μ' ἔστειλε νὰ πῶ τοῦ θεοῦ τοῦ Γιάννη πῶς τον πε-
ριμένει στὸ γραφεῖο του. Μὴν ἀργήσῃς, εἶπε.

Ο ΓΙΑΝΝΗΣ. Πῶ στὴ στιγμὴ!.. (Φεύγει).

Ο ΦΩΣΤΗΡΑΣ (κοροδερφικῶς τοῦ Ἀντωνῆ).
Σούκανε μάθημα ὁ παπούς;

Ο ΑΝΤΩΝΗΣ (ἀτόμα). Δὲν ξέρο!

Η ΡΗΝΑ. Ἀντῶν!.. Ἀντῶν!.. Ὅχι, ἐσὺ!..

Η ΕΛΠΙΔΑ (τὸν παίρνει καὶ τὸν καθίζει στὰ
γόνατά της). Ἐλα, παιδί μου, ἀποκρίσου στὸν κ.
Φωστήρα!..

Ο ΑΝΤΩΝΗΣ. Μὰ!.. Ὁχι, ἀφίστε με!.. Τι
νὰν τοῦ πῶ;

Η ΡΗΝΑ. Σὲ ρωτᾷ ὁ σούκανε μάθημα ὁ
παπούς.

Ο ΑΝΤΩΝΗΣ. Ναι, μούκανε.

Ο ΦΩΣΤΗΡΑΣ. Καὶ σούλεγε πῶς μὲ τὴ χυ-
δαῖα γλώσσα θὰ σώσουμε τὴν πατρίδα;

Ο ΑΝΤΩΝΗΣ. Μούλεγε πῶς ἐμεῖς ἐμαστε
φτυχιμένοι πού γεννιόμαστε μὲς στὴν Ἀλήθεια,
ἐνῶ λόγου του γέρασε ὅσο νὰν τονέ φωτίσει ἡ

όπου η Νεραίδα του τόν τραβάει, στον κόσμο το δικό της και το δικό του τώρα πιά. Το πνέμα των δασών και το πνέμα των νερών παρκαπονιούνταν γιατί ο άνθρωπος τους πήρε την ωραιότερη απ' όλες τις Νεραίδες και την έχει στη δικαστή του, τους κλέβει το χρυσάφι από τη γη, τα ξηθια, τις πολύτιμες πέτρες, τίποτε στο χέρι του δεν εναντιώνεται, λείει το πνέμα των δασών, τα παλιότερα δέντρα πέφτουν, η γη παραίζεται, εκείνη είναι δούλα του όλονυχτίς κι όλμερίς· άλλ' έπειτα παρακάτω λείει αθ καιρός τραβάει το δρόμο του κι ο άνθρωπος μένει άνθρωπος αυτό το μεθύσι δέ βαστάει πολύ».

*

Ο παπᾶς, ο δάσκαλος του χωριού και ο κουρέας έρχονται να τον πάρουν και να φέρουν τον πλανεμένο στον ίδιο δρόμο· αυτός τους λείει ότι τώρα ξαναίνωσε, αίστανεται τον έκαστό του δυνατό.

—Τότε πού μ' έχτιμούσατε δεν ήμουν τίποτα, δεν ήμουν εύτυχής, τώρα είμαι εύτυχής, είμαι αληθινός τεχνίτης.

Τότε τον ρωτάει ο παπᾶς για ποιά έκκλησιὰ θά κάνει το έργο του.

—Για καμιά, απαντάει αυτός.

—Και ποιός θά πληρώσει το έργο;

—Ποιός πληρώνει το έργο μου; Α! παπᾶ, θέλεις να κάνης εύτυχισμένη την εύτυχία: να παινήσης τα παινεμένα. Αυτό το έργο θά υποχρεώση όλες τις κλησιαρικές καμπάνες να βουβαθούν και θά αναγγείλη την αναγέννηση του φωτός στον κόσμο. Παπᾶ, ξέρεις την παραβολή του άσωτου γιού; Ο ήλιος ο πατέρας μας θά δώση μια γιορτή στα πλανεμένα του παιδιά, όλα τα πλήθη θά προχωρήσουν στο βωμό τους, τότε θ' άκουστῆ τῆς καμπάνας μου ο άχος που θά θυμίζῃ κάποιο παλιό λημονημένο τραγουδι, τραγουδι παιδικό που βρίσκεται στα τρίςαθα της παράδεισος, που όλοι το ξέρουμε και που κανείς δεν τῶχει άκουσει.

—Θά έρθῃ καιρός που θά μετανοιώσης, του λείει ο παπᾶς.

—Τόσο μπορεί να μετανοιώσω, όσο η παλιά καμπάνα που βουλιαγμένη βρίσκεται στα βάθη μπορεί να ξαναχτυπήση.

—Για σένα θά ξαναχτυπήση ακόμα, θυμήσου με, του λείει ο παπᾶς και φεύγει.

*

Ο Έρρικος εξακολουθεί νύχτα και μέρα να εργάζεται για το έργο που φαντάστηκε, αλλά περισσότερο σε λόγια χάνεται και σ' άγκαλιάσματα με τη Νεραίδα του παρά να κάνῃ τίποσε κάτι φτιάχνει και πάλι το χαλαίει, τίποτα δέ γίνεται όπως το φαντάζεται. Αρχίζει να χάνῃ το θάρρος του, οι μικρές λεπτομέρειες του έργου του κρύβουν τῆς εμπνευσης τη χαρᾶ, ζητάει από τη Νεραίδα του θάρρος. Όταν κοιμάται, χίλια κινᾶ ένειρα τον στενωχωρούν.

Σ' αυτή την κατάσταση βρίσκεται όταν μια μέρα η σελήνη φωτίζει το χωριό του· δέ θέλει να το βλέπῃ, δέν μπορεί· λείει στη Νεραίδα μήν τύχη και χαθῆ από μπρός του, κ' εκείνη του λείει πρόσεζε μή με διώξης.

Βλέπει τότε ξαφνα ένα όραμα μπροστά του και γονατίζει, δύο παιδιά σά φαντάσματα μόνο με το πνεύμα έρχονται κοντά του κρατώντας μια στάμνα, έρχονται από πολύ δρόμο, τα πόδια τους είναι ματωμένα· «πατέρα, που λένε, φέρουμε τα χαιρετίσματα τῆς μητέρας».

—Πού είναι η μητέρα σας; ρωτάει.

—Στα τρίςαθα, απαντᾶνε.

—Και τί έχετε στη στάμνα;

—Τῆς μάννας μας τα δάκρυα.

Τότε άκούγονται από τα τρίςαθα δυνατά χτυπήματα καμπάνας· είναι ο κόσμος ο παλιός που μέσα του ζυγνᾶει· διώχνει άμέσως από κοντά του τη Νεραίδα, «Σέ μισώ, τῆς λείει, φτύνω άπάνω σου, πήγαινε από δω, σε μισώ, καταραμένο πνέμα, ανάθεμά σε, ανάθεμα στο έργο μου, ανάθεμα σε όλα. Ναί, έρχομαι, λείει στα παιδιά του, ο Θεός ἔς με λυπηθῆ».

—Έλα στα συγκαλά σου, Έρρικε, μένε... όλα τέλειωσαν... φωνάζει η Rautendelein.

*

Είταν άνοιξη στα βουνά, κελαιδοῦσαν τ' άηθόνια, όταν η φαντασία του τεχνίτη γοργᾶ πετούσε· είταν καλοκαιρι όταν άρχισε να δίνῃ στόνειρό του ζωή το χεινόπωρο άρχισε το θάρρος να χάνῃ και τώρα στα βουνά πλάκωσε ο χειμόνας.

Ξαναγορίζει μέσ' τῆς νύχτας το σκοτάδι ο Έρρικος στις φαντασίας του τα λημέρια τσακισμένος τώρα πιά, ώχρός, με τα ρούχα του καταζεσισμένα. Βρίζει μονολογώντας τους συχωριανούς του και λείει πως αυτοί είναι το όχύρωμα που κρατάει την

κόλαση τῆς άθλιότητης και δέν τῆν αφήνει να δροσιστεί από το παραδείσιο κύμα· τότε θάρρη ο εργάτης που θά καταστρέψῃ το όχύρωμα; όχι δέν είμαι εγώ, αληθινά δέν είμαι εγώ.

Τότε βγαίνει η μάγισσα και του λείει ότι είταν μια φορᾶ ένας άνθρωπος που έχτισε ένα χτίριο μισό έκκλησιὰ μισό παλάτι βασιλικό· το έγκατέλειψε και αυτό καίγεται· σου είπα ότι υπάρχει κάποιος τοίχος ήσιος, ήσιος θέλει να τον άνεθῆ πρέπει να έχῃ φτερά και τα δικᾶ σου τα φτερά, άνθρωπε, είναι κομένα.

Τώρα καταλαβαίνει και αυτός ότι έπρεπε πριν άρχισῃ καθε άλλο έργο, να καταστρέψῃ πρώτα με το ίδιο του το χέρι· ότι είχε φτιάσῃ, ναί έπρεπε να αποχωρισθῆ όλότελα από τα παλιά. Η Βουλιαγμένη καμπάνα δέ θά ξαναχτυπούσε.

Η μάγισσα του λείει ότι είταν φτιασμένος για τη δουλειὰ αυτή· αλλά δέν είταν ο έκλεχτός και τώρα θά πέθῃ γιατί όταν μια φορᾶ πέταξε κανείς στο φῶς και ξανάπεσε πρέπει να τσακισθῆ.

Αυτός τῆς ζητάει να δῆ άλλη μια φορᾶ την κόρη της τη Νεραίδα του που τώρα στεφανώθηκε με το πνέμα των νερών και στα βάθη των νερών χρεῖται του κάκου τῆς φωνάζει αυτός να ρθῆ· οι βροχές του χειμόνα παρασύραν και το παιδί τῆς φαντασίας του.

Η γοιά μάγισσα του δίνει τρία ποτήρια με κρασί· αν πιῆ από το πρώτο θά αίστανθῆ πάλι τη δύναμη πουχε άλλότες· αν πιῆ από το δεύτερο θά δῆ για τελευταία φορᾶ το πνέμα του φωτός που τον έγκατάλειψε· άλλ' ήσιος ήπιε τα δυο αυτά ποτήρια πρέπει να πιῆ και το τρίτο.

—Πρόσεζε καλά, πρέπει να πιῆ, και το τρίτο του λείει και φεύγει.

Αυτός πίνει τα δυο πρώτα και άμέσως φανερώνεται μπροστά του βγαίνοντας απ' τα νερά η Rautendelein, αλλά δέν τον αναγνωρίζει... Τότε αυτός μέσ' στην άγωνία αυτή τῆς ζητάει το τρίτο ποτήρι, του το δίνει και τον γνωρίζει... αλλά έτοιμαζεται να φύγῃ γιατί τῆν φωνάζει ο άντρας της των νερών το πνέμα. Φεύγοντας του λείει·

—Φεύγω δέν είμαι πιά η αγαπημένη σου· ήμουν άλλότες ο θησαυρός σου, αλλά τότε είταν Μάης· τώρα όλα τέλειωσαν.

Πεθαίνει, εκείνη τον άγκαλιάζει, ενώ ο ήλιος βγαίνοντας πίσω απ' τα βουνά τον φέρνει στο αγαπημένο του όνειρο· μέσ' τα ψυχομαχητά άφουγκράζεται το τραγουδι που ψέλνουν οι καμπάνες ψηλά

φλόγα της...

Ο ΦΩΣΤΗΡΑΣ. Μωρέ, τί μου λές! Σοβαρό αυτό! Σούλεγε κι άλλα:

Ο ΑΝΤΩΝΗΣ. Μούλεγε, βέβαια. Μούλεγε πως η γενιά πουρχεται σήμερα, η δική μας, είναι η ζωντανή γενιά. Έμεις, λείει, θά γνωρίσουμε την αληθινή ζωή, έμεις θά λυτουμε το μεγάλο το ζήτημα, το Έθνικό, και θά φέρουμε την παραστρατισμένη πατρίδα στον ίδιο δρόμο...

Ο ΦΩΣΤΗΡΑΣ (σοβαρά). Έσεεις λοιπόν είσαστε οι μεγάλοι όχτρες!...

Η ΕΛΠΙΔΑ. Αυτοί θαρρώ θῆναι οι μεγάλοι σωτήρες...

Ο ΦΩΣΤΗΡΑΣ Σά μάννα μιλάτε και σά μάννα καμαρώνετε το γιόκα σας. Ένα ξέρω μαναχά πως ο γέρο-Σεβαστός δουλεύει σκυλήσια να πληθαίνει τη σπειρα τῶ χυδαίστων.

Ο ΑΝΤΩΝΗΣ (κατεβαίνοντας από τα γόνατα τῆς μάννας του). Ίσια ίσια ο παπούς λείει πως η πατρίδα μας θά σωθῆ ἄμα λείφουν από τη μέση οι λογιώτατοι! (Φεύγει γελώντας).

Ο ΦΩΣΤΗΡΑΣ (θυμωμένος). Έλα δω, παιδί μου, μη φεύγεις! Έλα να συζητήσουμε! Νά, σᾶς πάει!.. Τῆ φοβάστε τη συζήτηση όπως ο διάολος το

λιθάνι... Μηχαρίς έχετε να πείτε και τίποτα; Θά σᾶς κατασυντρίψουμε!

Η ΡΗΝΑ (γελαστά). Με τον Αντώνη, κ. Φωστήρα;

Η ΕΛΠΙΔΑ (το ίδιο). Με ένα παιδάκι δώδεκα χρονών; Μη χειρότερα!

Ο ΦΩΣΤΗΡΑΣ. Ο πεθερός σου, κυρά μου, δέ δέχεται συζήτηση· ο Γιάννης, ο νεοφώτιστος ο Γιάννης... Άμὲ τέτοις είναι όλοι τους· η γεροξεκουτιάρηδες σαν το γέρο-Σεβαστό, η παιδιά ήμυαλα σαν τον Αντώνη, η άθρόποι παραλυμένοι κι άγράμματοι σαν το Γιάννη... Νά τα κουμάσια που θά μᾶς φτιάσουνε γλώσσα και θά σώσουν το Έθνος...

Η ΕΛΠΙΔΑ (γελώντας). Εσχάτε πως τις προάλλες ακόμα λιθωνίζατε το Γιάννη και μου τονέ λέγατε πρόμαχο τῆς γλώσσας και τῆς θρησκείας... Τώρα βρέθηκε έτσι ξαφνικά άγράμματος και παραλυμένος;

Ο ΦΩΣΤΗΡΑΣ. Τονέ χάλασε το στερνό του το ταξίδι.

Η ΡΗΝΑ. Τον έφτιαξῆ.

Ο ΦΩΣΤΗΡΑΣ (με πείσμα). Τονέ χάλασε και τον παραχάλασε μάλιστα.

Η ΕΛΠΙΔΑ (όλο γελαστά). Για λόγου σας μπορεί, για μᾶς όμως όχι...

Ο ΦΩΣΤΗΡΑΣ (πειραχικά). Για την κ. Ρηνά μάλιστα ο Γιάννης πάντα είταν καλός.

Η ΡΗΝΑ. Όπως και για λόγου σας η Μαριώ ποτέ δέ θολώνει το νερό!

Η ΕΛΠΙΔΑ. Χά! χα! χα!.. Η Μαριώ!..

Ο ΦΩΣΤΗΡΑΣ (τάχα πως πειράζεται). Α, κυράδες μου... Δέ μ' άρέσουν τέτια χωρατά... Δέν τα κᾶνω γούστο καθόλου...

Η ΕΛΠΙΔΑ. Τι τα συζητάτε. Ο Γιάννης ποτέ δέν είταν καλός. Κι ο Αποστόλης το μολογᾶει. Τονέ χαλάσανε τα θεσμικά μου με τα χᾶδια τους. Είταν και το τελευταίο παιδί τους, βλέπεις. Πρώτος ο Αποστόλης· ύστερ' άλλα τέσσερα που πεθάνανε, και τελευταίος ο Γιάννης. Οι γονιοί του ρῆζαν άπχνου του όλη την άγάπη τους. Χατίρι ποτέ δέν του χαλνούσανε. Έτσι ζητούσε, και το πιο παραξενό, του γινότανε. Ο Αποστόλης φώναζε· ποιός τον άκουγε; Να μην πικραθῆ ο Γιάννης· να τί κοιτάζανε. Και το παιδί παραχαδέφτηκε και χαλάσε. Άμα μπῆκα νερῃ δω μέσα, δω και δεκατέσσερα χρόνια, το Γιάννη τονέ βρέκα είκοσι χρονώνε παληκάρι, πάνου στη βροχη τῆς μερμηπατιᾶς του. Το Γυμνάσιο τῶβγαλε άργᾶ, με το ραχᾶτι του. Τότε μόλις είχε γραφῆ για δικηγόρος στο Πανεπιστήμιο...

στον ούρανό στο βωμό του ήλιου. Τώρα έχει πιά λευτερωθεί απ' όλα τὰ επίγεια... αρχίζει νὰ χαράζει ἡ μέρα...

*

Αὐτὸ εἶναι δράμα; με ρώτησε κάποιος θεατῆς, πού καταλάβαινε ἀπὸ δραματικὴ τέχνη, φεύγοντας ἀπὸ τὸ θέατρο ὕστερ' ἀπὸ τὴν παράσταση τῆς Βουλιζυμένης καμπάνας.

—Αὐτὸ εἶναι ὄνειρο, τοῦ ἀπάντησα.

—Ἐχεις δίκιο· δὲν ξύπνησες ἀκόμα... Εὐπνὰ, θὰ δῆς τὸ δράμα...

ΘΕΑΤΗΣ

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ

(Στὴν κυρὰ πού μοίρασε στοὺς Κορφοὺς τὰ μεταφρασμένα Βαγγέλια).

Μὲ τὸ στόμα σου τὸ πάντα γελαστό,
τὴ γλῶσσα σου, πού Παναγιὰ θυμίζεις,
ἀναγκάζεις νὰ λατρεύουν τὸ Χριστὸ
μὲ τίς Γραφὰς τοῦ Πάλλη πού χαρίζεις.

Λ.

Ο ΞΕΝΟΣ ΤΥΠΟΣ

Στὸ τελευταῖο φυλλάδιο τῶν «Echos d'Orient» τῆς Πόλης δημοσιεύθηκαν τὰκόλουθα

ΨΥΧΑΡΗ «Ζωὴ καὶ Ἀγάπη ἐστὶ μοναξιά» κτλ

Ὁ κ. Ψυχάρης, καθὼς τὸ ξέρουν ὅλ' οἱ ἀναγνώστες μας, δὲν εἶναι μόνον ἓνας ἀπὸ κείνους πού ὡς τὴν ὥρα γνωρίζουν καλύτερα τὴ δημοτικὴ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, μεσαιωνικὰ καὶ νέα ἢ μαλλιαρικὴ σκολὴ τὸν ἀναγνωρίζει ἀκόμα καὶ γι' ἀρχηγό της, κ' ἔννοῶ τὴ νέα καὶ παληκαρίσια σκολὴ πού ζητάει καὶ ἀγωνίζεται νὰ κάνει ὄργανο φιλολογικὸ τῆ δημοτικῆς γλῶσσας.

Τὸ καινούριο βιβλίον τοῦ κ. Ψυχάρη εἶναι ρωμάντζο ἢ, ὅπως ὁ ἴδιος τὸ λέει, τὰ ἱστορικὰ ἐνὸς καινούριου Ρωμαίου. Ἐνας Ρωμαῖος αὐτῆς; ὁ Γιάννης, ἀφίεται ἀπὸ τὸν καπετάνιο του στὸ ἐρημόνησο τῆς Σάντας Κλάρας, καὶ ἀπὸ καὶ περνάει ὕστερα σ' ἄλλο νησί, τὴ Μασατιέρη. Βρισκόμαστε στὸ

ἀρχιπέλαγο Σάν Φερνάντεζ, στὴ μέση τοῦ Ἑιρηνικοῦ, ἴσια ἴσια καὶ πού παραδοσιακίστηκε ὁ Σελκίρκης. Ὁ Γιάννης ζώντας στὴ μοναξιά ἀποζώνεται. Ὁ ἔρχομος μιανῆς κοπέλλας τὸν ξετραβάει ἀπ' αὐτὸν τὸν ξεπεσμό. Καὶ στοὺς δύο μαζί ὁμως αὐτὴ τὴ φορά μελλοῦνταν νὰ καταστήσουνε στὴν τάξη τῶν κατσικιῶνε καὶ τῶν ἀγριόσκυλων τῆς συνηθεισμένης συντροφίης τους, ἃ δὲν τοὺς παίρνανε ἀπὸ τὸ ἐρημόνησο. Τελιώνει τὸ ρωμάντζο μὲ τὸ γάμο τους. Τὸ θέμα τοῦ βιβλίου πολὺ ἐνδιαφέρει, ἂν καὶ δὲν μπορῶ οὔτε νὰ παραδεχτῶ τίς ἀπιθανότητες καὶ τὰ πηδημάτα στὴ δῆγηση, οὔτε νὰ πιστέψω τέτοιον ἰσχυρισμό, οὔτε νὰ βρῶ σωστὴ τὴν ἀνάγκη τέτλιας ζουγραφίης. Λίγο μονότονο τὸ σύνολο καὶ γιὰ τοὺς Ρωμαίους ἀναγνώστες, πιστεῶ, καὶ λίγο περισσὴ ἢ ψυχολογικὴ ἀνάλυση.

Ἡ γλῶσσα ὁμως, καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ σπουδαῖο, ἀψεγάδιαστη. Ὅλοι τῆς νεοελληνικῆς οἱ φίλοι θὰ ὀφείλουνε νὰ ἀγαπήσουνε μὲ δαύτη.

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ «Ζωντανοὶ καὶ Πεθαμμένοι» κτλ.

Χαριτωμένο τὸ τρίπραχτο δράμα τοῦ διευθυντῆ τοῦ Νομα «Ζωντανοὶ καὶ Πεθαμμένοι»... Λέει ὁμορφα ὁμορφα αὐτοῦ μέσα γερὲς ἀλήθειες στοὺς συμπατριῶτες τον. Τοῦ εὔχομαι νὰ τραβήξει μὲ τὸ μέρος του ὅσο μπορεῖ περισσότερους, χωρὶς ὁμως καὶ νὰ ἐλπίζω νὰ ἴδῶ, γιὰ πολὺν καιρὸ ἀκόμα, νὰ γίνῃ δεχτὸ τὸ δράμα του ἀπάνου σ' Ἀθηναϊκὴ σκηνή.

Στὸ ἴδιο βιβλίον, ὕστερ' ἀπὸ τὸ δράμα, βρίσκονται δύο μικρὰ διηγήματα ἢ Χρυσάυρη καὶ Τάφος στὸ γυαλί.

Περὶ τὸ, ἔννοεῖται, νὰ σημειώσω πῶς ἡ γλῶσσα του εἶναι ἡ καθαρώτερη νεοελληνικὴ.

R. BOUSQUET

Ἡ ΑΓΑΠΗ ΣΟΥ

Δὲν εἶναι τραγῶδι, δὲν εἶναι σκοπός,
μήτ' ὄνειρον εἶναι, πού τρέμει καὶ οὐβνε...

— Ἀνάσταση κίθω σὰ σιῆθι μου ἐντός,

ζωὴ μέσ' οἱ φλέβες ἢ ἀγάπη σου χύνει.

ΚΩΣΤΑΣ ΓΑΖΙΑΣ

Ο ΝΟΥΜΑΣ ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ

Γιὰ τὴν Ἑλλάδα Δρ. 10.—Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸ φρ. χρ. 10
20 λεφτὰ τὸ φύλλο λεφτὰ 20

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ: Στὰ κίσκια τῆς Πλατείας Συντάγματος, Ὁμόνοιας, Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν Σταθμοῦ Τροχιόδρομου (Ὁφθαλματρεῖο), Σταθμοῦ ὑπόγειου Σιδηρόδρομου (Ὁμόνοια), στὸ καπνοπωλεῖο Μανωλακάκη (Πλατεία Στουρνάρα, Ἐξάρχεια) στὸ βιβλιοπωλεῖο «Ἐστίας» Γ. Κολάρου.
Ἡ συντρομὴ πλερώνεται μπροστὰ κ' εἶναι ἐνὸς χρόνου πάντα.

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

Κ Α Ι

ΠΡΑΜΑΤΑ

ΔΥΟ

φοβερὰ ἐγκλήματα μέσα σὲ μιὰ βδομάδα πατέρας τὸ γιὸ καὶ ἀδερφὸς τὴν ἀδερφή. Γιὰ τὸ δεύτερο δὲν ἔχει πολλὰ λόγια νὰ πεῖ κανεὶς: «Ὅσο καὶ νὰ ναι φοβερό, ἔχει πάντα καὶ τὴ φωτεινὴ του ὄψη ἀφοῦ μὰς ἀποδείξει πῶς τὸ αἴσιγμα τῆς οἰκογενειακῆς τιμῆς διατηροῦται ἀκόμα ζωντανὸ στὶς λαϊκὰς τάξεις, αἴσιγμα πού ὅσο ἂν τῶβροσκε λίγο παρὰ ξένον ὁ συγγραφεὺς τῆς «Τιμῆς», μένει πάντα ἄγιο γιὰ τὸ Ρωμαῖκο λαὸ καὶ τοῦ σκεπάζει μονάχα αὐτὸ ἄλλα μερικὰ του ψεγάδια.

Τάλλο ἐγκλημα, τὸ πρῶτο, εἶναι καὶ τὸ φοβερώτερον—ὁ πατέρας πού σοτόωσε τὸ γιὸ του, παληκάρι τριάντα χρονῶνε καὶ στήριγμα τῆς φαμελιάς, γιὰ δὲν τοῦ ἀγόρασε ἓνα καπέλλο τὴν πρωτοχρονιά καὶ γιὰ μάννα καὶ ἀδερφάδες ἀγαπούσανε περισσότερο τὸ γιὸ πού δούλευε νυχταμέρα καὶ τοὺς ἔτρεφε, παρὰ τὸν

Ο ΦΩΣΤΗΡΑΣ (γελοῦντας). Κι ἀπὸ τότε δὲν ξεκόλλησε. Κολλημένος σάν τίς μαρμαρένιες κουκουβάγιες του...

Η ΡΗΝΑ. Εἶταν τόσο δύσκολο, βλέπεις, νὰ ξεκολλήσῃ!.. Μήπως δὲν ξεκολλοῦν κάθε χρόνο τόσες ζωντανὲς κουκουβάγιες ἀπὸ καὶ μέσα, μ' ἓνα δίπλωμα δεμένο στὴν οὐρά τους, σάν τενεκὲς σὲ σκυλιού οὐρά!.. Ἀλήθεια, τοῦ λόγου σου, κ. Φωστήρα, δὲν πῆρες δίπλωμα;

Η ΕΛΠΙΔΑ. Ὁ κ. Φωστήρας εἶναι σωστός φωστήρας... ὄνομα καὶ πράμα. Ψεμὰτα;

Ο ΦΩΣΤΗΡΑΣ. Ἡ καλωσύνη σας. Τίποτ' ἄλλο;

Η ΡΗΝΑ. Τὴν ἀλήθεια καὶ τίποτα περισσότερο.

Η ΕΛΠΙΔΑ. Καλὰ, ἄς εἶναι. Γιὰ τὸ Γιάννη μιλάμε καὶ ὄχι γιὰ τὸν κ. Φωστήρα. Καὶ μ' ὅλες τίς μπερμπατιές του, καλὸς, πάντα καλὸς. Διαμάντι ἢ καρδιά του. Μοῦ τῆλεγε κάθε φορά: «Τὸ κεφάλι φταίει, νύφη, μὰ θάλλάξῃ καὶ αὐτό».

Ο ΦΩΣΤΗΡΑΣ. Μοναχὰ πού ἀργούσε νάλλάξῃ τὰναθεματισμένο!

Η ΡΗΝΑ. Ἀλλάξε ὁμως...

Ο ΦΩΣΤΗΡΑΣ (κοροδοφικὰ). Ἀλλάξε;

Η ΕΛΠΙΔΑ (σοβαρὰ). Σὰς τὸ βεβαιῶνω. Ἀλλάξε καὶ πολὺ μάλιστα.

Ο ΦΩΣΤΗΡΑΣ. Χαίρομαι καὶ τὸ πιστεῶ ἀφοῦ μοῦ τὸ βεβαιῶνω τὰ ὁμορφα χεῖλια σας!

Η ΕΛΠΙΔΑ (τάχα εὐχαρισσημένη). Εἶστε ἓνας...

Ο ΦΩΣΤΗΡΑΣ. Ἀλλάξε λοιπὸν κεφάλι ὁ Γιάννης; Περὶφημα!

Η ΡΗΝΑ. Αὐτὸ δὲ τὸ εἶδατε καὶ λόγου σας μὲ τὰ μάτια σας δῶ καὶ λίγη ὥρα.

Ο ΦΩΣΤΗΡΑΣ. Τὸ εἶδα.. Τὸ εἶδα... Βέβαια τὸ εἶδα! Εἶδα πῶς ἔλλαξε τὸ κεφάλι τοῦ φτωχοῦ τοῦ Γιάννη καὶ χειροτέρεψε!

Η ΡΗΝΑ (πηγαίνει στὸ νιβάνι καὶ παίρνει τὸ βιβλίον). Νὰ ποῖο φταίει, ὄχι ὁ κ. Φωστήρας.

Η ΕΛΠΙΔΑ. Τὸ Βαγγέλιο;

Ο ΦΩΣΤΗΡΑΣ. Μάλιστα, τὸ Βαγγέλιο, τὸ βέβηλο, τὸ μεταφρασμένο, τὸ προδοτικό!.. Αὐτὸ στ' ἀλήθεια ἔχει τὴ δύναμη νάλλάξῃ κεφάλια καὶ νὰν τὰ χειροτερεύει... νὰν τὰ στραβώνει...

Η ΡΗΝΑ. Μοναχὰ δασκαλικά κεφάλια δὲν εἶναι ἱκανὸ νάλλάξῃ γιὰτὶ αὐτὰ εἶναι πού εἶναι πιά πέτρινα.

Ο ΦΩΣΤΗΡΑΣ. Παρακαλῶ, παρακαλῶ... Ὅχι ἴσαμε καὶ.

Η ΡΗΝΑ. Λόγου σου τραβάς ἀκόμα μακρύτερα.

Η ΕΛΠΙΔΑ (γελοῦσά). Μὴ καυγάδες!.. Ἀ, δὲ θέλω καυγάδες σίτι μου!

Ο ΦΩΣΤΗΡΑΣ. Καυγάδες; Μὲ τὴ Ρηνούλα μας καυγάδες; Μὲ μιὰ τόσο ὁμορφη κοπέλλα;

Η ΡΗΝΑ. Μὲ τὸ Φωστήρακι μας; Μ' ἓναν τόσο ἔξοχο σοφό;

Η ΕΛΠΙΔΑ. Σάν Αὐλικὸι μιλάτε.

Η ΡΗΝΑ. Δηλαδή ψεύτικα;

Η ΕΛΠΙΔΑ. Ναι, μὰ κ' εὐγενικά.

Ο ΦΩΣΤΗΡΑΣ. Ὁ χαρακτήρας μου τέτιος. Ἡ καρδιά μου...

Η ΕΛΠΙΔΑ. Γιὰ τὸ Θεό, μὴ μὰς παρουσιάσετε τὴ ζουγραφικὴ τῆς καρδιῆς πούναι κρεμασμένη στὸ στόμα... Νὰ καὶ ὁ πατέρας!

Ο ΓΕΡΟ-ΣΑΒΑΣΤΟΣ (μπαίνοντας). Καλημέρα, Ἐλπίδα μου... Ἐλα δῶ, Ρήνα μου!.. (Στὸ Φωστήρα). Κ' ἐσύ ἐδῶ;

Η ΕΛΠΙΔΑ. Πατέρα!

Ο ΦΩΣΤΗΡΑΣ. Πῶς ἔχετε;

Η ΡΗΝΑ. Κύριε Σεβαστέ!

Ο ΓΕΡΟ-ΣΑΒΑΣΤΟΣ. Ὅχι, πιά «Κύριε». Δὲ χρειάζεται, τὸ «Κύριε». Πατέρα καὶ σὺ, πατέρα νὰ μὲ λές.

Ο ΦΩΣΤΗΡΑΣ (τάχα συμπαθητικά). Πῶς; Κόρη σας καὶ ἡ κ. Ρήνα;

Ο ΓΕΡΟ ΣΑΒΑΣΤΟΣ. Κόρη μου βέβαια, κ

πατέρα που όλημερίς γκρίνιαζε και δέν τους άφινε να φάνε γλυκό ψωμί.

"Εγκλημα τόσο φοβερό από τόσο παράξενες άφορμές είναι από τα πολύ σπάνια στον τόπο μας. Έδώ σκοτώνουμε για το φιλότιμο, σκοτώνουμε πάνου στη βράση της έκλογής, σκοτώνουμε πολλές φορές κι από σφέρο, μα δέ σκοτώνουμε κι από τέτιον είδους ζούλια που μόνο στις όλωσδιόλου ξεφυλισμένες κοινωνίες τή βρίσκει κανείς. Έμεις δέν πολιτιστήκαμε άκόμα τόσο για να ξεφυλιστούμε σε τέτιο βαθμό και γι' αυτό μα μοναχά έξηγήση χωράει στο δράμα της περασμένης Κυριακής, πως ο πατέρας θάτανε τρελλός, κ' έτσι θάταναι, άφου μόλις είδε το παιδί του νεκρό, γύρισε το ίδιο το μαχαίρι καταπάνω του και γιόμισε το κορμί του λαβωματιές.

ΘΑ

θαματουργήσει ή Κυβέρνηση του Θεοτόκη αν τα καταφέρει και μείνει μερικους μήνες—δέ λέμε χρόνια, γιατί μήνες μοναχά της χρειάζονται.—στα πράματα. Και τί δέ θα κάνει! Εύρειες έκλογικές περιφέρειες, άποκλεισμό των άξιωματικών από τή Βουλή, στρατό, στόλο, εκπαίδεψη, χίλια δυό πράματα και θάματα. Κάθε μέρα οι φημερίδες γιομάτες σχέδια και νομοσκέδια.

"Όσο νάρθει όμως ο καιρός που θα τα εφαρμόσει όλ' αυτά, καταγίνεται έτσι για να περνά ή ώρα της, σε πάφες και σε διορισμούς. Και καλά κάνει. Τί; θα μένουν τόσοι Υπουργοί με σταυρωμένα τα χέρια όσο νάρχινίσει ή Βουλή;

ΜΑΘΑΙΝΟΥΜΕ

πως ένας δυό από κείνους που λαβωθήκανε τις προάλλες στην Πάτρα, μέσα στο βαπόρι, απ' τον τρελλό δασοφύλακα, θα κάνουν άγωγή της Κυβέρνησης και θάν της ζητήσουν άποζημίωση.

Δίκιο έχουν οι άθροποι και πρέπει ναποζημιωθούν, άφου ή Κυβέρνηση ένα υπάλληλο τρελλό τον κρατούσε στην ύπερσία και τον άφινε μάλιστα να γυρίζει κι άρματωμένος στο δρόμο. Το κακό μοναχά είναι πως δέ θάν τα πλερώνει ο Υπουργός που τον κρατούσε στην ύπερσία, μα όλοι μας, γιατί άμα πλερώνει το Δημόσιο όλοι μας πλερώνουμε και δέν το καταλαβαίνουμε.

ΣΠΟΥΔΑΙΟ

γεγονότο κι αυτό. Έγινε κι ο θλασος που θα παραστήσει και φέτος τις «Νεφέλες» του Σουρή στην Αθήνα, στον Περαιά και στις έπαρχίες. Νά, λοιπόν που κι ο καινούριος χρόνος δέ θα περάσει δίχως τάρωματα τα Σουριακά που καταπλημμυρίζουνε τις «Νεφέλες» του Αριστοφάνη.

Κρίμα μοναχά που ο ποιητής από τώρα δήλωσε στις φημερίδες πως οι κυρίες δέν κάνουν να ιδούν τις «Νεφέλες» του. Γιατί τάχα; Τέτιο εθνικό έργο μόνο για τους άντρες έγινε;

ΔΙΟΡΙΣΤΗΚΕ

κάποιος καινούριος πάρεδρος στο Έλεγκ. Συνέδριο—ρουσφέτι από τα μεγάλα κι αυτό—και τα μέλη του Συνεδρίου δέ θελήσανε νάν τον άφίσουνε να όρκιστε γιατί δέν είχε, λείει, τα προσόντα.

Μα δέν προτάσανε νάν το καλοσυλλογιστούν και νάν το καλοαποφασίσουν αυτό, όταν το μυαλό τους φωτίστηκε και βρήκανε πως ο καινούριος πάρεδρος έχει ένα και δυνατό προσόντο που άξίζει για χίλια, ότι δηλ. είταν ιδιαίτερος γραμματικός του Θεοτόκη και ύποστηρίζοντανε φοβερά από την Έξοχότητά του. Τάλλα προσόντα τί του χρειάζοντουσαν; Ορκίστηκε κι ο καινούριος πάρεδρος και τα κ. κ. Προσόντα βρήκανε την ήσυχία τους που τους την είχαν ταράξει για λίγες στιγμές.

Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ

ΓΙΑ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΤΛ.

Φίλε «Νουμά»

Μας τα πρόκοψε κ' ένας που ύπογράφεται Δροσίνης με την πρότασή του από τις στήλες κειπιας πρωινής έφημερίδας για των εκπαιδευτικών την καλύτερηση. Για το πρώτο μέρος του άρθρου του, όπου δηλ. συσταίνει στον ύπουργό να κάνει άρχή της «εκπαιδευτικής άναπλάσεως» με την ίδρυση «συμβουλίου της δημοσίας εκπαιδεύσεως», δέν έχουμε να πούμε τίποτα· πάει καλά ως ιδώ. Έρχεται όμως ύστερα άλλο ζήτημα, που μοναχος του το διατυπώνει: «έκ τίνων θ' άποτελείται το συμβούλιον αυτό το έχον τόνον ύψηλήν άποστολήν;»

Και το λύει μοναχος του πάλι, με τον παλτά. Άκούστε. Ταχτικά μέλη του θα είναι τρεις καθηγητές της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου, δυό των Φυσικομαθηματικών, ένας της Θεολογίας, ένας γυμνασιάρχης της Αθήνας κι ο Διευθυντής του Διδασκαλείου. Τί δημορφ που τους διαλέξει; Καθηγητές της Φιλολογίας, Θεολόγοι, γυμνασιάρχης, διευθυντές Διδασκαλείου. Ψεγάδι στο συμβούλιο δέν μπορώ να βρω, αυτός όμως ο κ. Δροσίνης μου φαίνεται πως θα ήρθε καινούρια απ' την Κίνα στον τόπο μας και βλέποντας τα εκπαιδευτικά μας χάλια πολύ σωστά και πολύ λογικά προτείνει για συμβούλους αυτούς που άραδικάσαμε. Βεβαίως παντού άλλου έξόν στην Ελλάδα καταλληλότερα απ' αυτά πρόσωπα δέν μπορούσε να βρω και δείχνει καθαρά ο άνθρωπος πως τώρα μόλις φρέσκος με κόπιασε ή από την Κίνα, καθώς είπα, ή πιθανώτερο απ' τα ύψη του Θιβέτ, όπου θα ζούσε μακχίρις ίσα με τώρα κι όπου δέν πιστεύω ναχουνε και την παρκαμική ιδέα για το Ρωμαϊκό. Άλλοιως θα ήξερε ο Δροσίνης, πως εκείνο που είναι άλλου λογικό, δέν είναι το ίδιο και για τον τόπο μας, πως τα δικά μας τα πράματα δέ μοιχάζουνε με τα συνειθισμένα των άλλων εθνών, παρ' ξεχωρίζουνε ή άναποδίχουνε, ίσως γιατί, όπως ο συχωρεμένος ο Μακρakis το ήθελε, είμαστε ο περιούσιος λαός, κ' έτσι θα κοίταζε να βγάλη τανάποδο συμπέρασμα από κείνο πούβγαλε με τη λογική στο χέρι. Άν ήξερε λ. χ. πως μες στους καθηγητές της φιλολογίας βρίσκειται κι ο διαπρεπής Μιστριώτης και πως αυτός είναι, θαρρώ, και συμβουλος στο Άρχακειο κ' έχει και τις πειότερες ελπίδες να γινη και άρχιπρόεδρος, όχι πρόεδρος μοναχά, στο Δροσινικό συμβούλιο· αν ήξερε πως τα ίδια μυαλά με τους φιλολόγους, δασκαλικά δηλαδή, έχουν και οι φυσικομαθηματικοί και οι γιατροί και οι νομικοί καθηγητές του Πανεπιστημίου όσο για το εκπαιδευτικό ζήτημα—έξαιρέσεις παντα υπάρχουν—, κι αν λες και για τους θεολόγους, πως αυτοί είναι ούτε να τους άγγίξεις, αν βγάλης έξω ένα Διομήδη Κυριακό· αν τα ήξερε αυτά ο Δροσίνης, θα φώναζε: Για το Θεό μήν τύχη και στο συμβούλιο που προτείνω, βάλτε καναν καθηγητή του Πανεπιστημίου. Κι αν ήξερε πως οι γυμνασιάρχης είναι συγγενήδες του Μιστριώτη, δορυφόροι της προγονικής εύκλειας και της άπογονικής κικρομοιρίας, πως δέν ξέρουν άλλο από γραμματικούς κανόνες, πως όλο όλο το μαθημα τους είναι να ύπαγορεύουν σημειώσεις από να βι-

άγαπημένη κόρη... Γυναίκα του παιδιού μου, του Γιάννη μου...

Η ΡΗΝΑ (του φίλε το χέρι). Πατέρα!

Ο ΦΩΣΤΗΡΑΣ. Έγινε κιάλας ο γάμος;

Ο ΓΕΡΟ-ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Οι τύποι λείπουνε, μα θα γίνουν κι αυτοί σε λίγες μέρες, στα έβγα του Μαγιού.

Η ΕΛΠΙΔΑ. Τάποφαισες λοιπόν, πατέρα;

Η ΓΕΡΟ ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Άποφασισμένο από καιρό. Ο Γιάννης έμεινε, μα τάποφάσισε κι αυτός σήμερα. Τα μιλήσαμε μέσα.

Ο ΦΩΣΤΗΡΑΣ. Κ' έφυγε τώρα;

Ο ΓΕΡΟ-ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Όχι, μέσα είναι, σε λίγο θάρθει. Τον θέλεις;

Ο ΦΩΣΤΗΡΑΣ. Νάι, κάτι.

Ο ΓΕΡΟ-ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Περίμενε τονε. Σήμερα θα φωτίσει ή χαρά το σπίτι μας. Θάστράψει πέρα πέρα ή άγάπη. Το σπίτι του Σεβαστού άρκετά δοκιμάστηκε. Καιρός πάλι να πυργωθεί περήφανο, να στεριώσει τα θεμέλια του με την άγάπη. Η μέρα προβαίνει... Περίμενε, κ. Φωστήρα. Θα δεις κάτι μεγάλο σε λίγο εδώ μέσα.

Η ΕΛΠΙΔΑ. Τί καλό μας έτοιμάζεις, πατέρα;

Ο ΓΕΡΟ-ΣΕΒΑΣΤΟΣ (χαρούμενα). Έγώ τί-

ποτα. Η άγάπη θα μας το φέρει το καλό και να το! (Μπαίνει ο Γιάννης μαζί με τον Κωστή).

Η ΡΗΝΑ. Ο άδερφός μου!

Η ΕΛΠΙΔΑ. Ο άδερφός σου;

Ο ΓΙΑΝΝΗΣ. Ο άδερφός μας, Ρήνα. Τονέ βρήκα που κουβέντιαζε με τον πατέρα άμα με φώναζε πολιώρα στο γραφείο του!.

Ο ΚΩΣΤΗΣ. Νάι, έστειλε και μου μήνησε ο κ. Σεβαστός πρωί πρωί.

Ο ΓΕΡΟ-ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Ήθελα νάν τα συμφωνήσω με τον κ. Κωστή πριν κουβεντιάσω με το Γιάννη. Δέ δυσκολεύτηκα καθόλου. Κ' οι τρεις, με την πρώτη κουβέντα, βρεθήκαμε σύφωνοι...

Η ΡΗΝΑ. Δυό χρόνια έχω, πατέρα, να ιδώ τον άδερφό μου και τονέ βλέπω σπίτι σου.

Ο ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ (που μπαίνει αυτη τη στιγμή). Σπίτι σου, Ρήνα, σπίτι σου. Γιατί σπίτι σου μέσα βρίσκεσαι...

Ο ΓΙΑΝΝΗΣ (τονέ ζυώνει). Άδερφέ μου!

Ο ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ (σκύβει και τονέ φιλεϊ). Άγαπημένη μου άδερφέ

Ο ΓΕΡΟ-ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Νά ή άγάπη που σας έλεγα. Άγάπη μεγάλη, Ευαγγελική!

Ο ΦΩΣΤΗΡΑΣ. Νάι, Ευαγγελική... (Σιγά). Μα κατά το μεταφρασμένο, το βέβηλο Βαγγέλιο!

Ο ΚΩΣΤΗΣ (που βρίσκειται σιμά του και τον άκούει). Τί θέτε να πείτε μ' αυτό, κύριε;

Ο ΦΩΣΤΗΡΑΣ (μπιστευτικά). Θέλω να πω πως αυτοί οι χυδαίοτες σ' όλα τους είναι άσπείροι, άκόμα και στις παντριές τους!

Ο ΚΩΣΤΗΣ (τον κοιτάζει ξαφνιασμένα). Δέ σε καταλαβαίνω!

Ο ΦΩΣΤΗΡΑΣ (τραφιέται από σιμά του). Άπελπισία!.. Άπελπισία!.. «Μήπως κι αυτός είναι από τους μαθητάδες του;»... Έτσι και θάνα!.. Κι αυτός μπουκαμένος με ρούμπλια!.. Ο δάχτυλος!.. Ο δάχτυλος!.. Ο Πασλαβιστικός δάχτυλος!..

(Τελώνει το Β' μέρος)

βλίο ή τετράδιο, πού τό κρατούν κάποτε κρυφά κά-
του άπ' τήν έδρα, όπως ένως του Βαρβακείου κτλ.
κτλ., και σ' αυτούς θα ζητούτε να κλειστή του συμ-
βούλιου ή πόρτα. Τέλος αν ήξερε πως οι διευθυντές
του Διδασκαλείου είναι στα καλά ήρωαστημένοι άπ'
τή Μιστριώτικη ήρωαστεία (όποιος δέν τό πιστεύει,
μπορεί εύκολα να βεβαιωθεί: για τό Βρατσάνο δέ
χρειαζεται παρ' να ρίξη μια ματιά στο καινούριο
του βιβλίο «τά κατά τόν Θησέα»: για τόν Παπα-
μάρκου αν ζητάση θα μάθη πως ξέρε: άπ' έξω και
λεί: πολύ εύκολα χωρία παιδαγωγικά του Πλάτωνα
κι άλλων αρχαίων, μα πως τί αληθινά λείπει στα
παιδιά μας και στα σχολεία μας δέν τό ξέρε), θά-
φινε άδειο τό συμβούλιό του μ' ένα νοικια-
στήρι άπ' έξω. Δέν ξέρω όμως τί θα έκανε, αν έμά-
θαινε και τό φριχτότερο: πως ίσα ίσα ως τά τώρα
σύμβουλοι στα εκπαιδευτικά, κι όχι μόνο σύμβουλοι
παρ' και κυρίαρχοι και αυτοκράτορες και Σουλτά-
νοι και αγάδες και ό,τι θέτε, είταν αυτοί που προ-
τείνονται: για τή διόρθωση, πως αυτοί και μόνο
είναι που έφεραν τήν εκπαίδευση στα τωρινά της χά-
λια. Θάνεβαινε τό αίμα του να τόν πείξη; Θα τά-
ραζε τό κορμί του ό θυμός; Θα μούντζωνε και θά-
ναθεμάτιζε τους δασκάλους; Θα έβγαίνε να διαλα-
λήση πως μας είναι κατάρτα και προκοπή δέ θα δού-
μα, αν δέν τους ξεφορτωθούμε; Πιστεύω όλ' αυτά
θα τάκανε, εζόν αν, επειδής κ' έζησε στο Θιβέτ,
έχει στις φλέβες του αίμα Θιβετικό, τούτέστι Ντε-
λαϊλαμικό. Έλπίζω όμως πως δέ συμβαίνει αυτό
και προτείνω να πάη κανείς από κεινους που τά ξέ-
ρουν αυτά και να τά μάθη του Δροσίνη. Ίσως βγή
τίποτα καλό, αν φωτιστή πως είναι τά ρωμάικα
πράματα.

M.

Ο ΜΑΚΡΟΤΑΤΟΣ ΤΩΝ ΠΑΣΣΑΔΩΝ

Καστελλόριζο 10 του Χριστού 1905.

Φίλιπε «Νουμά»,

Ξέρεις βέβαια τί σημασία έλαβε τό «πάσσαλος»
αφότου σκόνταψ' άπάνω του ένως σοφός καθηγητής
έν τῷ Έθνικῷ Πανεπιστημίῳ. Στάλθηθα λοιπόν όλη
ή καθαρεύουσα είν' ένας «πάσσαλος» και σκουντά-
βουν άπάνου του σιγά σιγά και προμυτζονται όλοι
οί καθαρευουσανοί.

Άλλά τί γούστο, τί ήδονή, τί χάριμα να βλέπης να
πέφτη ίσ' άπάνω στον πάσσαλο με τά μούτρα του τά
πανώρια, — και να τά σπάζη, — τό πρωτοπαλληκαρο
της καθαρεύουσας ό «ότρηρός υπέρμαχος της των Πα-
νελλήνων γλώττης, ό πολός καθηγητής των Έλληνι-
κῶν γραμμάτων έν τῷ Έθνικῷ Πανεπιστημίῳ, ό
λιγύφογγος» κ. Μυστριώτης. Οί «ύψηλοι άγῶνες του
φιλοπάτριδος άνδρός, τά Ευαγγελικά και τά Όρε-
στειακά» ήσαν παλίντυπα έργα και ή ίδια ή καθα-
ρεύουσα τόν πλήρωσ' άκριβά — τόν αντιπρόσωπό της.

Μέσα σ' εκείνα βρήθηκα και χτυπήθηκα κ' εγώ.
Και γιαυτό «υπερήσθη Μυστριώτη, έλσεινώς πατ-
ταλευθέντι». Ίσα ίσα εκεί που δηγεται στους με-
ταγενεστέροος «σοβαρώς και πρυτανικῶς» τί έπαθε
κ' ετραβήξε για τήν καθαρεύουσα του, που τό
έπιασ' ό ανακριτής, πως τόν εφοβέρισε, σημειώνε
και τάκόλουθα:

«Είς των συντακτων αυτης (της Ακροπόλεως)
ερωτήσας με περι της αισθήσεως ην παρήγαγεν εν
εμη ή απειλή, απεκριθην ως εξής (εγώ)».
(βλ. Εισαγωγή εις τάς τραγωδίας του Σοφοκλέους
1904 σ. 24 σηκ. 1).

Είναι δηλαδή, φίλε μου, ή πιό άπόλυτη όνομα-
στική, που άπόλυσε ή καθαρεύουσα ως τά τώρα.
Και δέν έχει καμμιά πρόφαση. Είναι σολοικισμός

τόσα χανδρός, που θάσπασε τό πιστόνιο, που τόν
τύπος' άποκάτω, πάσσαλος τόσο μακρός, που μπο-
ρεί να κρεμαστούν άπάνω του κορδόνι έλα τά έργα
του κ. Μυστριώτη.

Φίλε μου Νουμά. Τέτοιον «τηλυγρή άδάμκντα
έν τῷ ρητορικῷ της ήμετέρας γλώσσης «ούρανῶ» δέν
πρέπει, θαρρῶ, να τόν πετάξης μ' ένα φύλλο. Πρί-
πει να τονέ δέσης, για ν' άχτινοβολή πάντα μες τά
μάτια τῷ Ρωμιῶν. Θα τονέ βλέπη και θα λέη ή
καθένας με τό νοῦ του:

«Όταν ένας «τακτικός καθηγητής των Έλληνι-
κῶν γραμμάτων έν τῷ Έθνικῷ Πανεπιστημίῳ και
πρύτανις των φιλολόγων» μετ' 60 χρονῶ διδα-
σκαλία δέν κατάφερε να χωνέψη τήν καθαρεύουσα,
που στο διάβολο θα τή μάθουσε τά κακόμοιρα τά
παιδιά μας»;

Η γνώμη μου λοιπόν είναι να βάλης ψηλά και
διάπλατα τήν άκόλουθη γραμμή «Πολεμούμε τήν
ψευτόγλωσσα, που δέν τήν έμαθαν άκόμα μήτ' οι
ίδιοι οι δασκάλοι». Κι άποκάτω νάχης στερεότυπο
τό «βερβαροπαζαρό» σου, Μυστριώτη και λοιπούς,
με τήν πομπή και τήν παραπομπή του τόν καθένα.

Δέ θα περιμένης και πολύ, για να κέμης στη-
λη. Ύστερ' από τήν τρομερή ληστεία του Δήλεσι
για εξιλασμό κρεμάσανε στη σειρά τά κεφάλια των
κακούργων. Έτσι κ' εμείς γρήγορα θα σου φέρουμε,
Νουμά, ν' άραδίχσης ένα ένα τά ξεροκέφαλα τά
δασκαλικά, στους δικούς τους τους πασσάλους κρε-
μασμένα.

ΑΠΟΛΥΤΙΚΙΟΣ

ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑΤΙΚΟ

«Ελα Χριστέ και Παναγιά,
με τόν καινούριο χρόνο
ό Χατζηδάκις γάδαρο
να μάς τόν πει τόν όνο.

J. E.

Ο.ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

Τήν περασμένη Δευτέρα τό θράδι κόπηκε ή δ η μ ο -
τ ι κ ή βασιλόπιττα στο σπίτι του Αδάξου. Είγαν κη-
λεσμένοι ό Έρμονας, ό Λ. Σιγανός, ό Ρήγας Γκόλφης, ό
Νίζεππος κι ό Νουμάς.

— Τό πρώτο κομάνι του Ψυχάρη έπειτα του Παλλη,
του Παλαμά, του Έρταλιώτη και των άλλωνάνε Τό ά-
σημένο έπεσε του «Νουμά» κ' έθεωρήθηκε γούρι: άφου με
τόν καινούριο χρόνο μπσίνει στον τέταρτο χρόνο του.

— Νέκρα φιλολογική στο 905. Μες τό είπαν, οι φη-
μερίδες αυτό και τό πιστεύουμε. Μάλιστα μια, ή «Α θ ή -
ν» θαρρούμε, μας έζηγησε σοφά και τό λόγο. Δέν είχαμε,
λεί, φιλολογική παραγωγή τόν περασμένο χρόνο γιατί δέ
μ α ς ά φ ι σ α ν ε ο ι μ α λ λ ι α ρ ο ι .

— Και φυσικά έλα τά βιβλία τόν περασμένο χρόνο
άπό δημοτικιστάδες εκδοθήκανε και τά τέτα βιβλία για
τις φημερίδες μας δέν έχουνε σημασία.

— Ό φίλιτατος κ. Κολοκυθόπουλος της «Πινακοθή-
κης» άνάφερε μερικά, λ. χ. του Παγανέλη, του Σαμφά-
κου, του Σκίπη, του Κακογερόπουλου και «κ ά π ι α υ»
Έρμονα. Μ' αυτό τό «κάπιο» του μας χαντάκωσε ό άλι-
τήριος.

— Τό διαβολό τους τραβάνε αυτές τις μέρες οι φημε-
ρίδες με τους βλογιασμένους. Άλλες τους γράφουν ε ύ -
λ ο γ ι ῶ ν τ α ς κι άλλες ε ύ φ λ ο γ ι ῶ ν τ α ς. Δέν
τους άρέσει, βλέπετε, ή Β λ ο γ ι ε κι ό β λ ο γ ι α -
σ μ έ ν ο ς που τό ξέρε και τό λέει δ λαός. Θελήσανε
να ξευγενίσουν άκόμα και τήν ήρωαστεία και νάν τήν
κάνουν κι αυτή Άττική.

Ο ΙΔΙΟΣ

**Η ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ
ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**

Δημοσιεύει ότι

κατ' άπόφαση του Γενικού Συμβουλίου συγκαλεί-
ται τήν 6)19 Φεβρουαρίου ε. ε. έν τῷ Καταστή-
ματι της Τραπεζης ή έτησια τακτική Συνέλευσις
των Μετόχων, εις ήν παρακαλούνται να παρευθώσιν
οί κατά τό άρθρον 47 του Καταστατικού δικαιού-
μενοι να μετσχώσιν αυτης κ. κ. μετοχοι και οι
ειδιοι τούτων αντιπρόσωποι.

Οί κάτοχοι άνωνύμων μετοχῶν θέλοντες να λά-
βωσι μέρος εις τήν τακτικήν ταύτην συνέλευσιν όφεί-
λουσι κατά τό έδαριον α' του άρθρου 51 του Κα-
ταστατικού δεκαπέντε ήμέρας πούλάχιστον πρό της
εναρξέως των συνεδριάσεων να καταθέτωσιν επί από-
δείξει τους τίτλους αυτών, έντός μεν της Ελλάδος
εις τό Κεντρ. της Τραπεζης καταστήμα, ή τά υπο-
καταστήματα αυτης, έντός δε παρ' τοίς άνταπο-
κριταίς της.

Έν Παρισίῳ παρ' τοίς κ. κ. de Rothschild Freres.

Έν Βιέννῃ παρ' τῷ wiener Bank Verein.
Έν Κωνσταντινουπόλει παρ' τῷ κ. Α. Ζαρίφη.
Έν Αθήναις τῇ 3 Ιανουαρίου 1906.

Ο Διοικητής
ΣΤ. ΣΤΡΕΪΤ

ΦΟΝΟΠΑΖΑΡΟ ΒΛΟΜΑΔΙΑΤΙΚΟ

Από Ηέμτη σε Ηέμτη

Υπουργός Έσωτερικῶν ό Ν. Καλογερόπουλος

- Σκοτωμοί. Αθήνα 2. Έπαρχίαις 3.
- Λαβωμοί. Αθήνα 2. (ό ένας από τραμ). Περαιάς 8, Έπαρχίαις 7.
- Κλεψιές. Αθήνα 2, Περαιάς 3.
- Απαγωγές. Έπαρχίαις 1.

Ο ΦΟΝΟΓΡΑΦΟΣ

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Έντοκοι καταθέσεις

Η Έθνική Τράπεζα δέχεται έντόκους καταθέσεις εις
τραπεζικά γραμμάτια και εις χρυσόν, ήτοι εις φράγκα και
λίρας στερλίνας άποδοτέας εις έρσημένην προθεσίαν ή
διαρκείας Αί εις χρυσόν καταθέσεις και οι τόκοι αυτών πλη-
ρώνονται εις τό αυτό νόμισμα εις ό εγένετο ή κατάθεσις
εις χρυσόν ή δι' έπιταγής ύψεως (chèque) επί του έξω-
τερικού και έπιταγῆν του όμολογιούχου.

Τό κεφάλιον και οι τόκοι των όμολογιῶν πληρώνον-
ται έν τῷ Κεντρικῷ Καταστήματι και τῇ αίτησει του κα-
ταθέτου τῷ Υποκαταστήματι της Τραπεζης, έν Κερ-
κύρα Κεφαλληνία και Ζακύνθῳ διά των υποκαταστημάτων
της Ιονικής Τραπεζης.

Τόκοι των καταθέσεων

1	1)2	ταίς 0)0	κατ' έτος διά κατάθ. 6 μηνῶν
2	»	0)0	» » » 1 έτους
3	1)2	» 0)0	» » » 2 έτων
2	»	0)0	» » » 3 έτων
4	»	0)0	» » » 5 έτων

Αί όμολογοί των έντόκων καταθέσεων εκδίδονται κατ'
έλογῆν του καταθέτου νομαστικά ή έωνύμοι.

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Ρ. Για τή Β' έκδοση του «Ταξιδίου» θα γράψει ό
Παλαμάς στο «Νουμά». Γι' αυτό ίσαμε τήν ώρα δέ γρά-
ψαμε, μα μοναχά τό αναγγείλαμε τό βιβλίο. — κ. Ν. Τρ.
Πορταριά. Λάβαμε τή συντρομή του 1906 και σās εύχα-
ριστούμε. Βέβαια, έτσι πρέπει να γίνεται, μα δέ γίνεται.
Μερικοί δέν έχουν πληρώσει άκόμα... ούτε τόν πρώτο
χρόνο! — κ. Α. Δεβ. Ίδ λάβαμε και σās εύχαριστούμε.
Η συντρομή πληρώνεται μπροστά. Τό γράσουμε δά και σε
κάθε φύλλο. — Τρυποκάρυδο. Τά π ε ζ ά π ο ι ή μ α -
τ α πρέπει να ναι περισσότερο π ο ι ή μ α τ α για να ναι
καλά. Τά δικά σου, και να μάς συμπαθās, ούτε πεζ,
δέν είναι.

ΨΥΧΑΡΗΣ

ΑΠΟΛΟΓΙΑ *

« Ἄλλ' ἀφοῦ ὁ ἀγὼν ἤρχισε διὰ τῆς συρράξεως Συυρή [τέθουμαι στὴν ἀντιγραφὴ μου ὡς καὶ τὰ τυπογραφικὰ τοὺς τὰ λάθια] καὶ Ψυχάρη [θὰ ἐννοῆ τὴν κριτικὴν μου μελέτην γιὰ τὸ Συυρή, κ. Νουμά, ἀρ. 130] κατ' ἀνάγκην πρέπει νὰ ἐπεκταθῆ καὶ νὰ στραφῆ κατὰ τὸν ὑποκειμένων ἐκείνων τὰ ὅποια ἐνεκα ἀμαθείας καταφύρου, ἀδυνατοῦνται νὰ συναγωνισθῶσιν ἐν τῇ φιλολογοίᾳ ἣτις ἀπαιτεῖ πρὸ παντὸς γῶσιν βαθεῖαν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης καὶ φιλολογίας, ἐξευρον μέθοδον μετὰ πονηρίας, μέθοδον στρεβλωτικὴν τῆς γλώσσης, ἀλλὰ ἰκθνήν νὰ περικαλύπτῃ τὴν συμπάθειαν καὶ τὴν κλασικὴν ἀνικανότητα τῶν ὑποκειμένων αὐτῶν. Ἐδημιούργησαν βανκασὸν καὶ ἀνθελληνικὸν τελείως ἰδίωμα διαστρέψαντες τὴν γλῶσσαν καὶ ὠνόμασαν μετὰ θρασυῦς τοῦτο τὸ φρενικὸν κατασκευάσμα ΔΗΜΟΤΙΚΗΝ ΓΛΩΣΣΑΝ καὶ φλυαροῦντες καὶ μωρολογοῦντες διὰ τοῦτο, πειρῶνται νὰ πείσουν τὸν κόσμον ὅτι ἀγωνίζονται ὑπὲρ τῆς Δημοτικῆς γλώσσης, ἣν ὀνομάζουσι ζωντανὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ. Εἶνε ἀνεπίδεκτον συζητήσεως ὅτι ἡ τοιαύτη γλῶσσα, ἣν πρὸς ἐμφαντὴ διάκρισιν ὀνόμασαν μαλλιάρην, δὲν εἶνε ἡ δημοτικὴ, ἀφοῦ ὁ λαὸς οὔτε κτάνουσι αὐτήν, οὔτε τὴν φρασεολογίαν τὴν ἐξωφρενικὴν τῶν μαλλιάρων μεταχειρίζεται. Ἄλλ' εἶνε ἀκόμη προφανές ὅτι ἡ γνῶσις τῆς Δημοτικῆς γλώσσης, τῆς καθαρῆς καὶ οὐχὶ τῆς μαλλιάρης, τῆς γλώσσης ἣν ὁ λαὸς μεταχειρίζεται, εἶνε δύσκολος καὶ ὁ χειρισμὸς αὐτῆς ἐν τῷ ἐγγράφῳ λόγῳ δυσχερὴς καὶ τοῦτο διότι προαπαιτεῖ βαθεῖαν μελέτην τοῦ λαοῦ καὶ τὴν τελείαν ἀπαλλαγὴν τοῦ γραφοντος ἀπὸ τοῦ λογιωτατισμοῦ ὃν κατ' ἀνάγκην ἐπιπροσθέτει τὸ ἐκπαιδευτικὸν σύστημα καὶ ἡ κλασικὴ μόρφωσις ἐν τοῖς σχολείοις, ἡ στηριζομένη ἐπὶ τῆς ἀκριβοῦς γνῶσεως τῆς ἀρχαίας γλώσσης, τῆς ἐναποθεμιμένης εἰς τὰ κλασικὰ ἔργα καὶ ἀθάνατα τῶν προγόνων μας [ἀντιγραμμένα ὅλα πιστὰ πιστὰ]. Οἱ μαλλιάροι δὲ ἀκριβῶς ἀποτυγχάνουσιν, ἐνεκα τελείως ἀγνοίας τῆς γλώσσης τοῦ λαοῦ τῆς καὶ ζωντανῆς ἐδημιούργησαν τὴν μαλλιάρην γλῶσσαν ἀκριβῶς ἐνεκα κλασικῆς ἀμαθείας ἣτις καθιστᾷ εἰς αὐτοὺς ἀδύνατον τὴν χρῆσιν τῆς καθαρουσύνης, ἣτις βελτιουμένη καὶ πλουτιζομένη ἐκ τῆς λαϊκῆς καὶ τῆς κλασικῆς γλώσσης, θέλει σὺν τῷ χρόνῳ ἀποβῆ ἡ μόνη γλῶσσα ἣτις θὰ συνδῆ ἅπαντας τοὺς Ἕλληνας [φαίνεται ἀπὸ τὸ σὺν τῷ χρόνῳ πῶς ἀπὸ τὸ κατῳρώθη ἀκόμη. Γιατὶ τότες δὲν τὴν πολεμεῖ;] Διὰ τοῦτο δὲ ἀληθῶς πρέπει πάντες νὰ πολεμήσωσι λυσσῶδῶς τοὺς μαλλιάρους καὶ διότι τείνουσι νὰ διαίρῳσι τὸ ἔθνος καὶ νὰ προκαλέσωσιν ἀνωμαλίαν ἐσωτερικᾶς, δυναμένης ν' ἀποτρέψωσι τὴν κοινὴν προσοχὴν ἀπὸ τοῦ φλέγοντος καὶ ἐπιέγοντος Μακεδονικοῦ ζητήματος, καὶ διότι τείνουσι νὰ ματαιώσωσι τὴν ἐπὶ τὰ βελτίω τροπὴν τῆς καθαρουσύνης καὶ τὴν ἐπιπράτησιν αὐτῆς, ὥστε ν' ἀποβῆ μέσον πνίσιχρον ΚΑΙ ΕΝΩΤΙΚΟΝ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἐκ παραλλήλου μετὰ τῆς θρησκείας καὶ τῆς κοινῆς καταγωγῆς, ἀποτελοῦν μέγαν ἐθνικὸν παράγοντα. Ὁ πόλεμος δὲ πρέπει νὰ διεξαχθῆ μετὰ ΤΕΧΝΗΣ καὶ ΜΕΘΟΔΟΥ ἀποτελεσματικῆς, ἵνα ἀποβῆ νικηφόρος καὶ ἵνα μηδενίσῃ τοὺς μαλ-

λιάρους» (Ἐσπερινή, 4 Φλεβάρη, 1905· χωρὶς ὑπογραφῆς· ἄρθρο σημαντικὸν· δείχνει πόσο ἡ καθαρέβουσα στρεβλώνει καὶ γλῶσσα καὶ ὕφος καὶ κρίση καὶ μυαλό).— Ἄπὸ τὸ ἄρθρον τοῦ Ψυχάρη τὸ τελευταίως δημοσιευθὲν [κ. Νουμά, ἀρ. 133 α. . . τὸ γράμμα ἔξακολουθεῖ· «Δὲν ξέρετε τί γίνεται δῶ. Σπιούνοι τοῦ ΧΧΧ καὶ τοῦ ΧΧΧ. ἔχουσι λυσσάζει νὰ μάθουσι ποιοὶ φοιτητῆς τῆς φιλολογίας πηγαίνουν ἐπὶ γραφεῖο τοῦ Νουμά...» Τέτοια πράγματα, ἐγὼ πάντα δυσκολόβουμαι νὰ τὰ πιστέψω, δηλαδὴ πῶς πάνε καθηγητᾶδες καὶ μαντατουρέβουσι τοὺς νέους, ἐπειτα πῶς δὲν τοὺς δίνουνε δίπλωμα, ὅσο κι ἂν τᾶξίζουσι οἱ νέοι, ἐπειδὴ καὶ ἐπὶ τὸ γλωσσικὸν τὸ ζήτημα δὲν ἔχουσι τίς ἴδιες ἰδέες... Ἄν εἶναι ὅμως ἀλήθεια τότε ῥωτῶ. Ῥωτῶ τί γίνεται στὶς φλέβες μας μέσα τὸ αἷμα τοῦ Εἴκοσι ἕνα» κτλ. κτλ.]... μάθετε δύο λέξεις τῆς ἐθνικῆς γλώσσης. Τὴν λέξιν «μαντατουρέω» καὶ τὴν λέξιν «σπιούνοι». Σταματῶ εἰς τὰς δύο αὐτὰς λέξεις καὶ ἐρωτῶ ἐκείνους οἱ ὅποιοι λογιεύονται [ποιοὶ νῆναι ἀφοῖ;]· Εἶνε ἐθνικῆς γλώσσης λέξεις αὐταὶ αἱ μὲ λατινοϊταλικὴν ῥίζαν;... Ὁμιλεῖτο βέβαια ἄλλη γλῶσσα, ἀλλὰ δὲν ἐγράφετο, ἀλλὰ δὲν ἐλέγετο ἑλληνικῆ... Ὁ λαὸς δὲν παρεφρόνησε καὶ δὲν διαβάζει τί γράφουσι οἱ νέοι ἐθνικοὶ ἄνδρες». (Δημ. Δημ. Ἐσπερινή, 6 Φλεβάρη 1905).— «Εἶνε περιφρονητοὶ... δὲν εἶνε εὐλογοῦντες πατριῶται καὶ ἴσως ὄργανα ἐχθρῶν μας» (Γεώργιος Κομνηνός, ἱ. φ., ἱ. ἀρ.).— «...δὲν πρόκειται πλέον περὶ φιλολογικῆς πλάνης, ἢ παραφροσύνης, ἀλλὰ περὶ συστηματικῆς ΠΡΟΔΟΣΙΑΣ, τὴν ὅποιαν πρέπει νὰ πατάξῃ κατὰ κεφαλῆς ἐξ ἀρχῆς σύμπας ὁ ἑλληνισμός.» (Οἱ 17 τῆς στρογγύλης τραπέζης, ἱ. φ., ἱ. ἀρ.).— «Ὁ ἀγὼν τῆς Ἐσπερινῆς» θὰ εἶνε πράγματι ἠθικός, ἐάν διεξαχθῆ χωρὶς ὑστεροβουλίαν ἐκ μέρους τῆς. Δὲν πρέπει νὰ τὴν παρασύρῃ ἡ ἐχθρότης πρὸς πρόσωπα, διότι οὔτε ὁ Ψυχάρης οὔτε ὁ Πάλλης, οὔτε ὁ Νουμάς ἀντιπροσωπεύουσι τὴν ἰδέαν, διὰ τὴν ὅποιαν ἀγωνίζονται οἱ δημοτικιστᾶι. (Ὁπαδὸς τῆς Ἐταιρίας) [Ἡ ἐθνικὴ γλῶσσα], ἱ. φ., ἱ. ἀρ. Δὲ μὰς λέει ὅμως τί ἰδέες ἀντιπροσωπεύει ὁ ἴδιος).— «Θέλουν τὴν γλῶσσαν ἐνθα τὸ λαϊκὸν ἀκαταδίδω» λέγεται μαντατουρέω, καὶ τὸ ἀκαταδότης» λέγεται σπιούνος. Εἶνε ἑλληνικὰ αὐτὰ: εἶνε ἐθνικὴ γλῶσσα; εἰπέ ποτε ὁ λαὸς μαντατουρέω, ἢ καταδίω καὶ καταδότης;... Εἶνε προδοταὶ λοιπὸν αὐτοὶ πῶς ἐνεργοῦν αὐτὴν τὴν ἀντεπαναστάσιν, ἢ ἐθνικοὶ ἄνδρες; Ἐδῶ εἶνε τὸ ζήτημα μὲ ὀλίγας λέξεις (Παροδίτης, ἱ. φ., ἱ. ἀρ. τὸ μαντατουρέω ἐννοεῖται πῶς θὰ τὸ λέη κι ὁ ἴδιος κάθε μέρα· ἐλπίζω κάθε μέρα νὰ μὴν τὸ κάνη· ἢ «μαντατούρα (γυνὴ ψίθυρος || garrotteuse» βρίσκειται ἐπὶ τῆς Ἑλλ. γαλλ. Λεξικὸ τοῦ Κοντόπουλου, Ἀθήνα, 1903· ὁ Βλάχος βάζει ἐπὶ τῆς Λεξικὸ τοῦ «μαντατεύω, accusare; réprimander; gronder», μαντάρισμα, μαντάρω, μαντατοφόρος, μαντάτα, πῶς εἶναι καὶ πασίγνωστο φυσικᾶ, βάζει ἐπὶ τῆς Λεξικὸ τοῦ καὶ σπιούνος καὶ σπιουνιά καὶ σπιουνάρο—καὶ σπιράδα καὶ σπιρίο! Πῶς νὰ μὴν τὰ θάλλῃ ἀφοῦ γλῶσσα εἶναι ἡ γλῶσσα πῶς μιλεῖται κι ὄχι, ὅπως τὰ ποδεῖξαμε, ἢ γλῶσσα πῶς γράφεται (κ. Μεταφύθμιση, ἀρ. 165, 1905); Πῶς νὰ μὴν τὰ θάλλῃ ἀφοῦ πρέπει κιόλας νὰ πωληθῆ τὸ βιβλίον; Ἀξιοπαρατήρητο πῶς ὁ δάσκαλος θύμωσε μετὰ τὴν λέξιν μαντατουρέω, μὰ διόλου δὲ θύμωσε μετὰ τὸ κάμωμα πῶς κατηγόρησα στ' ἄρθρο μου).— «... τὸ ἔργον τῶν Μαλλιάρων εἶνε ἀντιπατριωτικόν, ὡς ἔχον ἀρχὴν τὴν διαφορὰν τῆς ἀθανάτου γλώσσης τῶν προγόνων μας... Τόγε ἐπ' ἐμοί, θεωρῶ προδοτὴν καὶ ἀγνώμονα, ἐκεῖνον, ὅστις ἀποπειρᾶται νὰ διαφθεῖρῃ τὴν γλῶσσαν τῶν εὐκλεῶν ἡμῶν προγόνων [Τότες τί δὲν πρέπει νὰ πῆ γιὰ τὸν ἑαυτὸ του!].» Ἐσπερινή, 7 Φλεβάρη 1905. Γεώργ. Ἀθανασιάδης Ἱατρός).— Ἄσχος

δ' εἶνε καὶ ἀναίδεια... εἶθε νὰ ἐκλείψωσι ταχέως οἱ καταστροφεῖς τῶν ἱερωτέρων μας [ἔπρεπε νὰ ἐκλείψῃ καὶ τὸ χυδαῖο τὸ μας] κειμηλίον» (Κων. Πα... ἱ. φ., ἱ. ἀρ.).— «τὴν μεγαλοπρεπῆ ὡς τὸν κεραυτὸν γλῶσσαν μας... Ἡ γλυκεῖα αὐτῆς γλῶσσα δέχεται τὰ δῆγματα [κ. Ταξίδι μου, σ. 239 Οἰκιακὰ κινῆματα— Ταξ. β', σ. 215] τῶν ἰσθόλων ὄψεων, οὗς ἐθρῆψε ἐν τῇ ἀγκάλῃ τῆς καὶ ἠύξησε τὸν νοσηρὸν αὐτῶν νοῦν καὶ τὰς δι' αὐτὴν φθοροποιούς ἰδέας τῶν. Ἄλλ' ὁ Ἕλληνας... τοῦτο δὲν θέλει ἐπιτρέψῃ οὐδέποτε, διότι εἶνε πλέον ἢ βέβαιον, ὅτι τὰ τοιαῦτα ζητήματα πατάσσει μὲ τὸν πέλεκυν τῆς καταστροφῆς καὶ καταπνίγει αὐτὰ ἐν τῇ ἐστία τῶν. Ἄς ἐγερθῆ νὰ κατακόψῃ τὰς ἀσθενεῖς καὶ λέπτας ῥίζας, νὰ κατακλίνῃ καὶ νὰ καταρίψῃ τὸ δένδρον ἐπονειδίστως... Χρειαζέται ἐν τελευταίον πλήγμα ἵνα παύσῃ διὰ παντὸς ἡ ἐλεεινὴ αἰτιῶν κωμωδία, ἡ ἐπικίνδυνος αὐτῆς μολυσματικῆς νόσος, ἐξ ἧς δυστυχῶς πάσχουσιν οὐχὶ μόνον αἱ ἕξαι: καταφρονησεως μωραὶ καὶ κεναὶ κεφαλαὶ [τὰ καίκεται θῆναι μίμησις κλασικῆ], ἀλλὰ καὶ αἱ φωτιζόμενα: τῆς παιδείας». (Πέτρος Ἀθαν. Σεκᾶκος, ἱ. φ., ἱ. ἀρ.).— «Ἀποτροπιάζομαι τοὺς μαλλιάρους καὶ τὴν χυδαίαν αὐτῶν γλῶσσαν, πλειότερον γραφομένην παρὰ ἡμιλουμένην... Ἡ πλειότης τοῦλάχιστον τῶν ἐπιστημόνων καὶ λογίων καταδικάζουσι καὶ βδελύσσονται τὴν ἐξαμβλωτικὴν αὐτὴν γλῶσσαν... ἡ «δικτατοβλαστὴς καὶ κατακρευρογῆσις» τοῦ γλωσσικοῦ ἡμῶν ἰδιώματος εἶνε αὐτόχρημα ἔγκλημα κατὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ... δὲν καταλαβαίνω [Ἄμὲ! πῶς νὰ καταλάβῃ;] τίς λόγος ὑπαγορεύει τὴν χρῆσιν τῆς ἀξέστου ἀγοραίας καὶ ἀγοραϊκῆς γλώσσης, ἣν ἐξ ἀνάγκης [νὰ πῶς τὸ λέει κι ὁ ἴδιος] γράφουσι καὶ ἡμιλοῦσιν οἱ ἀπαιδευτοὶ. Ἀφορῶσι οἱ χυδαιογράφοι εἰς τὴν διαπικιδαγωγίαν τοῦ ἔχλου; ἀλλ' οὗτος σχεδὸν δὲν ἀναγινώσκει: [ἄραϊο!]. Εἶνε εἰς παθολογικὸν ὄγκον ἵνα ἰατρικώτερον ἐκφρασθῶ, ὅστις θὰ περιπέσῃ εἰς πύησιν, θὰ ταχῆ καὶ θὰ ἐξαφανισθῆ χωρὶς νὰ διακινδυνεύσῃ σοβαρῶς τὴν ἀκεραιότητα τοῦ σώματος τοῦ γλωσσικοῦ ἡμῶν ἰδιώματος». (Χρῆστος Χρηστοδούλου, Ἱατρός, ἱ. φ., ἱ. ἀρ. Ἱατρί μου, γινώθι σεαυτὸν κ' ὕστερα μίλα).— «Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος [ὁ φίλος μου Ταγκόπουλος] μετὰ τὴν κλασικὴν στενοκεφαλίαν του καὶ μετὰ τὸν περιεργώτατον Ψυχροφανατισμὸν εἶνε πρόσομμα εἰς τὸν σκοπὸν τῆς ἐταιρίας μας, ὁ ὅποιος πιστεύεται μετὰ πῶς εἶνε σκοπὸς σας [γραμμένον ἀπὸ τὸν Παροδίτη]. Ὅλοι σήμερον εἴμεθα ἀντιψυχαρικοί ἐκτὸς μόνον τοῦ Νουμά. Τὸν λόγον τὸν γνωρίζετε ὅσον καὶ ἐγὼ, τὸν γνωρίζουν καὶ πολλὰ μέλη τῆς ἐταιρίας καὶ δι' αὐτὸ σκέψις μεταξύ μας γίνεται περὶ εὐσχήμου ἀποκηρύξεώς του διὰ νὰ μὴ πληρώσωμεν ὅλοι μας ἀναίτιως τὰς ἰδικὰς του ἀμαρτίας καὶ συμπαθείας. (Β' Ὁπαδὸς τῆς Ἐταιρίας, ἱ. φ., ἱ. ἀρ. Δὲ λέει τὸν ὄνομα του μὰ θῆναι κἀνένας ἥρωας ἀφτός). Ἰδοῦ τώρα κ' ἡ ἀνταμοιβὴ τοῦ Β' Ὁπαδοῦ τῆς Ἐταιρίας. «Δημοσιεύω ἀνωτέρω τὴν ἐπιστολήν σας, γραφεῖσαν χάριν ἀστειότητος βεβαίως. Διότι κατεῖοτερον πρᾶγμα δὲν εἴμπορεῖ νὰ γίνῃ ἀπὸ τὸ νὰ λέγητε, ὅτι ὁ «Νουμάς», ὄργανον Ψυχάρη καὶ Πάλλης κλπ. καὶ Παλαμᾶ, πρόεδρος τῆς Ἐταιρίας διὰ τὴν Ἐκπύωσιν κλπ. δὲν εἶνε τὸ ἴδιον, ἀφοῦ ἡ ἀγορευσις τοῦ Παλαμᾶ ἐδημοσιεύθη εἰς δύο συνεχῆ φύλλα τοῦ «Νουμά», ὁ δὲ βήτορας ἀνύψωσε τὸν κ. Ψυχάρην ἐντ-ἄστραμ [ἐθνικὴ γλῶσσα] [τὸ σημεῖον τὸ ἐπιρωνηματικὸν θῆναι ὑποθετῶ ἐπειδὴ ἀπόρησε κι ὁ ἴδιος πῶς ἔβαλε μὲ ἐπὶ τὸ οὐδέτερον λατινικὸν πληθυντικὸν a s i g ἀδηλαδὴ ἄστρα· ἐθνικὴ γλῶσσα] Μὰ αὐτὰ τὰ χάπια δὲν καταπίνονται, βλέποντες δὲ τώρα τὸν διὰ τοῦ «Νουμά» κινδυνὸν ἐξουτελισμοῦ σεις προσπαθεῖτε νὰ τὸν ἀποκλείσετε. Πολὺ ἀργὰ σας ἐπικυρώθη καὶ θὰ ὑποστῆτε

τάς συνεπείας [μου φαίνεται ἡ ἀπάντησις φρόνιμη καὶ σωστή] (ἱ. φ. ἱ. ἀρ.)

Κάποιος ὅμως, μέσα σ' ὅλους ἀφοῦς, μοι-
άζει σὰ νὰ διαμαρτυρηθῆκε. Φυσικά, δὲν τυπώ-
νουνε τὸ γράμμα του, μὰ τοῦ ἀπαντοῦνε· «ἀπο-
ταθῆτε πρὸς τὸν ὑποφαινόμενον, καὶ ἐκεῖνος θὰ
σὰς δώσῃ ἀκριβῆ λογαριασμὸν πόσα χρήματα ἐπῆρε
ἀπὸ τὴν Πανσλαβιστικὴν ἑταιρίαν «Γιὰ τὴν Ἐα-
πλωσι κλπ. κλπ.», ἡ ἑποία εἶνε. . . ἀντιπαν-
σλαβιστικὴ (!)» (ἱ. φ., ἱδ. ἀρ.).—«Κύριε Παροδίτα
[κάποτες καὶ Παροδίτα· ὅλοι τους, βλέπετε δὲν τὴν
ξέρουνε τὴν περισπωμένη]. Ἡ γνώμη μου εἶνε, ὅτι
διὰ νὰ καταπολεμηθῆ τὸ σύστημα τοῦ μαλλιари-
σμοῦ εἶνε ἀνάγκη, ἵνα τῇ κοινῇ φροντίδι τῶν λο-
γίων μας καὶ τῇ ὑλικῇ συνδρομῇ [μπᾶ; Τί ἀκούω;
Νά καὶ τὰ χρήματα!] παντὸς ἀληθοῦς πατριώτου
[φτάνει, ἐλπίζω, νὰ μὴν κἀθεταὶ στὴ Ῥουσία, μὰ
μήτε καὶ στὰ Παρίσια ἢ στὸ Λιβερπούλι, γιατί
ἀληθοῦς πατριώτες ἔχει μόνον στὴν Ἀθήνα], προ-
κηρύσσωνται ποιητικοὶ διαγωνισμοὶ εἴτε ἄλλου εἴδους
λογοτεχνίας μὲ τὸν ρητὸν ὅρον νὰ ἀποκλείεται ἐξ
αὐτῶν πᾶν ἔργον γεγραμμένον εἰς τὸ ἀνούσιον εἶδος
τῆς γλώσσης τοῦ Ψυχάρη. Ἡ πολύτιμος αὕτη ἰδέα
δημοσιευθεῖσα ἐν τῇ ἐφημερίδι «Ἀθῆναι» ὀφείλεται
εἰς τὸν κ. [Μπαμπῆ] Ἄνινον [ὥστε πρέπει καὶ νὰ
πλερώνονται, γιὰ νὰ μὴ γράφουνε τῇ γλώσσᾳ μου].»
(Δ. Γ. Στεφ., πού ὡστόσο κάλλικο ἄσπρο δὲν ὑπο-
σκέθηκε γιὰ τὸ διαγωνισμὸν καὶ ἀκόμη λιγώτερο στέλ-
νει, ἱ. φ., ἱ. ἀρ.)...

56.

Κάποιο περίεργο ἰντεροβίου.

Ἡ κοινὴ γνώμη ἀφτὰ λέει στὴν Ἑλλάδα,
κ' ἴσως νὰ σὰς φάνηκε πὼς λέει πολλά, ἴσως καὶ
νὰ κουραστήκατε. Δὲν πρέπει νὰ κουράζεστε. Πρέπει
νὰ ξέρετε καὶ νὰ κρίνετε. Τί θὰ λέγατε, ἂν τᾶβαζα
ὄλα; Δὲν ἔβαλα τὸ ἑκατοστὸ ἀπ' ὅσα διάβασα καὶ
διαβάζω. Γιατί τὰ διαβάζω. Ἐμένα ἡ δουλειά μου
κούραση δὲ γράφει καὶ δὲ θὰ μὲ κουράσουνε. Λοι-
πὸν τοῦ κακοῦ πολεμοῦνε. Μὰ εἶμαι ἄθραυτος. Λυ-
πούμαι. Τί νὰ κάμω; Καμιά φορὰ λυποῦμαι καὶ
ταράζομαι, βλέποντας σὲ τί ἐλεεινὴ κατάσταση
βρίσκονται ἀκόμη τὰ πνεύματα στὴν Ἑλλάδα. Τυ-
χαίνει πάλε—πολύ σπάνια—καὶ νὰ πικραθῶ, τυ-
χαίνει καὶ νὰ μὲ καίγεται κάποτες ἡ καρδιά. Γιὰ
ὅσους σὰς ἀράδιασα πρὸ ἀπάνω, βέβαια πὼς παρὰ-
πνοὴ δὲν μπορῶ νὰ χῶ. Ἀφτὰ ξέρουνε, ἀφτὰ γρά-
φουνε. Πὼς ὅμως ἡ ψυχὴ νὰ μὴ μὲ πονέσῃ, ὅταν
ένας Καρκαβίτσας μ' ἀπαρνιέται, γιὰ χατίρι ἐνὸς
φημεριδογράφου, ἂν εἶναι ἀλήθεια δηλαδὴ ἐκεῖνα
πού ξεμυστερίφτηκε στὴν Ἑστία (5 Φλεβάρη 1905)
καὶ πού ἀξίζουσε θαρρῶ νὰ τὰ καταλογίσουμε μαζὶ
μὲ τᾶλλα.

«Παραδέχομαι καὶ τὸ πιστεύω ὅτι κάθε
ἄλλο παρὰ καλὰ ἐβάλληκε τὸ ζήτημα τῆς γλώσ-
σης. Αὐτοὶ οἱ χριστιανοὶ—καὶ ἡννοεῖ τοὺς ἀρχη-
γοὺς τῆς αἰρέσεως—ἴσως ὑπὸ ὑπερβολικὴν πεποιθη-
σιν πρὸς τὸν ἑαυτὸν τους, ἴσως καὶ ἀπὸ τὴν ἀντί-
δρασιν τοῦ λογιωτατισμοῦ ἐραντάσθησαν ὅτι ἐκεῖνα
πού γράφουνε καὶ ὅπως τὰ γράφουνε πρέπει σῶνε
καὶ καλὰ νὰ θεσπισθῶν ὡς δοκουμένα καὶ ὡς
ὑποδείγματα γλωσσικά. Ἴσως ἀκόμη καὶ νὰ προχω-
ροῦν μέχρι τοῦ νὰ νομίζουν ὅτι τέτοια ζητήματα
λύονται εὐκολὰ καὶ σὲ λίγα χρόνια μέσα.

— Ὅστε ἡ ἱ [παράξενο τὸ ἱ!] δική σου ἰδέα;..

— Βέβαια δὲν συμφωνεῖ καθόλου μαζί τους, ἂν
παραδεχθῶμε ὅτι ἀληθινὰ τέτοια σκέπτονται.
Ἄλλὰ σ' ἐρωτῶ προτῆτερα:— Νομίζεις ὅτι ἡ
γλώσσα πού μαθαίνουν σήμερον τὰ παιδιὰ μας γράμ-
ματα εἶνε ἡ καλλίτερη;..

— Βέβαια ὄχι, ἂν κρίνω ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν μου...

— Εἴμεθα συμφωνότατοι, ἀφοῦ παραδέχεσαι
ὀρθὴν τὴν βᾶσιν. Ἀκριβῶς δὲ αὐτὸς εἶνε καὶ ὁ σκο-
πὸς τοῦ συλλόγου πού ἐσυστήθηκε τώρα τελευταῖα.

— Τοῦ συλλόγου ατῆς ξάπλωσης; ἠρώτησα
γελῶν. Μὰ ἂν εἶνε σωστὰ ὅσα ἤκουσα, τοῦ συλλόγου
σκοπὸς εἶνε νὰ ἐπιβάλλῃ ὡς γλώσσαν ἑθνικὴν τὸ πε-
ριεργὸν ἀγγλογαλλικὸν ἰδιῶμα τῶν κ.κ. Ψυχάρη καὶ
Πάλλη. Καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει μόνον χάριν
ἀστείότητος ἤμπορεῖ κανεὶς νὰ ὀμιλῇ γιὰ τέτοιον
σύλλογον.

— Νὰ μὲ συχωρέσης νὰ σοῦ πῶ ὅτι αἱ πλη-
ροφορίαι σου δὲν εἶνε σωσταί. Ἄν ἐνικῶσαν αὐτὲς ἡ
ἰδέες [λέει ὁ Καρκαβίτσας], σὲ βεβαιῶ ὅτι κ' ἐγὼ
θὰ ἐφευγα μακρῶς. Καὶ γιὰ νὰ πεισθῆς πὼς δὲν εἶνε
τέτοιος ὁ σκοπὸς, ρώτησε νὰ μάθῃς ὅτι εἶνε μέλη
καὶ ἄνθρωποι κάθε ἄλλο παρὰ Ψυχαρισταὶ οὔτε
κἂν δημοτικισταὶ· ἀρκεῖ μόνον νὰ παραδέχωνται ὅτι
μια κάποια μεταβολὴ εἶνε ἀναγκαία... Ὅτι τὸ ζή-
τημα δὲν λύεται μὲ δέκα καὶ εἴκοσι χρόνια, ἀλλὰ
μὲ διακόσια καὶ ἴσως περισσότερα, μόνον παλαβοὶ
μποροῦν νὰ τὸ ἀρνηθῶν [τὸ κοπιμμένο θῆναι γιὰ
μένα, ἐπειδὴ τί νὰ σὰς πῶ, μὰ τὰ διακόσια χρό-
νια τοῦ Καρκαβίτσα μου ἐρχονται σὺν πολλὰ γιὰ
ζήτημα τόσο σπουδαῖο]. Ἄλλ' ἐπὶ τέλους, εἶνε μία
ἀρχή· ἔστω καὶ μία ἀπόπειρα ἀρχῆς.

Καὶ ἀπεχωρίσθημεν.

Ὅχι ὅμως καὶ χωρὶς κάποιαν κρυφὴν ἐλπίδα ἢ
ρόβον—ὅπως προτιμάτε—ἐκ μέρους τοῦ ὑποσημειου-
μένου, ὅτι εἶνε ἐνδεχόμενον αὐριον μεθαύριον ὁ Καρ-
καβίτσας καὶ ὅσοι ἐκ τῶν δημοτικιστῶν συμφωνοῦν
μὲ τὸν Καρκαβίτσαν ν' ἀποκηρυχθῶν ἀπὸ τοὺς
Λουθηροὺς καὶ τοὺς Καλβίνους τῶν Ἀθηνῶν, τῶν
Παρισίων καὶ τοῦ Μάντσεστερ ὡς ἀποστάται.
Ἄλλ' αὐτὸ θὰ μᾶς τὸ εἶπῃ ὁ «Νουμάς» Α.Κ.

Μήτε ὁ Νουμάς μήτε γώ. Καὶ τί πειράζει πού
μίλησε ὅπως εἶδαμε ὁ Καρκαβίτσας; Μήπως δὲν
εἶναι ἀριστοῦργημα ὁ Ἀρχαιολόγος; Μήπως δὲν ἔχει
μέσα κάτι ἀθάνατες σκηνές (σ. 114—116, 140),
ὅπου ὁ Ῥωμῖος κατάβαθα ψυχολογείται, χυμένος ὁ-
λοζώντανος στὸ χαρτί, καὶ κάτι ἄλλες (σ. 128,
130) πού εἶναι ποίηση μονάχη; Μὰ μήπως δὲν
εἶναι ἀπὸ τὴν πρώτη σελίδα ὡς τὴ στερνὴ γραμ-
μένος στὴ γλώσσα μας ὁ Ἀρχαιολόγος, ἴσως μάλι-
στα καὶ στὴ γλώσσα μου, πού λένε; «Ὁ Καρκα-
βίτσας, μὲ γράφει ὁ Πάλλης, μᾶς ὀφέλησε πρὸ
πολύ μὲ τὸν Ἀρχαιολόγον παρ' ὅτι μπορεῖ νὰ μᾶς
βλάψῃ μὲ τὰ λόγια του. Ἐμᾶς, δηλαδὴ τὴν Ἰδέα
ἐννοῶ.» Καὶ γιὰ ὅσους δὲν παραθαθύνανε τὰ μυ-
στήρια τῆς δημοτικῆς, τί διαφορὰ ὑπάρχει, σὰς
παρακαλῶ, μεταξύ Καρκαβίτσα καὶ μένα; Σὲ δυὸ
τρία, σὰ θέλετε καὶ δέκα, δὲ συμφωνεῖ μαζί μου ἡ
πρὸ σωστὰ, δὲν τὰ γράφει ἀκόμη ὅπως τὰ γράφω.
Κοιτάξτε ὅμως μὲ κάθε καινούριον τοῦ βιβλίου τί γι-
γανθένια βήματα πού κάνει, πόσο καὶ πόσο προδέ-
βει, χωρὶς ὁ ἴδιος νὰ τὸ νοιώθῃ. Ὅχι! Διακόσια
χρόνια δὲ θὰ τοῦ χρειαστοῦνε. Ὁ Καρκαβίτσας—
ἀκούτε τί σὰς λέω— γλήγορα θὰ γίνῃ φανατικός.
Εἶναι ἄριστο σημάδι πού μὲ περνᾷ γιὰ παλαβό.
Ὅτὰ τὸ συλλογιστῆ, θὰ τὸ γυρίσῃ καὶ θὰ τὸ ματαγω-
ρίσῃ μὲ τὸ νοῦ του. Ἡσυχία δὲ θὰ τοῦ ἀφήσῃ. Ὅτὰ
μπῆ στὸ νόημα ξερνικά. Ὅταν ἕνας ἐξυπνος ἄθρω-
πος ἔχει γιὰ παλαβό ἕναν ἄλλον πού δὲν εἶναι καὶ

κουτός, σημαίνει πὼς τιποτένια πράγματα τοὺς χω-
ρίζουνε καὶ πὼς ἴσια ἴσια κοντέβει ὄλα νὰ τὰ πα-
ραδεχτῆ μὲ τετράδιπλη ἀγάπη.

57.

Ὁ Robert Owen.

Ὅς τόσο κάτι θὰ τρέχῃ πού μερικὰ δὲν τὰ πα-
ραδέχεται ἀκόμη ὁ Καρκαβίτσας. Κατὶ θὰ τρέχῃ
πού καὶ ἡ κοινὴ γνώμη—ἴς εἶναι καὶ κοινὴ γνώ-
μη τῆς Ἑσπερινῆς καὶ τῆς Ἀθῆναι, δὲν ἔχει νὰ
κάμῃ—ξεφοῦρνισε τόσα καὶ τόσα παράξενα. Τὸ
κάτι αὐτὸ μὲ ἀπομνήσκει νὰ ζητήσω γιὰ νὰ τε-
λειώσῃ πικὰ κ' ἡ Ἀπολογία.

Ὅτὰ μὲ δώσετε τὴν ἄδεια νὰ μιλήσω γιὰ μένα
σὰ νὰ μίλαα γιὰ πρόσωπο ξένο. Δηγοῦνται πὼς ὁ
Robert Owen πού ἄπειρα κατώρθωσε, πού ἐνε-
ρέφτηκε ἀπειρότερα, γιὰ νὰ καλυτερέψῃ τοὺς ὄρους
τῆς ζωῆς τῶν ἐργατῶν, ἔκουσε κάποιονε νὰ τοῦ
λέῃ, τὴν ὥρα πού εἶτανε ὁ δύστυχος τοῦ θανάτου.
πὼς τοῦ κακοῦ, καὶ πῆγε ὁ κόπος τοῦ χαμένου,
γιατί μὲ τίς λαλῆς του φαντασίες, μὲ τοὺς πύργους του
στὸν ἄερα, ὄλα τὰ γκρέμισε καὶ τίποτα δὲν ἔχτισε. Μὲ
ἀφέλεια μεγάλη καὶ ἀσάλευτη πίστη, τοῦ ἀποκρίθηκε
ὁ Robert Owen ἀπάνω κάτω πὼς «Ἐγχεῖς λάθος. Δὲν
πῆγε ὁ κόπος μου χαμένος. Εἶπα, προκήρυξα σπου-
δαῖες ἀλήθειες πού δὲν τίς παραδέχτηκε ὁ κόσμος,
ἐπειδὴ καὶ δὲν τίς ἐννοῶσε. Ὅτὰ τίς νοιώσῃ σὲ πε-
νήντα χρόνια». Κ' ἔτσι ἔγινε. Μὰ δὲν πρέπει νὰ θαρ-
ροῦμε τάχα μ' ἀφτὸ πὼς ὁ R. Owen ἤρθε πενήντα
χρόνια πρὶν ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ὅπου μποροῦσε νὰ στα-
θῇ χρήσιμος στοὺς ἀθρώπους. Ἄν ἐρχότανε πενήντα
χρόνια πρὸ ἀρχῆς, θάρροῦσανε ἄλλα πενήντα χρόνια
νὰ παραδεχτοῦνε τίς ἰδέες του. Κατὶ τετοιο θᾶπαθα
καὶ γώ. Λοιπὸν ἴς μὲ ξαναπῆ παλαβὸ καὶ δεσπερη-
φορὰ ὁ Καρκαβίτσας, σίγουρο πὼς δὲ χρειάζονται
διακόσια χρόνια «καὶ ἴσως περισσότερα», γιὰ νὰ
λυθῆ τὸ ζήτημα· χρειάζονται πενήντα—καὶ ἴσως
λιγώτερα. Κι ἀφτὰ πολλά, γιατί στὸ μεταξύ, μὴν
τάλησμονοῦμε, κιντυνέβει τὸ ἔθνος. Μὰ θὰ τοῦ πα-
ραχωρήσω τοῦ Ἀρχαιολόγου μας πὼς εἶναι τὸ ζή-
τημα καὶ κάπως δύσκολο. Μπορεῖ νὰ τᾶλῃσῃ καὶ ἀπὸ
τώρα, βλέποντάς το ἀμέσως καὶ στὰ καθέκαστα
καὶ στὰ σύνολα του, δηλαδὴ σὲ ὄλα του τῆ σειρά
ἢ στὶς διάφορες σειρές του. Ὅπως κ' ἂν εἶναι, οἱ
ἄλλοι δὲν τὸ βλέπουνε. Γι' ἀφτὸ ἀργοῦνε. Κ' ἡ ἄρ-
γητα πότε φέρνει ἀκρισία, πότε δὲν ἀκρίνει καὶ τοὺς
πρὸ φρόνιμους νὰ καταλάβουνε.

58.

Ἡ ἀκρισία.

Ἡ ἀκρισία φανερόνεται, λ. χ., σὲ κείνα πού
διαβάσαμε πρὸ ἀπάνω στὶς φημερίδες. Κατηγοροῦνε
τοὺς ἄλλους γιὰ ὅσα κανοῦνε οἱ ἴδιοι. Ἀφτὸ εἶναι
ἀκρισία. Περίεργε ἄξαρνα, ὁ κ. Α. Βλάχος νὰ
λέῃ ξένη τῇ γλώσσᾳ μας, ἐνῶ τὴν ἔγραψε καὶ τὴν
ἔγραψε πολὺ νόστιμα στὴ μετᾶφραση τοῦ Ἄινε
(Τραγοῦδια, Ἀθήνα, 1887). Βέβαια πὼς δημοσιογραφικὸ
τὸ ὄφρος του δὲν εἶναι μήτε ἡ γλώσσα του μὰ τὸ
πὼς δημιουργεῖ κανεὶς, δηλαδὴ τὸ πὼς φτεῖναι
λέξεις καινούριες, θὰ τὸ εἶδε σὲ κάθε στίχο τοῦ
Ἄινε. Ἄμα εἶναι ὅμως δημοτικὴ στὴ μέση καὶ δη-
μιουργοῦμε, δὲ γίνεται· τότες ἡ δημιουργία ἐνομά-
ζεται ξένη γλώσσα. Ὁ κ. Α. Βλάχος λέει γιὰ

μένα ὅ τι λένε καὶ τάθηναίκα φύλλα· ἐντελῶς ζέ-
νος πρὸς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν... Τοῦ λείπει τὸ
γλωσσικὸν αἶσθημα... Ἀνελληνικὸν τελείως ἰδιω-
μα.» Σημαίνει πὼς δὲ συνήθισε ἀκόμη τὸ μάτι
τους· ἡ πεζή, συστηματικὴ, φιλολογικὴ δημοτικὴ
— συστηματικὴ, πεζή, φιλολογικὴ καθὼς ὅλες οἱ
καλλιεργημέναι γλῶσσαι τοῦ κόσμου—δὲ δημιούρ-
γησε ὡς τώρα· τώρα δημιουργεῖ. Λοιπὸν κοιτάζου-
νε, ἀποροῦνε, χάσκου-νε, θυμώνου-νε, μῆτε τὸ χωρεῖ ὁ
νοῦς τους μὲ τί τρόπο μορφώνεται γλῶσσα φιλολο-
γικὴ, καὶ τὸ πιὸ νόστιμο εἶναι πού ἔμα για μᾶς τὸ
ζήτημα, ξεχνοῦνε ὁλοτελῶς πὼς ἄλλο ἀπ' ἀρχῆς
δὲν κάμανε παρὰ νὰ φτειάνου-νε λέξεις καὶ τοῦ λό-
γου τους ἔγνωσται πὼς ἔπρεπε νὰ φτειάσου-νε, μιὰ
καὶ πῆραν βία τους τὴν καθαρῆουσα, πού καὶ
δάφτη φτωχεῖα εἶτανε, ἀροῦ ἴσια ἴσια τῆς χρεια-
στήκανε λέξεις καθὲ τόσο. Καὶ μεῖς δὲν τὴν ψεγα-
διάσαμε ποτὲ μας γι' ἀφτό· τὴν ψεγαδιάζου-με πού
εἶναι καθαρῆουσα καὶ ἀπὸ ἀνάγκη, χωρὶς κάπως καὶ
νὰ φταίη, μὲ τίς λέξεις, ἢ πιὸ ὁσπᾶ μὲ τοὺς τύ-
πους της τοὺς δασκαλικούς, δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ
στρεβλώσῃ, νὰ καταστρέψῃ, νὰ χαλάσῃ, νὰ χυδαί-
κέψῃ τὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ μαζί μὲ τὴν ἀρχαία,
καὶ τὸ κάτω κάτω νὰ καταφέρῃ τί· νὰ μᾶς προ-
κίσῃ μὲ ἀπρόσβερτη γλῶσσα, ἐνῶ ἐμεῖς προσπαθοῦ-
με νὰ φτειάνου-με λέξεις, πού νὰ εἶναι ἀπ' ὅλους προ-
φερτές. Νὰ φτειάνου-με, πρῶτο μας χρέος καὶ φτειά-
νου-με, γιατί πρέπει νὰ φτειάσου-με πολλές πού μᾶς
λείπου-νε, ἄς ἀφήσου-με πὼς λείπου-νε ἀρίφνητες στὴν
καθαρῆουσα. Φτειάνου-με ὁμῶς πότε καὶ πῶς; Τὸ
πῶς καὶ τὸ πότε δὲν τὸ ξετρίζου-νε. Κάμποσο κόπο
μου κοστίσανε οἱ διακόσιαι ἐνενηντὰ σελίδες τῆς
Ζωῆς καὶ Ἀγάπης στὴ μοναξιά. Δὲ μου κοστίσανε
λιγώτερο οἱ τριάντα τοῦ Ὑστερόλογου (σ. 293—
322), ὅπου ξηγῶ τὴ μέθοδο καὶ θαρῶ τὴν τέχνη.
Ἄν ἀξίζει τὸ μυθιστόρημα, ὅπως τὸ εἶπανε μερικοί,
γιὰ μένα τουλάχιστο ἀξίζει ὁ Ὑστερόλογος ἴσως
καὶ πιὸ πολὺ ἀκόμη. Μὰ τὴ δημιουργία, τὴν ἀπα-
ραίτητη δημιουργία, τοὺς εἶναι κοντὰ σὰν ἀδύνατο
νὰ τὴν καταλάβου-νε. Κάποιοι, ὡς κ. Σκότος ἔγραψε
ἄξαφνα πὼς τὸ ποδήλατο θὰ τὸ μεταμορφώσου-με σὲ
ποδαροσοῦρη (Ἀθῆναι, 8 Φλεβάρη 1905). Ἄπὸ
κεῖ βλέπει-τε τί δύσκολο πού τοὺς πέφτει νὰ κατα-
λάβου-νε. Ὁ ποδαροσοῦρης ἀρχμὸς δὲν εἶναι· μὰ
τὸ ποδήλατο ἐμᾶς δὲ μᾶς πειραξέ-ει. Μιὰ φορὰ κ' ἔσαν
καιρὸ, νομίζανε πὼς νὰ γράφῃς δημοτικὴ, θὰ πῆ
νὰ χυδαιολογῆς — ἂν καὶ παλε ξεχνοῦ-νε πὼς στὸ
χυδαιολόγημα, δὲ λέω μόνο γιὰ τίς βρισιές πού εἶ-
δατε πιὸ ἀπάνω, μὰ καὶ γιὰ ὅλο τὸ ὕφος της τὸ ἄ-
τεχνο, τὸ ξένο καὶ τὸ ἀνίδεο, μᾶς ἔφρσε χίλια καὶ
χίλια μίλια πίσω ἢ καθαρῆουσα. Ἐρωτοῦσαν τὸ
λοιπὸ σοβαρὰ καὶ περήφανα πὼς θὰ μπορέσου-με
τάχα ποτὲ μας νὰ ποῦ-με στὴ δημοτικὴ ὡς καὶ τὴν
πιὸ ἀπλή φράση, πού νάχῃ μέσα της κάποιο νόη-
μα φιλοσοφικὸ, λ. χ.· «τὸ μόνον ἔτομον τὸ ὁποῖον
ὑπάρχει, τὸ μόνον τὸ ὁποῖον βλέπο-μεν, εἶνε τὸ ἔτο-
μον τὸ κοινωνικόν.» Ἄλλο τίποτις. Τὸ λὲς ἐφκολα
καὶ ξάστερα· «τὸ μόνον ἔτομο πού ὑπάρχει, τὸ μόνον
πού βλέπο-μεν, εἶναι τὸ ἔτομο τὸ κοινωνικόν.» (Ζ. καὶ
Α., 294). Τὸ διαβάζου-νε μὲ τὰ ματια τους καὶ
πειθῆ δὲν εἶναι καθαρῆουσα, δὲν εἶναι κ' ἑλληνικό.
Τὸ «ἑλληνικόν» γιὰ τὴν καθαρῆουσα, μὲ ν' «ἑλλη-
νικό», δίχως ν, δὲν ἔχει.

59.

Ὁ ντόπιος.

Τὰ διαβάζου-νε, εἶπα, μὲ τὰ μάτια τους. Κι

ἀκόμη καλά, σὰ διαβάζου-νε. Πότε ὁμῶς τοὺς ἔτυχε
τέτοιο πρᾶμα; Πότε διαβάσανε; Δὲ γνωρίζω βιβλίον
στὴν Ἑλλάδα πού νὰ μιλήθηκε περισσότερο ἀπὸ τὸ
Ταξίδι μου—καὶ πού νὰ διαβάσθηκε λιγώτερο!
Ἄν τὸ διαβάζου-νε, θὰ περνοῦ-νε ἀπαρτήρητο. Θό-
ρυβος δὲ θὰ γινότανε κανέναν, γιατί θὰ συμφωνοῦσαν
ὅλοι, γεμάτο κοινοτυπίαι καθὼς εἶναι. Ἀρπάξανε
μιὰ λέξη ἀπὸ δῶ, μιὰν ἀπὸ κεῖ, τὴ μιὰ, ὁ ἀνεμος
τοὺς τὴν ἔφρσε, τὴν ἄλλη, τὴν ἀκούσανε ἀπὸ κά-
ποιου πού τὴν ἔκουσε ἀπὸ τὸν τάδε πού τὴν ἔκουσε
ἀπὸ τὸ δεινὰ, καὶ πού νὰ ξέρω; Συνέπεια, μὲ τέ-
τοιο σύστημα, νὰ σηκώσου-νε πόλεμο. Ἄφτοι, ἔχι
ἐγώ. Καὶ τώρα ξεκολοῦθου-νε τὸν πόλεμο γιὰ μιὰ
λέξη—πού δὲν ἔγραψα—ἢ σὰν εἶναι προκομμένοι,
γιὰ δυὸ—πού καμιά δὲν εἶναι δική μου. Κι ἀπὸ κεῖ
φαίνεται μὲ τί συνείδηση καὶ μὲ τί προσοχὴ σπου-
δαζου-νε τὸ ζήτημα. Ὁ κ. Σκότος (Ἀθῆναι, 8 Φλε-
βάρη 1905) λογαριάζει μαζί μὲ «τὰς ἄλλαις γλωσ-
σικαῖς ἀστεϊότηται τοῦ Ψυχάρη» κάτι λόγια πού
εἶπε ὁ Σουρῆς πὼς τοῦ εἶπα στὰ 1893, δηλαδὴ
ἐδῶ καὶ δώδεκα χρόνια (κ. Ἀθῆναι, 24 Γενάρη,
1905)! Σκκλιστα στὸ σημειωματάρι μου νὰ δῶ τί
μποροῦ-νε νάνα ἢ φράση τὸν ἔκαμα χαντάκι—ἀντί-
τονὲ χαντάκωσα, ὅπως εἶχε τὴν καλοσύνη νὰ μὲ διορ-
θῶσῃ ὁ Σουρῆς. Δὲ βρήκα τίποτα. Θυμήθηκα μόνο
πού γυρίζα τότες ἀπὸ τὴ Θεσσαλία, καὶ στὴ Λά-
ρισσα κοντὰ, ὅπου εἶμου-νε μὲ τὸ Χρηστοθεασίλη, κά-
ποιος μου ἀράδιασε γιὰ τὴ λέξη χαντάκι κάτι νό-
στιμα καὶ περιέργα. Τὰ ξέχασα μὰ πιθανὸ στὴν
κουβέντα μὲ τὸ Σουρῆ νὰ τοῦ μίλησα γιὰ τὴ λέξη,
ἀπὸ γλωσσολογικὴ ἐποψη. Γλωσσολογία καὶ Σουρῆς
μοιάζου-νε σὰν ἀντίθετα. Θὰ τὸ παρανόησε κ' ἔτσι
βγήκα στὴ μέση μὲ μιὰ φράση ἄγνωστὴ μου. Κι
ὅσα μου φορτώνει, τὸ ἴδιο. Μὰ κ' ἀφτό τους τὸ σύ-
στημα δὲν τοὺς πολυσοβουλεύω νὰ τῶχου-νε μαζί
μου. Ἄλλου ἔδειξα πὼς γνωρίζα τὴ λέξη ντόπιος
πρὶν τὴν ἀκούσω ἀπὸ τὸν Μποῦμ, πού ταραχτήκε
ἢ καημένος γιατί ζήτησα μιὰ μέρα μπροστὰ του νὰ
μου φέρου-νε κρασί ἀπὸ τὸν τόπο (Ρ. κ. Μ., Ἀπ.,
19). Κι ἀφτό δὲ ζήτησα ντόπιο κρασί, θὰ πῆ πὼς
«τοῦ λείπει τὸ γλωσσικὸν αἶσθημα» κτλ. Ὡστόσο
ἴδου γιὰ τὴ λέξη ντόπιος καὶ ἀπὸ τὸν τόπο μιὰ πα-
ρατηρησοῦλα πού θάρῃσῃ στοὺς γλωσσολόγους καὶ
πού τὴ χρωστῶ τοῦ φίλου Ταγκόπουλου. «Προχτές,
μου γράφει, πῆγα μὲ τὴ γυναίκα μου περίπατο ὡς
τὸ Γαλάτσι, μιὰ ἐξοχὴ κοντὰ στὴν Ἀθήνα. Κάτι
ζήτησαμε νὰ φά-με, καὶ κοντὰ στέλλα μᾶς ἔδωσαν
καὶ λίγες πατάτες. Οἱ πατάτες εἶτανε πολὺ γλυ-
κιές καὶ ἡ γυναίκα μου εἶπε στὴν ξενοδόχισσα, μιὰ
γριούλα Πατησιώτισσα πού ζοῦσε τριάντα καὶ ἀπάνω
χρόνια στὸ Γαλάτσι:—Γλυκιές σὰ ζάχαρη εἶναι
οἱ πατάτες, κυρὰ. Ἄπὸ τὰ Πατήσια εἶναι;—Ὁχι!
εἶναι πατάτες ἀπὸ τὸν τόπο! Θυμήθηκα ἀμέσως τὴ
σοφὴ παρατήρηση τοῦ Μποῦμ καὶ τὴ φῶτησα κ'
ἐγώ:—Ἄπὸ ποῦ εἶπες, κυρὰ, πὼς εἶναι οἱ πατά-
τες;—Νὰ! Ἄπὸ τὸν τόπο! Ντόπιες. Βγαίνου-
νε ἐδῶ, στὸ Γαλάτσι. Δηλαδὴ, ἡ γριούλα θαρῆσῃσε
φυσικὸ τὸ «ἀπὸ τὸν τόπο» καὶ μου τὸ ζήτησε μὲ
τὸ ντόπιος» (Μάρτη 17, 1904).

Φανταστῆτε τώρα τί τρομερὸ γλωσσικὸ αἶσθημα
πού πρέπει νάχω! Ἡ ἀπὸ τὸν τόπο εἶπα ἢ ντόπιο.
Ἄν εἶπα ντόπιο, ἔνα καὶ γώ μὲ τὸν Μποῦμ. Ἄν εἶ-
πα ὁμῶς ἀπὸ τὸν τόπο, ἔχω — ἐδῶ στὰ Παρίσια
τὸ ἴδιο γλωσσικὸ αἶσθημα πού ἔχει μιὰ γριούλα Πα-
τησιώτισσα. Καλῆτερο δὲν ὑπάρχει καὶ κρῖμας πού
ὁ Μποῦμ δὲν ἔχει δικίον. Ἑλληνικὸ αἶσθημα, ὅπως
κι ἂν τὸ πάρῃς, γιατί ἀκόμη καὶ στὸ δικό μου τὸ

βάρβαρο τὸ στόμα νὰ πῆσῃ, τίτοια ἔκφραση—ἀπὸ
τὸν τόπο—καμιά ἔκφραση γαλλικὴ δὲ μεταφράζει.

60.

Ἄπὸ τὰ γράμματά μου.

Τὰ λένε ἀφτά ἔχι γιὰ νὰ μὲ πειραξου-νε, ἢ σὰν
ἀγαπᾶτε, ἔχι μόνο μὲ τέτοιο σκοπὸ· τὰ λένε γιατί
τοὺς πειραξέ-ει ἐκεῖνοὺς νὰ βλέπου-νε γραμμμένη μιὰ
γλῶσσα πού δὲν τὸ στοιχάζοντανε πὼς μποροῦ-νε νὰ
γραφτῆ κανονικά. Κ' ἔτσι πάνε καὶ μου φορτώνου-νε
ὅ τι ξεσκαλίσου-νε, παρμένο κάποτες ὡς κ' ἀπὸ τὰ
γράμματά μου, μὰ στρεβλωμένο, γιὰ νὰ ταιριάξῃ
μὲ τὸ συνηθεισμένο τὸ κατηγορητό. Μιὰ φορὰ εἶχα
γράψῃ τοῦ Δροσίνη πὼς σ' ἔνα του στίχο, καλὸ θά-
τανε νὰ βάλῃ κυματιῶ ἀντίς κύματος πού ἔβαζε.
«Ἄλλ' ὁ λαὸς δὲν λέγει κυματιῶ, μου ἀποκρίνεται
ὑστερὶς ἀπὸ δυὸ χρόνια ὁ Δροσίνης... στίς Ἀθῆναι
(31 τοῦ Γενάρη 1895). Καὶ ἂν ἔλεγε θὰ ἔλεγε κυ-
ματιῶ. Ὁ Ψυχάρης ὁμῶς ἔχει ἀκούσει Κυματι-
κομματιῶ καὶ τὰ λοιπὰ καὶ ἐσκέφθη ὅτι θὰ ἔκαμνε
κύμα κυματιῶ. Καὶ δικαίον ὁμῶς ἂν εἶχεν, αὐτὸ
θὰ ἦτο σχολαστικισμός». Ἐνα μονάχα δὲ λέει ὁ φι-
λος πὼς σὲ κείνο τὸ μέρος, ὁ στίχος του δὲ σήκανε
παροξύτονο, δηλαδὴ κυματιῶ, καὶ ἄλλος τρόπος δὲν
εἶτανε νὰ διορθῶσῃ τὸ δασκαλισμὸ—ἐπειδὴ κύματος
δὲν εἶναι γενικὴ τῆς δημοτικῆς—παρὰ κλίνοντας
κυματιῶ. Τέτοιαι γενικὴς ἔχει πλῆθος ὁ λαὸς καὶ
τὴν πῆρα ἐγώ ἀπὸ τὴ γενικὴ τῶν προαιτιῶ, πού
τὴν ἔκουσα μὲ τὰ φτια μου καὶ πού ἀμέσως μου
φάνηκε πολύτιμη, γιατί καταλαβα πὼς ὁ λαὸς δὲ
βολέβεται πάντα μὲ τὴ γενικὴ -αίτου, προαιτιῶ,
ροαιτιῶ, κυματιῶ, πὶς ἐφκολη βρίσκει τὴ γενικὴ
-αίτου, μὲ τὴ γνωστὴ του κατάληξη -ιῶ, καὶ πειθῆ
κάποτες καὶ μεῖς δυσκολεβοῦμαστε μὲ τὸ -αίτου, νό-
μιζα πὼς ὑποχρέω-να τὸ Δροσίνη, δείχνοντάς του τὸν
τρόπο νὰ κλίνῃ, ἂν τύχῃ καὶ τὸ κύμα καὶ ἄλλα τέ-
τοια οὐδέτερα 1). Μὰ νὰ πᾶω νὰ σκεφτῶ ἄξαφνα
τὸ κομματι, ὅταν ὁ λόγος γιὰ κύμα εἶναι γλωσσο-
λογία πού θὰ τὴ μαθαίνῃ κανεὶς στὸ Σύλλογο πρὸς
διάδοσιν τοῦ κ. Βικέλα, ἔχι σὲ μένα. Τί τοὺς μέ-
λει; Φτάνει νὰ πειθῃται πὼς δὲν ξέρω τὴ γλῶσση ἢ
πὼς εἶμαι σχολαστικὸς, ἐνῶ σχολαστικώτερο εἶναι
θαρῆσῃ τὸ κύματος, μάλιστα σὰν τὰ πάντας σὲ ὠραί-
ους στίχους, ὅλους δημοτικούς, καθὼς τοὺς στί-
χους ἐκεῖνοὺς τοῦ Δροσίνη, καὶ ἀμαρτία νὰ μὴν
καταφύγῃς γιὰ τὸρθότερο τῆς γλῶσσας καὶ τῆς τέ-
χνης, σὲ τύπο δημοτικὸ πού ὑπάρχει, ἀκόμη καὶ
σὰ δὲν τονὲ σκέφτημας ὁ ἴδιος.

61.

Οἱ ξέναι λέξεις.

Παρόμοιαι ἀκριβεῖς ἀνταμώνου-με λογιάζω καὶ
στὸ τρομερὸ τὸ ζήτημα γιὰ τίς ξέναι λέξεις. Ὁ κ.
Ἄ. Βλάχος δὲν τίς θέλει σὲ μᾶς· τίς θέλει ὁμῶς
περίφημα στὸ Λεξικόν του. Ἐνας ἄλλος παλε, ἄδο-
λα καὶ ἀθῶα, μᾶς τὸ σκερῶνει πὼς τὰ βλέπει τὰ
πράματα. «Ὡμιλεῖτο [πότε τῆχα; Σήμερα δὲ μιλιέ-
ται;] βέβαια ἄλλη γλῶσση, ἀλλὰ [τὸ ἀλλὰ εἶναι

1) Ὁμορφα ἔρχεται καὶ ἡ γενικὴ τοῦ κυματιῶ.
Ὡς τοῦ κυματιῶ τὸ βουητό
πού σκαίξει ἀπὰ στὸ βράχο
λέει ὁ Περιελάης Ἀρέτας (κ. Νουμά. ἄρ. 145 σ.
1, στ. 2).

ἀριστούργημα] δὲν ἐγράφτο, ἀλλὰ δὲν ἐλέγετο ἐλληνικῶς (κ. π. α.), ὁ λαμπρὸς μας πατριώτης στοχαστὴς πὼς ἄμα ὁ ἴδιος ζεστομίσθ μιά μόνη ξένη λέξη, κατὰστρεψε τὸ ἔθνος ἀπαράλλαχτα ὅσο τὸ καταστρέφουμε καὶ μεῖς πού τις γράφουμε. Καλέ, τί λέω; Καταστρέφεται τὸ ἔθνος μοναχὸ του, τὸ ἔθνος εἶναι ὁ προδότης, ἀφοῦ γράφει τὴν ξένη λέξη, τὴ λέει, καὶ τοῦτο ἀρκεῖ γιὰ νὰ εἶναι γλώσσα. Ἐμεῖς δὲ φταίμε ἂν τὸ φανταστήκαμε τοῦ λόγου τους πὼς ἡ ἀθρόωπινη λαλιά ζῆ μέσα στὰ βιβλία καὶ ὄχι ἀπάνω στὰ χεῖλια τῶν ἀθρόωπων. Ἐνα καὶ ἀπὸ ἀπὸ κείνα πού ἡ πρόληψη δὲν μπορεῖ νὰ τὰ καταλάβῃ. Ἐπρεπε τις ξένες λέξεις νὰ τις ἀγαποῦνε, γιὰ νὰ δῆτε τί τρέχει. Μὰ λέξη ἐλληνικῆς καταγωγῆς νὰ συμμορφωθῇ στὴ γραμματικὴ τοῦ λαοῦ, νὰ συμμορφωθῇ στὴ γενικὴ τάση μιᾶς σημερινῆς μας ἀλλαγῆς, τίποτα δὲ σημαίνει, ἀφοῦ ἴσια ἴσια τὸ συμμόρφωμα εἶναι ἡ ἀλαλή καὶ ἡ ἀλλαγή τὸ συμμόρφωμα. Τὸ περίεργο εἶναι, μιὰ λέξη πού ἀπαρχῆς δὲν ἀκολούθησε τὸ ῥέμα νὰ παρασυρθῇ, ἀπὸ τὸ κύμα μὲ τρόπο πού νὰ μὴν ξεδιακρίνεται μέσα στις ἄλλες, ὅπως καὶ στὸ ποτάμι δὲν ξεδιακρίνεις ἀναμεταξύ τους τις σταλίες τοῦ νεροῦ, ἀπ' ὅπου καὶ ἂν ἐρχονται. Τὸ τυπικὸ τῆς λέξης τῆς νιοφερμένης, ἡ προφορά της σοῦ δηλώνουσε συχνὰ τὴν ἀθανασία τῆς ἐλληνικῆς πρὸ ζάστερα καὶ ἀπὸ τις ντόπιες. Τὸ δείξαμε ἄλλου γιὰ τὴ λέξη μπαξές (κ. Νουμά, ἀρ. 142). Ἀδιάφορο ἡ ἐποχὴ ὅπου μπῆκε ἡ λέξη στὴ γλώσσα. Μιά φορά πρέπει νὰ πρωτομπῇ. Ἄν τὴν παραδέχεσαι μόνον ὅταν περάσῃ χρόνια, πόσα προσδιορίζεις ὥσπου νὰ σοῦ ἀρέσῃ καὶ πὼς κάνεις τὸ λογαριασμὸ σου; Ἡ μήπως θὰ μοῦ πῆς πὼς ἡ τὰδε λέξη ἀξίζει σὲ δέκα χρόνια, σήμερις ὅμως δὲν ἀξίζει; Πὼς θὰ ξίξει σὲ δέκα, μιὰ καὶ σήμερις τὴν διώχνεις; Γιὰ νὰ εἶσαι λογικὸς, πές μου πὼς σὲ καμμιὰ ἐποχὴ, ποτέ σου λέξη ξένη δὲ θέλεις. Τότες ὅμως τὸ μνηολόγι τῆς καθαρῆς—Ἰανουάριος κ' οἱ ἄλλοι ἐντεκα μῆνες—μὲ τὰ λατινικά τους, μὲ τὰ φράγκικα, φρίκη μου! τὰ ὀνόματά τους ἀποτελοῦνε ἀληθινὴ προδοσία. Λοιπὸν ἄκριτο καὶ ἀπτό.

Τοῦ κάκου! Τὴν πρόληψή μας ἀπὸ τὴν γιὰ τις ξένες λέξεις, πρόληψη πού μᾶς κόλλησε στὰ φύλλα τοῦ μυαλοῦ, πρέπει μιὰ γιὰ πάντα, μὲ θέληση, μὲ ἀπόφαση, μὲ δύναμη, νὰ τὴν ξεφορτωθῶμε, πρέπει νὰ τὴν πετάξουμε στὸ γυαλό, ἂν ἔχουμε δηλαδὴ τὴν ἰδέα, καὶ χρωστοῦμε νὰ τὴν ἔχουμε, πὼς ἡ Ἑλλάδα εἶναι τόπος πού θὰ ζήσῃ, ἔθνος πού θὰ καλλιεργηθῇ. Πολιτισμὸς καὶ ξένες λέξεις σπάνια ξεχωρίζονται. Οἱ περισσότεροι, ὡς καὶ ἀπὸ τοὺς δικούς μας, βλέπουνε τις λέξεις καὶ δὲν κοιτάζουνε τὰ πράματα. Ἡ λέξη τίποτα δὲ σημαίνει σημαίνει τὸ πρᾶμα πού ἡ λέξη μᾶς παρασταίνει. Ἐχουμε στὴ γλώσσα μας τὴ λέξη καφέ. Γιατί ὅμως τὴν ἔχουμε; Γιατί ἔχουμε καὶ τὸν καφέ. Λοιπὸν εἴμαστε κερδεμένοι. Ἀρχίζουσε σήμερα στὴν Ἀθήνα καὶ ἔχουσε τὴ λέξη λαουτένις. Θὰ πῆ πὼς ἔχουσε καὶ παιγνίδι καινούριο, πού φυσικὰ τοῦ βαστάζανε τὸνομα τῆς πατρίδας του, τάγγλικό του τὸνομα. Κάθε ξένη λέξη, ὅπως καὶ ἂν τὸ πάρῃς, πάντα της εἶναι ἱστορικὸ γεγονότος.

Θὰ μοῦ ἀποκριθῆς πὼς ἀπὸ τὴν ἱστορία τυχαίνει καὶ νὰ κακοπάθουμε, ἀντί νὰ ὠφεληθῶμε. Πού τὸ κέρδος, ὅταν ἡ ξένη λέξη σοῦ φέρνει σπῆτι σου ἀχρεῖο πρᾶμα ἢ σοῦ μαθαίνει ἀχαμνὸ αἰσθημα στὴν καρδιά σου; Καὶ ὅταν τὸ λές ἔτσι, μοιάζει νᾶχῃς δικίον—μόνον πού δὲν πρέπει ἔτσι νὰ τὸ πῆς. Ἀχρεῖα πράματα καὶ ἀχαμνὰ αἰσθηματα ἐλπίζω νᾶχουμε καὶ στὴ γλώσσα μας, εἰδεμὴ δὲ θὰ εἶχαμε

μήτε καλά. Ὁ λόγος μας ἐννοεῖται γιὰ τὰ ὀνόματα, ὄχι γιὰ τὰ αἰσθηματα ἢ γιὰ τὰ πρᾶματα, ἐπειδὴ τὰ αἰσθηματα καὶ τὰ πρᾶματα, εἴτε ξένα εἴτε ντόπια, δὲν τὰ μαθαίνουμε ἀπὸ τὰ ὀνόματα, ἢ ζωὴ μᾶς τὰ μαθαίνει, μᾶς τὰ μαθαίνει ὁ κόσμος, μᾶς τὰ μαθαίνουσε χίλια περιστατικά, μᾶς τὰ μαθαίνει καὶ κάποια διάθεση τῆς ψυχῆς μας. Ἀδιάφορο ἂν εἶναι ἀπ' ὄξω φερμένα ἢ ἂν εἶναι γεννηματα τοῦ τόπου. Μὰ ἡ φερμένα εἶναι ἡ γεννημένα στὸν τοπο, σπουδαῖο, ἀπαραίτητο μάλιστα νὰ ξέρῃς πὼς ὀνομάζεται τὸ πρᾶμα ἢ τὸ αἶσθημα, καὶ δὲν ἔχει νὰ κάμῃ γιὰ ποῖο αἶσθημα καὶ γιὰ ποῖο πρᾶμα τὸ ζήτημα, δηλαδὴ γιὰ κακὸ ἢ γιὰ καλὸ αἶσθημα καὶ πρᾶμα. Σὰν εἶναι καλὸ, αἶσθημα ἢ πρᾶμα, πρέπει νὰ κατέχῃς τὸνομά του γιὰ νὰ τὸ καλλιεργῆσῃς—ὅταν εἶναι κακὸ, πρέπει καὶ πάλι νὰ κατέχῃς τὸνομά του γιὰ νὰ τὸ πολεμήσῃς. Γιὰ τέτοιο σκοπὸ σὲ βοηθοῦνε ὅμως οἱ ξένες λέξεις ὅσο καὶ οἱ ντόπιες, ἴσως περισσότερο, γιατί σήμερις εἶναι σ' ὅλα ἡ Ἑβρώπη πρὸ προχωρημένη, πρὸ προχωρημένη, λοιπὸν καὶ στὰ κακὰ αἰσθηματα καὶ πρᾶματα, μιὰ καὶ εἶναι πρὸ προχωρημένη στὰ καλὰ. Τὸ γινώθῃ σεαυτὸν, ἀρχὴ τῆς σοφίας ἀπὸ τοῦ Σωκράτη τὰ χρόνια. Πρὸ χρήσιμο γινώθῃ σεαυτὸν ἀπὸ τὴ λέξη δὲν ὑπάρχει.

Ζήτημα μπορεῖ θαρῶν νὰ γίνῃ μόνον γιὰ τὸν τύπο. Ἀναφέρουμε πρὸ ἀπάνω τὴ λέξη λαουτένις. Πὼς θὰ τὴν κλίνουμε; Πολὺ ἐφκολα νομίζω. Οὐδέτερα ἔχουμε στὴ γλώσσα μας μὲ κατάληξη -s τῆς ὀνομαστικῆς, ἔχουμε κατάληξη -s γιὰ τὰ οὐδέτερα ὡς καὶ στὴ γενικὴ, ἀφοῦ τὸ κάτω κάτω καὶ ὁ λαὸς κλίνει συχνὰ μὲ -s τὸ χρέος, τοῦ χρέους (κ. Ρ. κ. Μ., Β', 36 καὶ 36, 2). Δὲν πειραξοῦν πού τὸ προηγούμενο φωνήεντο εἶνε -i—σήμερις ἐρχεται σὲ λογαριασμὸ πρὸ πολὺ ἀπὸ τὸ φωνήεντο ἢ ἀπλὴ κατάληξη τῆς ὀνομαστικῆς—ὁ καφέ, ὄνομα ἐλληνικὸ, ἂν καὶ μ' ἕνα ε πρὶν ἀπὸ τὸ s, γιατί ὅλα μας τᾶρσενικά ἔχουσε τὸ s τὸ τελικὸ. Τὸ λαουτένις, τοῦ λαουτένις ἢ καὶ τοῦ λαουτέννη, ὅπως ὅπως ταιριάζουσε. Μὰ εἶναι καὶ ἄλλα πού δὲν κλίνονται, λ. χ., τὸ boudoir, τὸ buffet, κτλ. Τέτοια ὀνόματα δὲν πιστέω νὰ μπῆκανε ἀκόμη καθαφτὸ στὴ γλώσσα—τὰ λένε ὅσοι ξέρουσε τὰ γαλλικά, καὶ τὰ λένε ὅσοι νὰ μιλοῦσανε γαλλικά, ὄχι ῥωμαίικα. Βρίσκονται στὸ πρῶτο πρῶτο στάδιο τοῦ ξενισμοῦ, τὸ στάδιο δηλαδὴ ὅπου ἡ ξένη λέξη παίρνεται ὠμῆ καὶ ἀχώνεφτη ἀπὸ τὴν ξένη γλώσσα. Δὲ σταματᾷ ἐκεῖ. Ἀποδείξη πού τὸ buffet ἔγινε κιάλας ὁ μπουφές. Τὸ boudoir ὡς τώρα boudoir 1). Ἀπτό εἶναι τόντις ξένο καὶ δὲ μοῦ φαίνεται νὰ πρέπη νὰ τὸ γράφουμε, γιατί ῥωμαίικα τὰ ὀνόματα κλίνονται. Μόνον στὴν καθαρῆς βλέπω τὰ ξένα ὀνόματα νὰ γράφονται ἄκλιτα, χωρὶς νὰ σκουντάψῃ ὁ δάσκαλος, πού τὸν (Gnethe) ἄξαφνα—ἐξὸν ἂν τὸν πῆ Γοίθιος!—σοῦ τὸν καθίζει καὶ Γκέτε στὸ χαρτί, ἐνὼ φυσικὰ του ὁ ῥωμαῖός, ἄμα τᾶκούσε, θὰ τὸ κάμῃ Γκέτες. Πρόπερσι πῆγε κάποιος μαθητῆς μου στὴν Ἀθήνα, πού λεγότανε Βαγγαθῆ. Ἀμέσως κλίθηκε Βαγγαθῆ-s καὶ δὲ χρειάστηκε νὰ εἶναι λαός, νὰ τὸν κλίνῃ ἔτσι—ἔτσι τὸν κλίνανε καὶ οἱ γραμματισμένοι πού γνώρισε στὴν κοινωνία 2).

1) Τὸ boudoir εἶναι χτισμένο σὲ μιὰ γωνιά, σὲ μιὰ κόχη τοῦ σπιτιοῦ, πού δὲν ἔκανε γιὰ κάμαρα, καὶ πού χρησιμοποιήθηκε γιὰ καμαράκι. Λοιπὸν ἴσως κοχηνάρι.

2) Μερικοὶ γράφουσε κονιάκ καὶ καουτσούκ. Σύστημα καθαρῆς βουσιάνικο. Κονιάκι καὶ καουτσούκι θὰ τὰ πῆ ὁ ῥωμαῖός. Ὑπάρχουσε καὶ κάτι ἄλλα πρὸ περίεργα.

ἴσια ἴσια ἐπειδὴ συμμορφώνουμε τὰ ξένα ὀνόματα καὶ τις ξένες λέξεις, δὲ νοιώθουμε ποῖα εἶναι τὰ ξένα καὶ ποῖα δὲν εἶναι. Τὸ νοιώθουμε τόσο λίγο πού ὡς καὶ στὰ ἐπιβήματα ξεχνοῦμε τὴν ξένη καταγωγή. Ὁ ἴδιος ἐγὼ πού σὰς τὰ λέω καὶ πού εἶναι δουλειά μου νὰ προσέχω στὰ τέτοια, τις προάλλες, ἀναγκάστηκε νὰ συλλογιστώ, τὴ στιγμὴ πού πῆγα νὰ τὸ γράψω, πὼς ἔπρεπε νὰ ὀρθογραφίσω τὸ ἄλλο καὶ μόνον ἀφοῦ τὸ συλλογίστηκα, τὸ κατάλαβα πὼς θελεῖ με (altro che) τόννοιωθα μέσα μου σὰ νὰ εἶτανε καὶ δικὸ μας. Λαίπὸν ὡς καὶ σ' ἕνα ξένο ἀπὸ κείνα πού θαρῶν κανεῖς πὼς ἀπὸ μακριὰ ξενίλα μυρίζουσε, χάσαμε τὸ αἶσθημα τῆς ξένης καταγωγῆς.

Ὅταν τὸ λέμε στὴν ἑμιλία, βέβαια πὼς μήτε τὸ ἄλλο δὲν τὸ παρατηροῦμε γιὰ ξενισμό. Κατάντησε πολὺ χρήσιμη λεξούλα. Δὲ ῥωτάτε ὅμως γιατί καὶ πὼς πρωτομπῆκε στὴ γλώσσα μας; Τί σκοπὸ ἄραγε εἶχε κείνος πού ὅταν τὴν ἔκουσε ἀπὸ κανένα Ἰταλό, τὴν ξαναεῖπε μιλῶντα ῥωμαίικα: Ὁ σκοπὸς του ἔξαστερος. Τοῦ φάνηκε πὼς μὲ τὸ ἄλλο με ζωήρεθε, ζωντανεθε ἄξαφνα ἡ ἑμιλία. Δὲν πιστέω νὰ γελάστηκε, ἀφοῦ τὸν ἐμιμήθηκε ἄδελφοί ῥωμαῖός—τὸν ἐμιμήθηκε τρίτος, τοὺς ἐμιμήθηκανε πάλι τοὺς τρεῖς ἀρίφνητες χιλιάδες, λοιπὸν ἔγινε ῥωμαίικο. Μὰ γιὰ ποῖο λόγο νὰ τοὺς ἐμιμήθηκανε τόσοι καὶ τόσοι; Γιὰ τὸ λόγο πού καὶ δάφτοι τὸ βρίσκουσε κατάλληλο στὸ σκοπὸ τους. Καὶ ἀλήθεια, σὲ κάθε γλώσσα ὑπάρχουσε κάτι λεξούλες πού μοιάζουσε σὰ χαμόγελα, ὅταν κινήματα, ὅταν κινήματα ζωῆς περιχουμένα δῶθε κείθε στὸ ὕψωμα τὸμαλὸ τῆς γραφῆς. Ἐνας καθηγητῆς μᾶς ἔλεγε μιὰ φορά στὸ Πανεπιστήμιον πὼς τέτοιο ῥόλο παίζουσε τὰ μέν, τὰ δέ, τὰ ἦ, τὰ μέντοι. πού ξέρεῖ ὁ Πλάτωνας καὶ βάζει στους διαλόγους του λέξεις ἀσήμαντες καὶ περιττές, ἂν τις ζετᾶσῃ χωριστά. Λέξεις ἀπαραίτητες, ἂν κοιτάξῃς καὶ τὸ μέρος ὅπου θὰ μποῦνε. Ἀρτές κανουσε τὸ ὕψος. Τὸ ποικιλῶνουσε, τὰλλάζουσε, τᾶερίζουσε καὶ τὸ ἐβωδιάζουσε. Κέρδος λοιπὸν καὶ ἀρτίς. Πέριεργα μάλιστα πού ὁ ῥωμαῖός νοιώθει τὴν ἀνάγκη τους καὶ σήμερις ἀκόμα, ὅπως τὴν ἐνοιωθε ὁ Πλάτωνας στὰ χρόνια τὰ παλιά.

(Ἀκολουθεῖ).

Τὰμαθα σταθιόλογο βιβλίον τοῦ Κ. Α. Στασινοπούλου, Τὸ Κραδί, Ἀθήνα, 1904. Κοιτάξτε τί λέει—καὶ τὸ λέε πολὺ σωστά, σ. 154. σμ. 1. Ἐ*Ὅπως γιὰ τὸ melabilsulfite de potasse, τὸ ἴδιο καὶ γιὰ τὸ phosphate de chaux bicalcique μεταχειρίστηκα τὴ γαλλικὴ τους ὀνομασία, γιατί οἱ δικοὶ μας φαρμακῆμποροι δὲν ἔμαθῃν ἀκόμη τὸ ἐλληνικὸ τους ὄνομα καὶ μὲ τις γαλλικῆς ὀνομασίες τὰ γνωρίζουσε καὶ τὰ πούλουσανε στὰ φαρμακῆμπορεία τους. Βλέπετε πὼς ἡ δημοτικὴ ἔχει ἀκόμη νὰ δουλέψῃ στὰ γερά γιὰ νὰ βρῇ ἄρους πού νὰ μπορῇ κιάλας νὰ τοὺς μάθῃ ὁ κόσμος. Γιὰ τὸ ζήτημα ἴσως πῶ καὶ γὼ τὸ λόγο μου κατόπι, γιατί καταπιάστηκε φέτος μιὰ καινούρια ἐργασία πού ἐλπίζω νὰ μᾶς βοηθήσῃ σὲ τέτοια δουλειά.

ΨΥΧΑΡΗΣ ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ ΜΟΥ ΕΚΔΟΣΗ Β'

Βγήκε καὶ πούλιεται στὸ Βιβλιοπωλεῖον
τῆς «Ἐστίας» δραχ. 4.